

เอกสารข่าวสารงานวิจัยและพัฒนา Research and Development Newsletter

ปีที่ ๑๑ ฉบับที่ ๑๒๐ ประจำเดือนสิงหาคม ๒๕๕๕

งานวิจัยและพัฒนา

เรื่อง การพัฒนารูปแบบและกระบวนการในการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดของกรมราชทัณฑ์

เรื่อง ชุมชนร่วมรัฐ : กระบวนการเสริมสร้างเครือข่ายมรดกศิลปวัฒนธรรม บ้านหมอสอ จังหวัดกาญจนบุรี

เรื่อง มาตรการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในเรือนจำตามนโยบายเน้นหนักกรมราชทัณฑ์

บทความที่น่าสนใจ

เรื่อง แนวร่วมทางวัฒนธรรมของประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน

เรื่อง งบประมาณทางทหาร : ดัชนีชี้วัดความไว้วางใจในอาเซียน

รอบโลกวิจัย ครั้งแรกของโลก นวัตกรรม “ศิริราช”

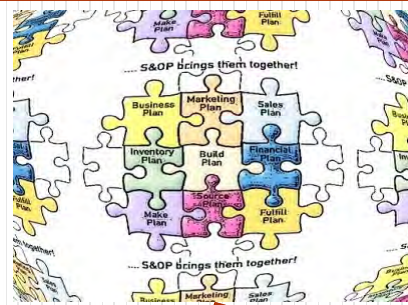
ช่วยผู้ป่วยโรคเบาหวาน

รอบรู้นอกสภา แนวทางการดำเนินการปรับปรุงบริการเพื่อเพิ่ม

ขีดความสามารถในการประกอบธุรกิจตามมติคณะรัฐมนตรี

พบปะนักวิจัย อาจารย์ ดร.วราภรณ์ สีนถาวร

ปิดท้ายวิจัย ตราสัญลักษณ์งาน ๘๐ พรรษาพระราชนิ และครบ ๕ รอบสมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ

เป็นศูนย์ข้อมูลแห่งการเรียนรู้ ยึดหลักธรรมาภิบาล
วิชาการนำสมัย จิตใจให้บริการ สนับสนุนสถาบันนิติบัญญัติ

กลุ่มงานวิจัยและพัฒนา สำนักวิชาการ
สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร

เอกสารข่าววารงานวิจัยและพัฒนา
Research and Development Newsletter
ปีที่ ๑๑ ฉบับที่ ๑๒๐
ประจำเดือน สิงหาคม ๒๕๕๕

วัตถุประสงค์

เพื่อเผยแพร่และประชาสัมพันธ์ข้อมูล ข่าวสาร
ด้านการวิจัยและพัฒนา ซึ่งเป็นการเพิ่มพูนความรู้
ให้แก่บุคคลในวงงานรัฐสภา อันเป็นประโยชน์ต่อ
การปฏิบัติงานด้านนิติบัญญัติ

กลุ่มงานวิจัยและพัฒนา
สำนักวิชาการ
สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร
ถนนประดิพัทธ์ เขตพญาไท
กรุงเทพมหานคร ๑๐๔๐๐
โทรศัพท์ ๐ ๒๒๔๔ ๒๐๖๗ - ๘
โทรสาร ๐ ๒๒๔๔ ๒๐๖๒

ที่ปรึกษา

นายจรุ พันธุ์เป็รื่อง
รองเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร
นางวิจิตรา วัชรภรณ์
ผู้อำนวยการสำนักวิชาการ

บรรณาธิการบริหาร

นางสาวจิรพรรณ กาญจนอุดม
วิทยาการเชี่ยวชาญ

หัวหน้ากองบรรณาธิการ

นายฐากร จุลินทร

ผู้ช่วยหัวหน้ากองบรรณาธิการ

นางสาวนารีลักษณ์ ศิริวรรณ (ฝ่ายบทความ)
นายสิริสร กระแสร์สุนทร (ฝ่ายวิจัย)
นางสาวปรียวรรณ สุวรรณสุนย์ (ฝ่ายวิชาการ)

กองบรรณาธิการ

นายจันทมร สีหาบุญลี
นางสาวปิยะวรรณ ปานโต
นางสาววิมลรักษ์ ศานติธรรม
นางสาวอัญชลี จวงจันทร์

ผู้จัดพิมพ์

นางสาวธณัฐดา หาเรือนศรี
นางณัฐชานันท์ หนูทองอินทร์

ฝ่ายเผยแพร่

นางภักดิ์กัญญา มากห้องไทร
นางสาวนวลละออง พรแก้ว

สารบัญ

หน้า

งานวิจัยและพัฒนา

- เรื่อง การพัฒนารูปแบบและกระบวนการในการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดของกรมราชทัณฑ์
โดย เพลินใจ แต่เกษม และคณะ
เรียบเรียงโดย ปิยะวรรณ ปานโต ๑
- เรื่อง ชุมชนร่วมรัฐ : กระบวนการเสริมสร้างเครือข่ายมรดกศิลปวัฒนธรรม บ้านหมอสอ
จังหวัดกาญจนบุรี
โดย วสันต์ เทพสุรียานนท์ และคณะ
เรียบเรียงโดย ปรียวรรณ สุวรรณสุนย์ ๕
- เรื่อง มาตรการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดในเรือนจำตามนโยบายเน้นหนักกรมราชทัณฑ์ ๑๑
โดย อัมพร นิยมตรง และคณะ
เรียบเรียงโดย อัญชลี จวงจันทร์

บทความที่น่าสนใจ

- เรื่อง แนวร่วมทางวัฒนธรรมของประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน
จันทมร สีหาบุญลี ๑๖
- เรื่อง งบประมาณทางทหาร : ดัชนีชี้วัดความไว้วางใจในอาเซียน
ฐาภุร จุลินทร ๒๖

รอบโลกวิจัย

- ครั้งแรกของโลก นวัตกรรม “ศิริราช” ช่วยผู้ป่วยโรคเบาหวาน
วิมลรักษ์ ศานติธรรม ๕๔

รอบรู้นอกสภา

- แนวทางการดำเนินการปรับปรุงบริการเพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการประกอบธุรกิจ
ตามมติคณะรัฐมนตรี
นารีลักษณ์ ศิริวรรณ ๕๗

พบปะนักวิจัย

- อาจารย์ ดร.วราภรณ์ สีนถาวร
สิฐิสร์ กระแสร์สุนทร ๖๑

ปิดท้ายวิจัย

- ตราสัญลักษณ์งาน ๘๐ พรรษาพระราชินี และครบ ๕ รอบสมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ
วิมลรักษ์ ศานติธรรม ๖๖

บทบรรณาธิการ

เอกสารข่าวสารงานวิจัยและพัฒนาฉบับนี้เป็นฉบับที่ ๑๒๐ ปีที่ ๑๑ ประจำเดือนสิงหาคม ๒๕๕๕ โดยในเดือนสิงหาคมมีวันที่สำคัญวันหนึ่งแต่ไม่มีเผยแพร่ให้รับทราบกันอย่างกว้างขวาง วันดังกล่าวนี้คือ “วันสื่อสารแห่งชาติ” โดยวันสื่อสารแห่งชาติมีที่มาจากการโปรดเกล้าฯ ของรัชกาลที่ ๕ ที่ให้สถาปนา “กรมไปรษณีย์และกรมโทรเลข” เมื่อวันที่ ๔ สิงหาคม พ.ศ. ๒๔๒๖ และได้ทรงแต่งตั้งให้สมเด็จพระเจ้าน้องยาเธอ เจ้าฟ้าภาณุรังษีสว่างวงศ์ กรมพระยาภาณุพันธุวงศ์วรเดช เป็นผู้สำเร็จราชการทั้งกรมไปรษณีย์และกรมโทรเลขเป็นพระองค์แรก ต่อมาใน พ.ศ. ๒๔๔๑ ทั้ง ๒ กรมนี้ได้รวมเป็นกรมเดียวกัน มีชื่อใหม่ว่า “กรมไปรษณีย์โทรเลข” [อย่างไรก็ตาม ในปัจจุบันนี้กรมไปรษณีย์โทรเลขได้ถูกยุบไปแล้วในปี ๒๕๔๕ และได้เปลี่ยนสถานภาพของหน่วยงานเป็นสำนักงานคณะกรรมการกิจการกระจายเสียง กิจการโทรทัศน์และกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติ (กสทช.) ซึ่งเป็นหน่วยงานงานอิสระที่กำหนดให้มีขึ้นตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญ] ดังนั้นจึงให้ถือว่าวันที่ ๔ สิงหาคมเป็นวันสื่อสารแห่งชาติจากเหตุดังกล่าว

สำหรับสาระสำคัญของเอกสารข่าวฯ ฉบับนี้มีประเด็นที่น่าสนใจคือ บทสรุปรายงานวิจัยเรื่อง “มาตรการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสฟติดในเรือนจำตามนโยบายเน้นหนักกรมราชทัณฑ์” เนื่องจากปรากฏข้อเท็จจริงอันเป็นที่รับทราบต่อสาธารณชนว่า ได้มีการลักลอบนำยาเสฟติดเข้าไปเพื่อให้ผู้ต้องขังได้ใช้เสฟซึ่งเป็นพฤติกรรมที่ไม่เกรงกลัวต่อกฎหมาย สำหรับข้อค้นพบจากรายงานวิจัยนี้ คือ สาเหตุของการกระทำผิดดังกล่าวข้างต้น เนื่องจาก (๑) เจ้าหน้าที่ขาดความรู้ และประสบการณ์ด้านการป้องกันปราบปรามยาเสฟติด (๒) เครื่องมือและวัสดุอุปกรณ์ด้านเทคโนโลยีจำนวนมากที่จัดซื้อโดยกรมราชทัณฑ์ไม่ได้มาตรฐานและไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร รวมทั้งยังขาดงบประมาณในการบำรุงรักษาอย่างต่อเนื่อง และ (๓) อัตรากำลังเจ้าหน้าที่ปฏิบัติหน้าที่มีน้อยทำให้ไม่สามารถตั้งจุดตรวจที่เป็นเอกเทศได้ และการควบคุมดูแลเป็นไปด้วยความยากลำบากและในการที่เรือนจำมียานพาหนะเข้า-ออก เป็นจำนวนมาก ทำให้ยากแก่การตรวจค้นและขาดความเข้มงวด ทั้งนี้ มีข้อเสนอจากการวิจัยคือ การแก้ปัญหาด้วยการสร้างจิตสำนึกของเจ้าหน้าที่และการปรับปรุงเทคโนโลยีที่ทันสมัยสำหรับการตรวจยาเสฟติด ในส่วนของบทสรุปรายงานวิจัยอีกเรื่องหนึ่งคือ “ชุมชนร่วมรัฐ : กระบวนการเสริมสร้างเครือข่ายมรดกศิลปวัฒนธรรม บ้านหมอสอ จังหวัดกาญจนบุรี” มีข้อค้นพบที่สำคัญคือ แนวคิดการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนท้องถิ่นเพื่อการอนุรักษ์และพัฒนาการอนุรักษ์มรดกศิลปวัฒนธรรมจะเกิดขึ้นได้ ต้องมาจากความต้องการร่วมกันของคนในชุมชนท้องถิ่นเป็นสำคัญ การมีส่วนร่วมที่แท้จริงต้องเป็นการร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมลงทุน ร่วมปฏิบัติ และร่วมรับผลที่เกิดขึ้น

ทั้งนี้ คอลัมน์บทความที่น่าสนใจประจำเดือน ได้นำเสนอเรื่อง “แนวร่วมทางวัฒนธรรมของประชาคมอาเซียน” ที่อธิบายการแบ่งวัฒนธรรมออกเป็น ๓ กลุ่ม คือ กลุ่มที่ ๑ กลุ่มวัฒนธรรมลุ่มน้ำโขง (ไทย-ลาว-เขมร-พม่า-เวียดนาม) กลุ่มที่ ๒ กลุ่มวัฒนธรรม มาเลเซีย-อินโดนีเซีย-บรูไน ดารุสซาลาม-สิงคโปร์ และกลุ่มที่ ๓ กลุ่มวัฒนธรรม ฟิลิปปินส์ โดยบทความแสดงให้เห็นถึงความคล้ายคลึงและความแตกต่างหลากหลายของวัฒนธรรมในกลุ่มประเทศอาเซียน ซึ่งแต่ละประเทศก็มีวัฒนธรรมความเชื่อเป็นของตนเอง ที่รวมไปถึงวัฒนธรรมที่เป็นวัฒนธรรมประจำถิ่นที่สะท้อนจิตวิญญาณ ความเชื่อ ค่านิยม และจารีตประเพณีที่มีมาตั้งแต่อดีตกาลที่ได้มีการสืบทอดกันมาเป็นเวลาช้านาน สำหรับรายละเอียดสามารถติดตามได้จากบทความดังกล่าว และในส่วนของคอลัมน์รอบโลกวิจัย ได้มีการนำเสนอเรื่อง “ครั้งแรกของโลก นวัตกรรม “ศิริราช” ช่วยผู้ป่วยโรคเบาหวาน” ซึ่งมีเนื้อหาที่เป็นการอธิบายนวัตกรรมทางการแพทย์ของประเทศไทยโดยโรงพยาบาลศิริราช สำหรับการผ่าตัดเปลี่ยนทางเดินระบบไหลเวียนโลหิตบริเวณเท้าในกลุ่มผู้ป่วยโรคเบาหวาน

งานวิจัยและพัฒนา

การพัฒนารูปแบบและกระบวนการในการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิด ของกรมราชทัณฑ์

วิจัยโดย...เพลินใจ แต่เกษม และคณะ
เรียบเรียงโดย...ปิยะวรรณ ปานโต

การปฏิบัติต่อผู้กระทำผิด (Treatment of offenders) มีการเปลี่ยนแปลงไปตามสภาพสังคมและความเจริญก้าวหน้าทางวัฒนธรรมในแต่ละยุคสมัย ความเชื่อเกี่ยวกับการลงโทษหรือการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดในรูปแบบใด มีความเหมาะสมที่สุดในการป้องกันและแก้ไขปัญหาอาชญากรรมที่เกิดขึ้นในสังคม บางสังคมเชื่อว่าการลงโทษอย่างรุนแรงจะป้องกันอาชญากรรมได้ บางสังคมเชื่อว่าควรลงโทษเพื่อแก้ไขให้บุคคลปรับเปลี่ยนพฤติกรรมเป็นคนดี ซึ่งการนำระบบเรือนจำมาปฏิบัติกับผู้กระทำผิด นับว่าเป็นวิธีการหนึ่งในการลงโทษผู้กระทำผิดตามที่กฎหมายอาญาบัญญัติไว้ สำหรับการลงโทษโดยวิธีการจำคุกมีการพัฒนามากว่าสองศตวรรษ และนับเป็นวิธีการปฏิบัติต่อผู้กระทำผิดวิธีการหนึ่งที่สังคมเห็นว่า มีความเหมาะสมในการลงโทษผู้กระทำผิดให้ถูกจำกัดอิสรภาพและสิทธิต่าง ๆ และที่สำคัญที่สุด การลงโทษจำคุกเป็นการแยกบุคคลที่กระทำผิดออกไปจากสังคม ไม่ให้มีโอกาสที่จะก่อความเดือดร้อนให้กับสังคม ในขณะที่เดียวกันระหว่างอยู่ในเรือนจำ จะมีกระบวนการในการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดให้เหมาะสมกับสภาพการณ์ของแต่ละคน

กรมราชทัณฑ์เป็นองค์กรหนึ่งในกระบวนการยุติธรรมที่มีภารกิจในการปฏิบัติต่อผู้ต้องขังตามคำพิพากษาของศาล โดยการควบคุมผู้ต้องขังมิให้หลบหนี และการแก้ไขพัฒนาพฤติกรรมนิสัยผู้ต้องขังให้เป็นพลเมืองดีของสังคมเมื่อพ้นโทษ สำหรับงานด้านการแก้ไขเดิมนั้นยังมีรูปแบบในการแก้ไขที่เป็นรูปแบบเฉพาะ แต่จะมีวิธีการที่ใช้ในภาพรวมแบบเบ็ดเสร็จทั่วประเทศ โดยมีกิจกรรมหลักที่เป็นพื้นฐาน เช่น การฝึกวิชาชีพ การให้การศึกษา การอบรมศีลธรรม จริยธรรม ทั้งนี้ เพื่อให้มีความรู้ ทักษะและฝึกทักษะในการดำรงชีวิตในสังคมให้แก่ผู้ต้องขัง ซึ่งพบว่าสัมฤทธิ์ผลในการแก้ไขให้ผู้ต้องขังกลับคืนเป็นคนดีของสังคมของกรมราชทัณฑ์ยังไม่บรรลุผลเท่าที่ควร ทั้งนี้

เพราะการแก้ไขฟื้นฟูด้วยวิธีดังกล่าวข้างต้น ยังไม่ได้ลง ลึกถึงสาเหตุและมูลเหตุจูงใจ ตลอดจนพฤติกรรมในการกระทำผิดของผู้ต้องขังแต่ละประเภท

จากสถิตินักโทษเด็ดขาดกรมราชทัณฑ์ สํารวจ ณ วันที่ ๓๐ กันยายน ๒๕๕๒ พบว่า มีสถิตินักโทษเด็ดขาดที่กระทำผิดซึ่งต้องโทษตั้งแต่ ๒ ครั้งขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ ๑๔.๓๘ ของนักโทษเด็ดขาดทั้งหมด จากสถิติดังกล่าว ทำให้กรมราชทัณฑ์ต้องทบทวนขอบข่ายการแก้ไขพฤติกรรมนิสัยผู้ต้องขังที่ผ่านมาว่า สามารถดำเนินการได้ครบถ้วนครอบคลุมผู้ต้องขังแต่ละคนเพียงใด จึงได้มีการศึกษาค้นคว้าวิจัยด้านการพัฒนาพฤติกรรมนิสัย เช่น การจัดโปรแกรมแก้ไขฟื้นฟูผู้ต้องขังให้เหมาะสมกับผู้ต้องขังแต่ละรายประเภทคดี การนำชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในการแก้ไขผู้ต้องขัง ฯลฯ ดังนั้น กรมราชทัณฑ์ควรพัฒนารูปแบบและกระบวนการแก้ไขฟื้นฟูผู้ต้องขังให้มีรูปแบบและกระบวนการที่มีความหลากหลายและตรงกับสาเหตุการกระทำผิดของผู้ต้องขังในแต่ละประเภทคดี ตลอดจนต้องการให้ผู้ต้องขังได้เข้ารับการอบรมตามโปรแกรมแก้ไขฟื้นฟู เนื่องจากสามารถปรับเปลี่ยนทัศนคติ แนวคิด พฤติกรรมไปในแนวทางที่ดีขึ้น จึงควรศึกษาวิจัยเพื่อพัฒนารูปแบบและกระบวนการแก้ไขให้สามารถครอบคลุมผู้ต้องขังทุกกลุ่มได้อย่างกว้างขวาง ทั้งนี้ เพื่อให้ผู้ต้องขังสามารถกลับตนเป็นพลเมืองดีมีคุณภาพของสังคมได้ภายหลังพ้นโทษ

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

๑. เพื่อศึกษารูปแบบและกระบวนการในการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดจากหน่วยงานและองค์กรที่เกี่ยวข้องในกระบวนการยุติธรรม
๒. เพื่อพัฒนารูปแบบและกระบวนการในการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดของกรมราชทัณฑ์

วิธีการศึกษาวิจัย

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยประยุกต์ (Applied Research) โดยมีเครื่องมือเป็นแบบสอบถาม และมีประชากรเป้าหมายคือ เจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานด้านการแก้ไขฟื้นฟูผู้ต้องขังในเรือนจำ/ทัณฑสถาน (อนุศาสนาจารย์) เพื่อทราบปัญหาอุปสรรคในการปฏิบัติงานด้านการพัฒนาจิตใจผู้ต้องขัง จำนวน ๙๕ คน และการพัฒนารูปแบบและกระบวนการแก้ไขฟื้นฟูผู้ต้องขังในเรือนจำ/ทัณฑสถานด้านการจัดการศึกษา จำนวน ๑๑๐ คน นอกจากนี้ ได้จัดประชุมทางวิชาการเพื่อระดมความคิดเห็นเกี่ยวกับการพัฒนารูปแบบและกระบวนการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดจากผู้บริหาร นักวิชาการและเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานที่มีความรู้ ความเชี่ยวชาญ และประสบการณ์ จำนวน ๒ ครั้ง รวม ๖๐ คน รวมทั้งมีการศึกษาคูงานในหน่วยงานภายนอกที่มีความโดดเด่นด้านการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดเพื่อถอดองค์ความรู้ของรูปแบบและกระบวนการในการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดที่มีความเหมาะสมสามารถนำมาประยุกต์ใช้ในการแก้ไขผู้กระทำผิดของกรมราชทัณฑ์ จำนวน ๒ แห่ง โดยมีระยะเวลาในการศึกษา ตั้งแต่เดือนตุลาคม ๒๕๕๒ – กันยายน ๒๕๕๓

ผลการวิจัย

จากการศึกษา เรื่อง การพัฒนารูปแบบและกระบวนการแก้ไขฟื้นฟูผู้กระทำผิดของกรมราชทัณฑ์ สามารถสรุปผลการศึกษาได้ ดังนี้

๑. ข้อมูลจากแบบสอบถาม

ครั้งที่ ๑ จากการศึกษาข้อมูลส่วนบุคคลของอนุศาสนาจารย์หรือผู้ปฏิบัติหน้าที่อนุศาสนาจารย์พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่อายุระหว่าง ๓๑-๔๐ ปี จบการศึกษาระดับปริญญาตรี มีประสบการณ์ในการทำงานอนุศาสนาจารย์ มากกว่า ๕-๑๐ ปี กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เห็นว่า ปัญหาและอุปสรรคในการพัฒนาจิตใจผู้ต้องขังในเรือนจำ/ทัณฑสถาน มีดังนี้

๑. ขาดความร่วมมือจากเจ้าหน้าที่ประจำแดนควบคุมหรือเจ้าหน้าที่จากส่วนงานอื่น ๆ ในการพัฒนาจิตใจให้กับผู้ต้องขัง รวมทั้งเจ้าหน้าที่มีงานหลายหน้าที่ และรับผิดชอบงานมาก ส่งผลต่อประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการแก้ไขฟื้นฟูผู้ต้องขังจึงไม่สามารถทำได้เต็มที่เท่าที่ควร

๒. ผู้ต้องขังไม่ให้ความร่วมมือในการเข้ารับการอบรมแก้ไขและพัฒนาพฤติกรรม

ข้อเสนอแนะในการพัฒนาจิตใจผู้ต้องขังในเรือนจำ/ทัณฑสถาน มีดังนี้

๑) ผู้บริหารและเจ้าหน้าที่ทุกฝ่ายต้องให้ความสำคัญกับผลจากการอบรมแก้ไขพัฒนาพฤติกรรมของผู้ต้องขังทุกรูปแบบ

๒) กรมราชทัณฑ์ควรกำหนดเป็นนโยบายว่า ผู้ต้องขังทุกคนก่อนพ้นโทษต้องได้รับการแก้ไขฟื้นฟูพัฒนาพฤติกรรมโดยเข้าโปรแกรมแก้ไขฟื้นฟูผู้ต้องขังเฉพาะอย่างน้อย ๑ โปรแกรม

๓) ควรจัดทำแผนแม่ข่ายงานด้านการพัฒนาจิตใจผู้ต้องขังมอบให้เรือนจำ/ทัณฑสถานดำเนินการเหมือนกันทั่วประเทศ รวมทั้งเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานจะต้องพูดคุยและให้คำปรึกษาผู้ต้องขังด้วยความปรานีและให้โอกาส

ครั้งที่ ๒ จากการศึกษาข้อมูลส่วนบุคคลของหัวหน้าฝ่ายการศึกษาและผู้ปฏิบัติงานที่รับผิดชอบงานด้านการศึกษาของเรือนจำ/ทัณฑสถาน พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศชาย อายุระหว่าง ๓๖-๔๕ ปี ระยะเวลาการปฏิบัติงานด้านการศึกษาในเรือนจำ/ทัณฑสถานไม่เกิน ๕ ปี มีความเห็นว่า ปัจจุบันเรือนจำ/ทัณฑสถานมีรูปแบบและกระบวนการแก้ไขฟื้นฟูที่เหมาะสม แต่ยังมีปัญหาการจัดการศึกษาในเรือนจำ/ทัณฑสถาน คือ ผู้ต้องขังไม่ใส่ใจที่จะเข้ารับการศึกษอบรม รวมถึงปัญหาการประสานงานกับหน่วยงานภายนอกที่จะเข้ามาร่วมจัดการศึกษาให้ผู้ต้องขัง และมีข้อเสนอแนะได้แก่ ควรจัดสถานที่ที่ใช้สำหรับจัดการศึกษาให้เหมาะสม และมีเจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติงานด้านการศึกษาเพียงพอกับหน้าที่ความรับผิดชอบและปริมาณงาน หลักสูตรการเรียนการสอนควรเน้นการฝึกวิชาชีพระยะสั้นและสามารถนำไปใช้ประกอบอาชีพได้จริงหลังพ้นโทษ

๒. ข้อมูลจากการจัดประชุมทางวิชาการ ซึ่งจัดประชุม ๒ ครั้ง สามารถสรุปในภาพรวมได้ ดังนี้

๑) บุคลากรของกรมราชทัณฑ์ควรปลูกฝังและสร้างทัศนคติต่อเจ้าหน้าที่เรือนจำในการมองผู้ต้องขังทางบวกว่าผู้ต้องขังแก้ไขไม่ได้ ควรจำแนกลักษณะผู้ต้องขังออกเป็นกลุ่ม ๆ ได้อย่างชัดเจน เช่น กลุ่มที่แก้ไขได้ กลุ่มที่ยากต่อการแก้ไข และกลุ่มที่แก้ไขไม่ได้

๒) กรมราชทัณฑ์ควรมีโปรแกรมแก้ไข ฟันผู้ต้องขังวัยหนุ่ม (อายุระหว่าง ๑๘-๒๕ ปี) ขึ้น โดยเฉพาะเพื่อนำไปสู่การมีแนวทางปฏิบัติที่เหมาะสมกับผู้ต้องขังวัยหนุ่ม และควรเน้น Outsource ให้ภาคเอกชน เข้ามาดำเนินการด้วย

๓) ควรเน้นกระบวนการให้ครอบครัวเข้ามามีส่วนร่วม เพราะครอบครัวเป็นสถาบันหลักที่มีความใกล้ชิด

๔) ควรเน้นกระบวนการเสริมศักยภาพของผู้กระทำผิดให้มีจิตใจที่เข้มแข็งให้มีพลังในการต่อสู้ ปัญหาอันจะเป็นพลังขับเคลื่อนที่เกิดจากจิตใจของผู้กระทำผิดเอง

๓. ข้อมูลจากการศึกษาดูงาน

ครั้งที่ ๑ ณ ศูนย์ฝึกและอบรมเด็กและเยาวชนบ้านกาญจนาภิเษก และครั้งที่ ๒ มูลนิธิพันธกิจ เรือนจำคริสเตียน สามารถสรุปประเด็นการปฏิบัติงานด้านการแก้ไขฟันผู้กระทำผิดในภาพรวมได้ ดังนี้

๑) ควรมีกระบวนการเสริมพลัง (Empowerment) ให้กับผู้กระทำผิดให้เห็นคุณค่าของตนเองเป็นการเสริมศักยภาพของผู้ต้องขังให้มีจิตใจที่เข้มแข็งให้มีพลังในการต่อสู้กับปัญหา อันจะเป็นพลังขับเคลื่อนที่เกิดจากจิตใจของผู้กระทำผิดที่ต้องการแก้ไขเปลี่ยนแปลงตนเองไปในทางที่ดีงาม เช่น การเข้าใจชีวิต และรู้จักคุณค่าของตนเองและผู้อื่น

๒) ควรมีการเตรียมความพร้อมก่อนจะเข้าไปสัมภาษณ์ หรือทำความรู้จักกับผู้ต้องขังแต่ละคนเพื่อร่วมกันวางแผนชีวิตการทำงาน โดยจะติดตามการช่วยเหลืออย่างใกล้ชิดหลังพ้นโทษ เช่น การเยี่ยมบ้าน การฝึกอาชีพ การให้คำปรึกษาแนะนำ เป็นต้น

ข้อเสนอแนะ

ในการเตรียมความพร้อมก่อนปล่อยผู้ต้องขังของกรมราชทัณฑ์ควรดำเนินการช่วยเหลือผู้ต้องขังหลังพ้นโทษได้อย่างแท้จริง และควรมีเรือนจำนำร่องที่เปิดโอกาสให้ภาคเอกชนเข้ามามีส่วนร่วมในโครงการเตรียมความพร้อมก่อนปล่อยผู้ต้องขัง เพื่อนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมสั้ยให้กลับตนเป็นคนดีต่อไปของสังคม

เอกสารอ้างอิง

เพลินใจ แต่เกษม และคณะ. (๒๕๕๓). การพัฒนารูปแบบและกระบวนการในการแก้ไขฟันผู้กระทำผิดของกรมราชทัณฑ์. รายงานวิจัย. กรุงเทพฯ : กลุ่มงานพัฒนาระบบการพัฒนาพฤตินิสัย สำนักวิจัยและพัฒนา ระบบงานราชทัณฑ์ กรมราชทัณฑ์.

งานวิจัยและพัฒนา

ชุมชนร่วมรัฐ : กระบวนการเสริมสร้างเครือข่ายมรดกศิลปวัฒนธรรม

บ้านหมอสอ จังหวัดกาญจนบุรี

วิจัยโดย...วสันต์ เทพสุรียานนท์ และคณะ

เรียบเรียงโดย...ปริยวรรณ สุวรรณสุนย์

มรดกทางศิลปวัฒนธรรม นับเป็นหนึ่งในสิ่งที่แสดงออกถึงเกียรติและความมีอารยธรรมแห่งแผ่นดินของผู้คนที่อาศัยอยู่ นำมาสู่การสร้างสรรค์ความมีเอกลักษณ์และอัตลักษณ์ร่วมกันของคนในชาติ อีกทั้งยังเป็นทรัพยากรที่สำคัญอีกประการหนึ่งในสถานการณ์ปัจจุบันที่สามารถนำมาใช้ประโยชน์ให้เกิดคุณค่าและมูลค่าอย่างยั่งยืนในการพัฒนาประเทศได้พร้อม ๆ กัน หากอยู่บนพื้นฐานของความเข้าใจ เข้าถึง และใช้ประโยชน์ได้แบบมีส่วนร่วมของคนในชุมชนท้องถิ่นนั้น รวมถึงภาคส่วนอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องในฐานะผู้มีส่วนได้ส่วนเสียจากกระบวนการมรดกศิลปากรเป็นหน่วยงานหนึ่งของรัฐที่มีมรดกทางศิลปวัฒนธรรม เป็นทรัพยากรหลักสำหรับใช้ในการพัฒนาประเทศ ที่ผ่านมาได้พยายามส่งเสริมการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์และพัฒนาามรดกทางศิลปวัฒนธรรมทุกประเภทกับภาคส่วนอื่นอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะคนในชุมชนท้องถิ่น ซึ่งเป็นผู้อยู่ร่วมสืบทอด ดูแลรักษาและใช้ประโยชน์จากมรดกทางศิลปวัฒนธรรมที่มีอยู่ในชุมชนท้องถิ่นของตน จึงได้จัดให้มีการดำเนินโครงการ บูรณาการเพื่อการอนุรักษ์ และพัฒนาการอนุรักษ์แหล่งมรดกทางศิลปวัฒนธรรมขึ้นใน พ.ศ. ๒๕๔๔ เป็นต้นมา เพื่อสนับสนุนกิจกรรมการดำเนินงานตามแนวทางดังกล่าวอย่างสม่ำเสมอ

เตาเผาโบราณ บ้านหมอสอ ตำบลพระแท่น อำเภอท่ามะกา จังหวัดกาญจนบุรี ได้มีการแจ้งพบโดยคนในชุมชนบ้านหมอสอ และสื่อมวลชนท้องถิ่น ตั้งแต่ปลาย พ.ศ. ๒๕๔๓ จากนั้นใน พ.ศ. ๒๕๔๕ สำนักงานโบราณคดีและพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติที่ ๒ สุพรรณบุรี ได้ดำเนินโครงการขุดศึกษาทางโบราณคดีและอนุรักษ์แหล่งไว้ ด้วยการสร้างหลังคาคลุมเตาเผาโบราณที่ขุดพบ โดยให้อยู่ในการดูแลรักษาของคนในชุมชนท้องถิ่นเรื่อยมาจนปัจจุบัน ผลจากการขุดศึกษาทางโบราณคดีใน พ.ศ. ๒๕๔๔ สันนิษฐานได้ว่า เตาเผาโบราณบ้านหมอสอเป็นเตาเผาปูนขาวขนาดใหญ่ในภูมิภาคตะวันตกของไทย ซึ่งกำหนดอายุทางวิทยาศาสตร์ โดยวิธีคาร์บอน-๑๔ จากสำนักงานปรมาณูเพื่อสันติ ได้ค่าอายุระหว่าง ๗๐๐ - ๑๐๘๐ ปี และคงเป็นแหล่งอุตสาหกรรมผลิตปูนขาวที่สำคัญในช่วงระยะเวลาดังกล่าว เพราะปูนขาวนอกจากจะใช้ในการก่อสร้างแล้วยังสามารถใช้ในการเกษตรและ

กิจกรรมอื่น ๆ ได้อีกมากมาย แม้ในปัจจุบันจะยังไม่พบแหล่งวัตถุดิบที่นำมาผลิตปูนขาวก็ตาม ชุมชนท้องถิ่นบ้านหมอสอ นอกจากจะมีแหล่งเตาเผาโบราณที่ทรงคุณค่าแล้ว กลุ่มคนในชุมชนยังมีวิถีวัฒนธรรมแบบไทยทรงดำที่ได้มีการรักษา สืบทอด และปฏิบัติมาตราบจนทุกวันนี้ ดังประเพณีการทำบุญประจำปีในวันพฤหัสบดีแรกของเดือนหก ประเพณีเสนบ้าน (การเซ่นไหว้ผีเรือน) การนับถือผีบรรพบุรุษ เป็นต้น นอกจากนี้ บริเวณพื้นที่ใกล้เคียงยังปรากฏแหล่งโบราณคดี แหล่งโบราณสถานอื่น รวมทั้งตำนานเรื่องเล่าในอดีตอีกจำนวนมากที่ขาดการฟื้นฟู รักษา และสืบทอดให้เป็นมรดกทางศิลปวัฒนธรรมของชุมชน ใน พ.ศ. ๒๕๔๙ องค์การบริหารส่วนตำบลพระแท่น ได้จัดให้เตาเผาโบราณบ้านหมอสอ เป็นแหล่งเรียนรู้ของชุมชน โดยจัดสร้างถนนคอนกรีตเข้าไปยังพื้นที่แหล่งเตา เพื่อเสริมสร้างโอกาสให้คนในพื้นที่และผู้สนใจ โดยเฉพาะนักเรียน นักศึกษา ได้เข้าถึงแหล่งเตาโบราณได้สะดวกยิ่งขึ้น แต่ก็ยังเป็นเพียงการพัฒนาด้านกายภาพโดยมิได้พัฒนาคนในชุมชนให้เกิดความรู้ ความเข้าใจ พร้อมทั้งจะถ่ายทอดองค์ความรู้ต่าง ๆ ให้กับคนอื่นที่ต้องการอยากเข้ามาเรียนรู้ในพื้นที่ได้ ด้วยยังขาดความต่อเนื่องในการถ่ายทอดชุดความรู้เรื่องเตาเผาโบราณบ้านหมอสอ รวมถึงยังขาดกระบวนการเรียนรู้ท้องถิ่นแบบมีส่วนร่วมด้วยคนในชุมชนท้องถิ่นเอง

ดังนั้น ใน พ.ศ. ๒๕๕๒ สำนักศิลปากรที่ ๒ สุพรรณบุรี จึงได้จัดทำโครงการเครือข่ายมรดกทางศิลปวัฒนธรรมขึ้นที่บ้านหมอสอ จังหวัดกาญจนบุรี โดยดำเนินการร่วมกับองค์การบริหารส่วนตำบลพระแท่น และกลุ่มคนในชุมชนท้องถิ่นบ้านหมอสอ โดยมีความต้องการที่จะสร้างความเป็นเครือข่ายทางมรดกศิลปวัฒนธรรมร่วมกัน รวมถึงการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันเกี่ยวกับองค์ความรู้ด้านต่าง ๆ ในเรื่องวัฒนธรรมทั้งในระดับท้องถิ่นและระดับประเทศ เพื่อให้สามารถพัฒนาไปสู่การสร้างแนวทางการบริหารจัดการมรดกทางศิลปวัฒนธรรมร่วมกันได้ ระหว่างชุมชนท้องถิ่นและหน่วยงานของรัฐเกี่ยวกับแหล่งเตาเผาโบราณและวิถีวัฒนธรรมแบบไทยทรงดำ บ้านหมอสอ อันจะก่อให้เกิดประโยชน์อย่างสูงสุดเต็มประสิทธิภาพกับคนในชุมชนท้องถิ่นเอง และสาธารณชนโดยรวมต่อไป

วัตถุประสงค์การวิจัย

๑. เพื่อศึกษาสภาพบทบาทภาครัฐต่อกระบวนการเสริมสร้างเครือข่ายมรดกศิลปวัฒนธรรมบ้านหมอสอ จังหวัดกาญจนบุรี
๒. เพื่อศึกษาสภาพบทบาทชุมชนท้องถิ่นต่อกระบวนการเสริมสร้างเครือข่ายมรดกศิลปวัฒนธรรมบ้านหมอสอ จังหวัดกาญจนบุรี
๓. เพื่อศึกษากระบวนการเสริมสร้างเครือข่ายและกิจกรรมในชุมชน

วิธีการศึกษาวิจัย

ในการศึกษาครั้งนี้ ดำเนินการศึกษาเฉพาะปรากฏการณ์ที่เกิดจากกลุ่มคนที่เข้าร่วมกิจกรรมการศึกษาชุมชนกิจกรรมการเสริมสร้างแหล่งเรียนรู้ชุมชน และกิจกรรมการฟื้นฟูแหล่งเรียนรู้ชุมชนท้องถิ่นเตาเผาโบราณบ้านหมอสอ ที่จัดขึ้นร่วมกันระหว่างคนในชุมชนบ้านหมอสอ องค์การบริหารส่วนตำบลพระแท่น และสำนักศิลปากรที่ ๒ สุพรรณบุรี โดยผ่านการวิเคราะห์ สังเคราะห์ แปลความหมายด้วยแนวคิดการเสริมสร้างเครือข่ายในงานวัฒนธรรมและแนวคิดชุมชนร่วมรัฐในงานวัฒนธรรม

วิธีการศึกษาวิจัย เป็นการศึกษาโดยใช้การศึกษาวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วมในงานพัฒนาชุมชน (Participant Action Research and Community Development : PAR and CD) คือ การที่ผู้ศึกษาวิจัย

(เจ้าหน้าที่กรมศิลปากร) เจ้าหน้าที่องค์การบริหารส่วนตำบลพระแท่น และคนในชุมชนท้องถิ่น (กลุ่มคนบ้านหมอสอ) ดำเนินกิจกรรมการศึกษาชุมชน กิจกรรมการเสริมสร้างและพัฒนาวิทยากรชุมชน กิจกรรมการฟื้นฟูแหล่งเรียนรู้ท้องถิ่นเตาเผาโบราณบ้านหมอสอร่วมกันในลักษณะเป็นผู้มีส่วนได้ส่วนเสียในกิจกรรมที่ดำเนินการประกอบด้วย การสังเกตการณ์อย่างมีส่วนร่วม (Participant Observation) และการสัมภาษณ์อย่างไม่เป็นทางการ การนำเสนอข้อมูลในครั้งนี้ใช้วิธีการวิเคราะห์เชิงพรรณนา (Descriptive Analysis)

ผลการวิจัย

๑) สภาพบทบาทภาครัฐต่อกระบวนการเสริมสร้างเครือข่ายมรดกศิลปวัฒนธรรมบ้านหมอสอ จังหวัดกาญจนบุรี

ผลการศึกษาพบว่า เจ้าหน้าที่ของสำนักศิลปากรที่ ๒ สุพรรณบุรี ทุกคนที่เข้าร่วมโครงการนับตั้งแต่ผู้อำนวยการจนถึงผู้ปฏิบัติการ มีความคาดหวัง และตั้งใจให้โครงการเครือข่ายมรดกศิลปวัฒนธรรมบ้านหมอสอ จังหวัดกาญจนบุรีประสบความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้เพื่อใช้เป็นแนวทาง และแบบอย่างในการปฏิบัติงาน เพื่อเสริมสร้างเครือข่ายมรดกศิลปวัฒนธรรมของกรมศิลปากรต่อไป จึงให้ความสำคัญกับทุก ๆ กิจกรรมที่เกิดขึ้นในโครงการนี้ ประการสำคัญคือ ความพยายามในการนำแนวคิดและแนวทางใหม่ ๆ มาประยุกต์เพื่อปฏิบัติใช้ให้เกิดผลเป็นรูปธรรม นอกจากนี้ เจ้าหน้าที่รัฐผู้เกี่ยวข้องยังประกอบด้วยทัศนคติและความเข้าใจในความแตกต่างหลากหลายของคนในชุมชนท้องถิ่นว่า มีระดับของการรับรู้ เข้าใจและปฏิบัติได้ที่แตกต่างกัน ซึ่งหากเปิดโอกาสให้ทุกคนสามารถเข้ามาร่วมในกิจกรรมได้ในทุกขั้นตอนตามความพร้อมของแต่ละบุคคล บุคคลในชุมชนท้องถิ่นทุกคนย่อมสามารถเป็นผู้มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์และพัฒนาการอนุรักษ์มรดกศิลปวัฒนธรรมได้ เพราะมรดกทางศิลปวัฒนธรรมที่มีอยู่ในชุมชนท้องถิ่นไม่ว่าจะเป็นนามธรรมหรือที่เป็นรูปธรรม ล้วนเป็นสิ่งที่อยู่ร่วมในวิถีชีวิตของคนในชุมชนท้องถิ่นนั้นอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ การเปิดโอกาสให้ทุกคนในชุมชนท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมลงทุน ร่วมปฏิบัติ และร่วมรับผลที่เกิดขึ้นในการอนุรักษ์และพัฒนาการมรดกศิลปวัฒนธรรมในท้องถิ่น จึงเป็นแนวทางหนึ่งที่จะสร้างการอยู่ดีมีสุขร่วมกัน อีกทั้งยังตระหนักถึงความเป็นคนที่เท่าเทียมระหว่างเจ้าหน้าที่รัฐ และคนในชุมชนท้องถิ่นคือ ไม่มีลูกน้อง ไม่มีเจ้านาย มีแต่เพื่อนร่วมงาน ด้วยทุกคนเป็นประชาชนไทยที่เท่าเทียมกัน เพียงแตกต่างเรื่องอาชีพ อำนาจในหน้าที่และความรับผิดชอบ โดยทุกคนต้องรับผิดชอบต่อสังคมที่อยู่ร่วมกัน ดังนั้น ปฏิสัมพันธ์ที่เกิดขึ้นจึงไม่ก่อให้เกิดความแตกต่างหรือแปลกแยกกระหว่างความเป็นเจ้าหน้าที่รัฐ และความที่ไม่ใช่เจ้าหน้าที่รัฐ

๒) สภาพบทบาทชุมชนท้องถิ่นต่อกระบวนการเสริมสร้างเครือข่ายมรดกศิลปวัฒนธรรมบ้านหมอสอ จังหวัดกาญจนบุรี

ผลการศึกษาพบว่า ชุมชนท้องถิ่นบ้านหมอสอ มีกลุ่มผู้นำชุมชนที่กล้าคิด กล้าตัดสินใจ อยากร่วมพัฒนาท้องถิ่นของตนเองร่วมกับทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้อง จึงมีการแสวงหาความสนับสนุนอย่างต่อเนื่อง ประกอบกับกลุ่มผู้นำชุมชนบ้านหมอสอ มีความรู้ ความเข้าใจ และตระหนักในคุณค่าและมูลค่าที่สามารถเกิดขึ้นได้จากการพัฒนาทรัพยากรทางวัฒนธรรมที่มีอยู่ในชุมชนท้องถิ่นของตน จึงได้รวมตัวกันเป็นกลุ่มอนุรักษ์วัฒนธรรมไทยทรงดำบ้านหมอสอ เพื่อสืบทอดวัฒนธรรมดังกล่าว และพยายามส่งผลสู่ลูกหลานในอนาคต อีกทั้งคนในชุมชนท้องถิ่นบ้านหมอสอจำนวนมากที่เห็นดีด้วย และได้เข้าร่วมเป็นสมาชิกของกลุ่มดังกล่าว ซึ่งนอกจากชุมชนท้องถิ่นบ้านหมอสอ จะมีทรัพยากรทางวัฒนธรรมที่เป็นวิถีวัฒนธรรมแบบไทยทรงดำแล้ว บ้านหมอสอยังมีเตาเผาโบราณที่ได้มีการขุดศึกษาทางโบราณคดีแล้ว โดยสามารถนำมาอนุรักษ์และ

พัฒนาให้เกิดประโยชน์แก่คนในชุมชนร่วมกันได้ อีกทั้งคนในชุมชนท้องถิ่นบ้านหมอสอก็ได้ร่วมกันดูแลรักษา
เตาโบราณดังกล่าวให้อยู่ได้ด้วยดีเสมอมา ประกอบกับองค์การบริหารส่วนตำบลพระแท่นก็ได้พยายามดำเนิน
โครงการต่าง ๆ เพื่อให้แหล่งเตาเผาโบราณบ้านหมอสอ เป็นแหล่งเรียนรู้ของชุมชนท้องถิ่นอีกด้วย ดังนั้น
ชุมชนบ้านหมอสอ จึงมีความพร้อมของกลุ่มคนที่ต้องการอนุรักษ์และพัฒนามรดกทางศิลปวัฒนธรรมของ
ชุมชนท้องถิ่นร่วมกัน รวมถึงความพร้อมในทรัพยากรมรดกทางวัฒนธรรมที่มีอยู่ในท้องถิ่นตน ทั้งที่เป็นมรดก
ทางวัฒนธรรมแบบไทยทรงดำ และมรดกทางวัฒนธรรมเตาโบราณบ้านหมอสอ

๓) กระบวนการเสริมสร้างและกิจกรรมเครือข่ายในชุมชน

จากการศึกษาพบว่า แนวคิดการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนท้องถิ่นเพื่อการอนุรักษ์และ
พัฒนาการอนุรักษ์มรดกศิลปวัฒนธรรมจะเกิดขึ้นได้ ต้องมาจากความต้องการร่วมกันของคนในชุมชนท้องถิ่น
เป็นสำคัญ การมีส่วนร่วมที่แท้จริงต้องเป็นการร่วมคิด ร่วมตัดสินใจ ร่วมลงทุน ร่วมปฏิบัติ และร่วมรับผลที่
เกิดขึ้น เมื่อนำมาพิจารณาเพื่อประเมินความพร้อมของชุมชนบ้านหมอสอ ในกระบวนการเสริมสร้างเครือข่าย
เพื่อการอนุรักษ์ และพัฒนาการอนุรักษ์มรดกศิลปวัฒนธรรมตามแนวทางของชุมชนร่วมรัฐ โดยประเมินพบว่า
๑) ผู้นำหรือกลุ่มผู้นำในชุมชนท้องถิ่นมีความรู้ ความเข้าใจ และตระหนักในคุณค่ามรดกศิลปวัฒนธรรมที่มีอยู่
ในชุมชนท้องถิ่นตน มีความต้องการ และพร้อมที่จะเข้าร่วมในกิจกรรมการอนุรักษ์และพัฒนาการอนุรักษ์มรดก
ศิลปวัฒนธรรมนั้น ในกรณีชุมชนบ้านหมอสอพบว่า ความพร้อมในเรื่องนี้สะท้อนออกมาในรูปแบบของการ
รวมตัวกันของคนในชุมชนบ้านหมอสอ เพื่อฟื้นคืนวิถีวัฒนธรรมแบบไทยทรงดำร่วมกัน การพยายามจัด
กิจกรรมในโอกาสต่าง ๆ เพื่อให้เตาเผาโบราณบ้านหมอสอ เป็นแหล่งเรียนรู้ของชุมชน โดยมีผู้นำในระดับหมู่บ้าน
เป็นแกนนำ และมีผู้นำในระดับตำบลให้การสนับสนุน ๒) ชุมชนท้องถิ่นมีมรดกทางศิลปวัฒนธรรมที่ชัดเจนทั้งที่
เป็นนามธรรมคือ วิถีวัฒนธรรมแบบไทยทรงดำ และเป็นรูปธรรมคือ เตาโบราณบ้านหมอสอ ๓) คนในชุมชน
ท้องถิ่นพร้อมที่จะเข้าร่วมในกิจกรรมการอนุรักษ์และพัฒนาการอนุรักษ์มรดกทางศิลปวัฒนธรรมที่มีอยู่ในท้องถิ่นตน ซึ่งใน
ขั้นตอนการศึกษาชุมชนท้องถิ่นได้พบว่า การจะเข้าถึงข้อมูลชุมชนท้องถิ่นได้ในระดับที่ลึกซึ้ง ผู้ร่วมศึกษาวิจัย
จะต้องเป็นคนในชุมชนท้องถิ่นด้วย เนื่องจากเป็นผู้ที่รู้เรื่องท้องถิ่นได้ดีที่สุด ซึ่งการศึกษาชุมชนใน
แต่ละแห่งนั้น สิ่งที่จะต้องหาข้อค้นพบจากชุมชนคือ ใครเป็นผู้นำชุมชนทั้งผู้นำที่เป็นทางการ และไม่เป็น
ทางการ และวิถีวัฒนธรรมร่วมกันของชุมชนท้องถิ่นนั้นคืออะไร และเป็นอย่างไร

กระบวนการเสริมสร้างเครือข่ายมรดกศิลปวัฒนธรรมบ้านหมอสอ เริ่มต้นมาจากการอาศัย
ความสัมพันธ์ที่ดีที่มีมาเป็นจุดเริ่มต้นของการสร้างความเชื่อใจและไว้วางใจ โดยเจ้าหน้าที่รัฐผู้เริ่มกระบวนการ
ต้องตระหนักเสมอว่า ความเชื่อใจ และไว้วางใจจะเกิดขึ้นระหว่างกันได้ เจ้าหน้าที่รัฐผู้ร่วมขับเคลื่อน
กระบวนการต้องแสดงออกถึงการได้มอบความเชื่อใจและไว้วางใจแก่คนในชุมชนก่อน การตอบสนองที่ดีจึงจะ
เกิดขึ้นร่วมกัน โดยชุมชนบ้านหมอสอมีกระบวนการ ดังนี้

๑) การแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารระหว่างกัน ซึ่งเป็นเรื่องที่เกิดขึ้นตั้งแต่การเข้าไปศึกษาชุมชน
เพื่อประเมินความพร้อม โดยสิ่งสำคัญในการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารระหว่างกันนั้น เจ้าหน้าที่รัฐผู้เข้าไปใน
ชุมชนจะต้องรับฟังอย่างเป็นกลาง ไม่มีอคติกับข้อมูลข่าวสารที่ได้รับจากชุมชน จนนำไปสู่ความไม่เป็นกลาง
และการเลือกฝ่ายในชุมชน อีกทั้งต้องรู้จักเลือกใช้ข้อมูลข่าวสารที่เป็นประโยชน์ต่อกิจกรรมที่จะเกิดขึ้นร่วมกัน
กับคนชุมชนที่เป็นไปในทิศทางสร้างสรรค์

๒) การเข้าร่วมกิจกรรมของชุมชน โดยชุมชนบ้านหมอสอมีประเพณีที่สำคัญร่วมกันคือ การทำบุญศาลเจ้าพ่อปิ่นแก้ว-เจ้าแม่เมลิซ้อน ประจำปีในวันพฤหัสบดีแรกของเดือน ๖ โดยเจ้าหน้าที่ฝ่ายรัฐได้เข้าร่วมเป็นส่วนหนึ่งในกิจกรรมด้วยการสนับสนุนงบประมาณในการซ่อมแซมศาลเจ้า และจัดเตรียมสถานที่สำหรับการจัดงาน ซึ่งเป็นแนวทางหนึ่งในการสร้างความประทับใจแก่คนในชุมชน และแสดงความเป็นหมู่พวกเดียวกัน ทั้งยังเป็นการแสดงความมีตัวตนให้คนในชุมชนได้รับทราบในวงกว้างอีกด้วย

๓) การสร้างเสริมโอกาสของชุมชน ด้วยการสร้างความไว้วางใจและความเชื่อใจระหว่างเจ้าหน้าที่รัฐ และชุมชนท้องถิ่น โดยชุมชนบ้านหมอสอได้รับการประสานงานจากสมาคมธุรกิจการท่องเที่ยวจังหวัดกาญจนบุรี เพื่อเข้าร่วมโครงการพัฒนาเครือข่ายองค์กรชุมชนการบริหารจัดการด้านการท่องเที่ยว ลักษณะกิจกรรมดังกล่าวเป็นการให้ความรู้เกี่ยวกับการบริหารจัดการท่องเที่ยวในชุมชนท้องถิ่น และการนำไปทัศนศึกษาดูงานในท้องถิ่นต่าง ๆ ที่กำลังดำเนินงานและประสบความสำเร็จในกิจกรรมดังกล่าว โดยเจ้าหน้าที่สำนักศิลปากรที่ ๒ สุพรรณบุรี พิจารณาเห็นว่า หากคนในชุมชนบ้านหมอสอได้เข้าร่วมกิจกรรมจะเป็นการเสริมสร้างโอกาสพบปะทำความรู้จักคุ้นเคยกับผู้คนในแวดวงที่เกี่ยวข้องกับงานชุมชนท้องถิ่น อีกทั้งยังเป็นการเสริมสร้างองค์ความรู้ใหม่ ๆ ประสบการณ์ใหม่ ๆ และเครือข่ายใหม่ ๆ ให้กับชุมชนหมอสอได้อีกทางหนึ่ง ผลจากการเข้าร่วมกิจกรรมดังกล่าวได้ส่งผลดีต่อกิจกรรมของชุมชนบ้านหมอสอในระยะต่อมา

รูปแบบของกิจกรรมที่ทางเจ้าหน้าที่สำนักศิลปากรที่ ๒ สุพรรณบุรี ได้ร่วมกับคนในชุมชนบ้านหมอสอ เพื่อเสริมสร้างเครือข่ายมรดกศิลปวัฒนธรรม มีดังนี้

๑) กิจกรรมผลิตสื่อโฆษณาประชาสัมพันธ์ ซึ่งกิจกรรมดังกล่าวจะช่วยกระตุ้นให้คนในชุมชนเกิดแรงจูงใจที่อยากจะเป็นสมาชิกเครือข่าย เนื่องจากสื่อโฆษณาที่ผลิตได้ใช้คนในชุมชนเป็นนายแบบ เป็นการสร้างสัมพันธ์อันดีระหว่างชุมชนกับภาครัฐ

๒) กิจกรรมสัมมนาเพื่อส่งเสริมความรู้การมีส่วนร่วมอนุรักษ์มรดกศิลปวัฒนธรรม กิจกรรมในครั้งนี้นัดขึ้นด้วยการร่วมคิด ร่วมตัดสินใจระหว่างชุมชนท้องถิ่นบ้านหมอสอ องค์กรบริหารส่วนตำบลพระแท่น และสำนักศิลปากรที่ ๒ สุพรรณบุรี เพื่อต้องการให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องมีความรู้และเข้าใจในบทบาทของตนเอง สามารถดำเนินการเพื่อการอนุรักษ์และพัฒนาการอนุรักษ์มรดกศิลปวัฒนธรรมในชุมชนท้องถิ่นได้อย่างไร อันจะนำไปสู่การสอดประสานกัน และเสริมประสิทธิภาพซึ่งกันและกันในอนาคตต่อไป วัตถุประสงค์ของกิจกรรมคือ การส่งเสริมบทบาทของชุมชนและเสริมประสิทธิภาพซึ่งกันและกันในอนาคตต่อไปคือ การส่งเสริมบทบาทของชุมชนบ้านหมอสอบนเวทีสาธารณะ และต้องการให้ผู้เข้าร่วมกิจกรรมที่เป็นคนนอกชุมชนได้เห็นศักยภาพของคนในชุมชนบ้านหมอสอว่าจะสามารถขับเคลื่อนความเป็นเครือข่ายมรดกศิลปวัฒนธรรมบ้านหมอสอร่วมไปกับกรมศิลปากรได้

๓) กิจกรรมสัมมนาเรื่องเตาโบราณบ้านหมอสอเปรียบเทียบกับเตาโบราณในประเทศไทย เนื่องจากตั้งแต่มีการขุดศึกษาทรายโบราณคดีที่เตาโบราณเป็นต้นมา แม้จะมีการส่งรายงานเบื้องต้นผลการขุดศึกษามาให้ผู้นำชุมชนแล้ว แต่ข้อมูลดังกล่าวก็ยังไม่ได้รับการเผยแพร่สู่คนในชุมชนบ้านหมอสอในวงกว้างเท่าที่ควร ดังนั้น การจัดสัมมนานี้เป็นการส่งคืนความรู้สู่ชุมชน นอกจากนี้ ชาวชุมชนบ้านหมอสอยังได้เชิญชวนให้โรงเรียนในพื้นที่ใกล้เคียง นำนักเรียนมาร่วมฟังเสวนาด้วย นับเป็นแนวทางในการปลูกฝังความรู้ในเรื่องมรดกทางวัฒนธรรมให้กับเยาวชนในท้องถิ่นอันจะนำไปสู่ความรัก ความหวงแหน และอยากร่วมอนุรักษ์ต่อไป

๔) กิจกรรมการทัศนศึกษาแหล่งโบราณคดีบ้านโป่งมะนาว กิจกรรมดังกล่าวมีการนำเอาชาวชุมชนบ้านหมอสอไปเยี่ยมชม และแลกเปลี่ยนความรู้ประสบการณ์จากชาวชุมชนบ้านโป่งมะนาว ทั้งนี้ เพื่อนำมาประยุกต์ใช้เป็นแนวทางในการอนุรักษ์และพัฒนามรดกทางศิลปวัฒนธรรมที่บ้านหมอสอ อีกทั้งเป็นการกระตุ้นให้ชาวชุมชนบ้านหมอสอได้เห็นจริงถึงความสำเร็จในการพัฒนาชุมชนบนฐานทรัพยากรทางวัฒนธรรมที่มีร่วมกัน หากทุกฝ่ายในชุมชนท้องถิ่นมีความจริงจังในการพัฒนา

๕) กิจกรรมการผลิตสื่อนิทรรศการเคลื่อนที่ นิทรรศการดังกล่าว ชาวชุมชนบ้านหมอสอได้ใช้เป็นสื่อในการประชาสัมพันธ์มรดกทางศิลปวัฒนธรรมของชุมชนร่วมกัน เนื่องในโอกาสต่าง ๆ ทั้งในระดับท้องถิ่นและระดับจังหวัด ซึ่งนับเป็นจุดเริ่มต้นของการพัฒนาการอนุรักษ์มรดกศิลปวัฒนธรรมบ้านหมอสอไปพร้อมกับการพัฒนาคนในชุมชนบ้านหมอสอ ซึ่งร่วมเป็นเครือข่ายมรดกทางศิลปวัฒนธรรมกับกรมศิลปากร โดยเป็นการรวบรวมองค์ความรู้ทั้งหมดที่มีร่วมกันจากกิจกรรมต่าง ๆ ที่ผ่านมา จัดแบ่งออกเป็นหมวดหมู่ด้วยภาพและข้อความที่สื่อถึงความ เป็นชุมชนบ้านหมอสออย่างแท้จริง

ข้อเสนอแนะ

๑. เครือข่ายมรดกศิลปวัฒนธรรมของกรมศิลปากรจะยั่งยืนได้ ต้องมีปฏิสัมพันธ์อย่างต่อเนื่องระหว่างสำนักศิลปากรในพื้นที่ และกลุ่มเครือข่ายมรดกศิลปวัฒนธรรมที่เกิดขึ้นในชุมชนท้องถิ่น โดยลักษณะหรือรูปแบบการปฏิสัมพันธ์ควรยืดหยุ่นและเป็นไปตามความต้องการของชุมชนท้องถิ่นนั้นเป็นสำคัญ

๒. การมีทัศนคติที่ดีต่อการทำงานร่วมกับชุมชนท้องถิ่นที่ว่า มรดกทางวัฒนธรรมที่มีอยู่ในพื้นที่เป็นทรัพยากรร่วมกันของทุกคน เจ้าหน้าที่รัฐมีหน้าที่เพียงดูแลรักษาแทนสาธารณชนส่วนใหญ่ หากชุมชนท้องถิ่นใดมีความพร้อมอยากร่วมอนุรักษ์และพัฒนามรดกทางวัฒนธรรมเหล่านั้น ก็ควรส่งเสริมและเปิดโอกาสให้คนในชุมชนท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในทุกขั้นตอนด้วยความรู้สึกเป็นเพื่อนร่วมงานกัน ไม่มีการสร้างความ เป็นเจ้านาย ลูกน้อง หรือความเหลื่อมล้ำต่ำสูงระหว่างกัน อันจะนำมาซึ่งความรู้สึกเป็นอื่น ไม่เป็นพวกเดียวกัน

๓. การแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสารระหว่างเจ้าหน้าที่ในฐานะผู้เชี่ยวชาญด้านมรดกทางวัฒนธรรม และกลุ่มคนในชุมชนท้องถิ่นที่ร่วมเป็นเครือข่ายมรดกทางศิลปวัฒนธรรมเกี่ยวกับแนวทางการอนุรักษ์และพัฒนา มรดกทางวัฒนธรรมในพื้นที่ ต้องให้มีความสมดุลระหว่างการคงไว้ซึ่งคุณค่าและการได้มาซึ่งมูลค่าจากการพัฒนาให้เป็นแหล่งท่องเที่ยว

เอกสารอ้างอิง

วสันต์ เทพสุรียานนท์ และคณะ. (๒๕๕๓). ชุมชนร่วมรัฐ : กระบวนการเสริมสร้างเครือข่ายมรดกศิลปวัฒนธรรม บ้านหมอสอ จังหวัดกาญจนบุรี. รายงานการวิจัย. กรุงเทพฯ : สุเนตรฟิล์ม.

งานวิจัยและพัฒนา

มาตรการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในเรือนจำ ตามนโยบายเน้นหนักกรมราชทัณฑ์

วิจัยโดย...อัมพร นิยมตรง และคณะ

เรียบเรียงโดย...อัญชลี จวงจันทร์

ปัจจุบันปัญหายาเสพติดมีการแพร่ระบาดเพิ่มมากขึ้น และเป็นภัยคุกคามต่อความเจริญก้าวหน้าและความสงบสุขของสังคมไทย ซึ่งเป็นวิกฤตการณ์ที่สำคัญอย่างยิ่ง อันเป็นต้นเหตุก่อให้เกิดปัญหาเชิงโครงสร้างทางสังคมและเศรษฐกิจ ตลอดจนปัญหายาอาชญากรรมต่าง ๆ ซึ่งส่งผลกระทบต่อความมั่นคงของชาติ ทั้งทางด้านเศรษฐกิจ สังคม การเมือง วัฒนธรรม ตลอดจนทรัพยากรมนุษย์ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง เด็ก และเยาวชน ซึ่งเป็นทรัพยากรมนุษย์ที่สำคัญของชาติ ซึ่งพบว่า ปัจจุบันกรมราชทัณฑ์มีผู้ต้องขังคดียาเสพติดเพิ่มขึ้นเป็นจำนวนมาก และมีผู้ต้องขังบางรายที่ยังไม่หยุดพฤติกรรมการค้าและเสพยาเสพติด ผู้ต้องขังคดียาเสพติดบางส่วนจึงได้กระทำการลักลอบนำเข้ายาเสพติด และอุปกรณ์ที่เกี่ยวข้องกับการเสพยาเสพติด รวมถึงการลักลอบนำโทรศัพท์มือถือเข้ามาในเรือนจำ เพื่อใช้ในการส่งยาเสพติด และติดต่อค้าขายยาเสพติดกับขบวนการค้ายาเสพติดที่อยู่ภายนอกเรือนจำ ซึ่งก่อให้เกิดปัญหาในด้านการควบคุม การปกครอง การบำบัดรักษาและพัฒนาพฤติกรรมผู้ต้องขังตามภารกิจหลักของกรมราชทัณฑ์ ดังนั้น ในการที่จะดำเนินการป้องกันและแก้ไขปัญหาลักลอบนำโทรศัพท์มือถือและยาเสพติดให้ได้ผลสำเร็จนั้น จะต้องมียุทธศาสตร์ประกอบหลายประการด้วยกัน เช่น โครงสร้างของเรือนจำที่มีความมั่นคงสูง การใช้เทคโนโลยีในการควบคุมที่ทันสมัย และมีประสิทธิภาพ การติดตามและเฝ้าระวังเครือข่ายผู้ต้องขังคดียาเสพติดรายใหญ่และผู้ร้ายรายสำคัญ

ทั้งนี้ สถานการณ์ของเรือนจำและทัณฑสถานในปัจจุบัน พบว่า กลุ่มผู้ต้องขังที่ถูกขังในคดีที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติดเหล่านี้ยังไม่หยุดความเคลื่อนไหว ยังคงลักลอบอาศัยเรือนจำเป็นแหล่งสร้างเครือข่ายกระทำความผิดอย่างต่อเนื่อง โดยกลุ่มของผู้ต้องขังได้มีโอกาสเข้ามาพบปะกันในเรือนจำ และอาศัยเทคโนโลยีที่ทันสมัย เช่น การใช้โทรศัพท์มือถือในการติดต่อสื่อสารสั่งการกับกลุ่มผู้ค้าและกลุ่มผู้ล่าเสี่ยงซึ่งอยู่ภายใน

เรือนจำ นอกจากนี้ มีผู้ค้ายาเสพติดบางรายที่ถูกเจ้าหน้าที่ของรัฐจับกุมได้ และมีการชดเชยค่าเสียหายที่ได้ติดต่อซื้อขายยาเสพติดจากผู้ต้องขังที่อยู่ภายในเรือนจำ ทำให้สังคมมองภาพลักษณ์ของกรมราชทัณฑ์ไปในทางลบ สร้างความเสื่อมเสียต่อชื่อเสียงขององค์กรอย่างยิ่ง ผู้บริหารกรมราชทัณฑ์ จึงตระหนักว่าปัญหาเสพติดในเรือนจำจำเป็นต้องมีการแก้ไขโดยเร่งด่วน จึงได้กำหนดประเด็นการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดในเรือนจำเป็นนโยบายเน้นหนักประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๕๓ เพื่อให้หน่วยงานต่าง ๆ ในสังกัดกรมราชทัณฑ์ได้นำไปเป็นแนวทางการปฏิบัติร่วมกัน และสนับสนุนการดำเนินงานดังกล่าวให้บรรลุผลสำเร็จตามนโยบายที่ได้กำหนดไว้

อัมพร นิยมตรง และคณะ จึงสนใจศึกษามาตรการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดในเรือนจำตามนโยบายเน้นหนักกรมราชทัณฑ์เพื่อกำหนดมาตรการและแนวทางการดำเนินการเพื่อให้เหมาะสมกับสภาพของเรือนจำในแต่ละแห่งในการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดในเรือนจำ และศึกษารูปแบบและเทคนิคต่าง ๆ ในการป้องกันและปราบปรามยาเสพติด รวมทั้งปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จในการแก้ไขปัญหาเสพติดในเรือนจำ และนำเสนอปัญหาและอุปสรรคที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงานในการดำเนินงานตามนโยบายเน้นหนักของกรมราชทัณฑ์ เพื่อให้ปัญหาเสพติดในเรือนจำหมดไปในอนาคต

วัตถุประสงค์การวิจัย

๑. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อความสำเร็จของมาตรการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดในเรือนจำของเจ้าหน้าที่ราชทัณฑ์ตามนโยบายเน้นหนักกรมราชทัณฑ์ประจำปีงบประมาณ ๒๕๕๓
๒. เพื่อศึกษาปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานมาตรการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดในเรือนจำของเจ้าหน้าที่ราชทัณฑ์ตามนโยบายเน้นหนักกรมราชทัณฑ์ประจำปีงบประมาณ ๒๕๕๓
๓. เพื่อศึกษาแนวทางในการพัฒนามาตรการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดในเรือนจำของเจ้าหน้าที่ราชทัณฑ์ตามนโยบายเน้นหนักกรมราชทัณฑ์ประจำปีงบประมาณ ๒๕๕๓

วิธีการศึกษาวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ โดยมีวิธีการศึกษาดังนี้

๑. การศึกษาจากเอกสาร โดยทำการศึกษาและเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารวิชาการที่เกี่ยวข้อง เช่น บทความ วิทยานิพนธ์ สารนิพนธ์ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ข้อมูลทางสถิติ ฯลฯ และค้นคว้าเอกสารประเภทบทความทางอินเทอร์เน็ต เพื่อนำมาประกอบการศึกษาให้สมบูรณ์

๒. การศึกษาค้นคว้าเชิงสำรวจ โดยการใช้แบบสอบถามปลายเปิด (Open-Ended Question) สำหรับกลุ่มตัวอย่างผู้บัญชาการเรือนจำ หรือผู้อำนวยการส่วนที่ปฏิบัติหน้าที่ในการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดในเรือนจำหรือทัณฑสถาน เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกและการใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงปริมาณจากกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ หัวหน้าฝ่าย และเจ้าหน้าที่ราชทัณฑ์ที่ปฏิบัติงานในส่วนควบคุมผู้ต้องขังในเรือนจำหรือทัณฑสถาน

ประชากรและกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการศึกษา ได้แก่ ผู้บัญชาการเรือนจำ ผู้อำนวยการทัณฑสถาน ผู้อำนวยการส่วน และเจ้าหน้าที่ราชทัณฑ์ที่ปฏิบัติหน้าที่เกี่ยวข้องกับการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติด หรือปฏิบัติหน้าที่ในแดนควบคุมพิเศษภายในเรือนจำความมั่นคง จำนวน ๑๑ แห่ง ได้แก่ เรือนจำกลางคลองเปรม ทัณฑสถานบำบัดพิเศษกลาง เรือนจำกลางเขาบิน เรือนจำกลางคลองไผ่ เรือนจำกลางเชียงใหม่ เรือนจำกลาง

เชียงใหม่ เรือนจำกลางสงขลา เรือนจำกลางราชบุรี เรือนจำกลางสมุทรปราการ เรือนจำกลางนครศรีธรรมราช และเรือนจำพิเศษราชบุรี

ผลการวิจัย

จากการศึกษาวิจัยมาตรการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดในเรือนจำตามนโยบายเน้นหนักกรมราชทัณฑ์ สามารถอธิบายผลการวิจัยได้ ดังนี้

๑. ข้อมูลส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่างเจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติหน้าที่ด้านการควบคุม พบว่า กลุ่มเจ้าหน้าที่ส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง ๔๑-๕๐ ปี ร้อยละ ๓๕.๓ โดยร้อยละ ๔๘.๘ มีอายุราชการมากกว่า ๑๕ ปีขึ้นไป ร้อยละ ๗๗.๙ มีสถานภาพสมรสแล้ว ส่วนระดับการศึกษาเจ้าหน้าที่ส่วนใหญ่ ร้อยละ ๖๒.๓ จบการศึกษาระดับปริญญาตรีหรือเทียบเท่า ร้อยละ ๒๘.๘ มีรายได้ระหว่าง ๑๐,๐๐๐-๑๕,๐๐๐ บาท และร้อยละ ๓๔.๒ ดำรงตำแหน่งปัจจุบันเป็นเจ้าพนักงานราชทัณฑ์ปฏิบัติงาน

๒. ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับนโยบายเน้นหนักกรมราชทัณฑ์ พบว่า เจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติหน้าที่ด้านการควบคุม ส่วนใหญ่จะมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับนโยบายเน้นหนักกรมราชทัณฑ์ในระดับที่มาก อันจะนำไปสู่การปฏิบัติงานตามนโยบายให้ประสบผลสำเร็จในระดับที่มากเช่นเดียวกัน ทั้งนี้ เนื่องจากในการดำเนินงานเรื่องใดก็ตาม หากต้องการให้บรรลุผลสำเร็จ เจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องจะต้องมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับเรื่องนั้น ๆ ก่อน เพื่อให้สามารถดำเนินการไปตามวิธีการ และขั้นตอนต่าง ๆ ในทางเดียวกัน อันจะนำไปสู่เป้าหมายเดียวกันที่ตั้งไว้ได้เป็นอย่างดี

๓. ข้อมูลเกี่ยวกับการนำปัจจัยต่าง ๆ ไปปฏิบัติงานตามมาตรการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดในเรือนจำ พบว่า เจ้าหน้าที่ราชทัณฑ์ส่วนใหญ่เห็นว่า ปัจจัยต่าง ๆ ที่นำมาใช้ในการปฏิบัติงาน สามารถช่วยให้การปฏิบัติงานบรรลุผลสำเร็จได้ในระดับมาก ทั้งนี้ เมื่อแยกประเด็นการพิจารณาการนำปัจจัยต่าง ๆ ไปปฏิบัติงานตามมาตรการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดในเรือนจำ ประเด็นที่กลุ่มตัวอย่างเห็นว่าเป็นปัจจัยที่ช่วยในการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดในเรือนจำให้บรรลุผลสำเร็จได้มากที่สุด ประกอบด้วยการใช้เครื่อง x-ray ใช้ในการตรวจสอบสิ่งของและของเยี่ยมของผู้ต้องขัง การใช้กล้องโทรทัศน์วงจรปิด โดยติดตั้งบริเวณจุดตรวจค้น และพื้นที่ควบคุมผู้ต้องขังรายสำคัญเพื่อติดตามพฤติกรรมและความเคลื่อนไหวของผู้ต้องขัง การใช้เครื่องตัดสัญญาณโทรศัพท์มือถือ และเครื่องตรวจจับสัญญาณโทรศัพท์มือถือ เทคนิคการหาข่าวและเฝ้าระวังเครือข่ายการค้ายาเสพติดในเรือนจำหรือทัณฑสถาน ความรู้เกี่ยวกับวิธีการ หรือช่องทางที่ผู้ต้องขังใช้ในการลักลอบนำโทรศัพท์มือถือเข้าเรือนจำ และการซุกซ่อนโทรศัพท์มือถือภายในเรือนจำ ความรู้ในการใช้อุปกรณ์หรือเทคโนโลยี ฯลฯ กลุ่มตัวอย่างเห็นว่า ปัจจัยที่ช่วยในการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดในเรือนจำให้บรรลุผลสำเร็จได้มากที่สุดคือ การใช้เครื่องตรวจโลหะแบบมือถือ แบบเดินผ่าน และเครื่องตรวจโลหะแบบมีหูฟัง ส่วนการใช้เครื่องดักฟังโทรศัพท์และเครื่องบันทึกเสียง โดยเฉพาะญาติเยี่ยมผู้ต้องขังรายสำคัญ วิธีการตรวจค้นจุดจุ่มและการเก็บพยานหลักฐานที่ถูกวิธี เพื่อใช้ในการดำเนินการต่อไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ เทคนิคการจัดทำฐานข้อมูลเครือข่ายเสพติดและข้อมูลเยี่ยมญาติ การประสานความร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการป้องกันและปราบปรามยาเสพติดภายในเรือนจำ เพื่อดำเนินการแก้ปัญหาและเฝ้าระวังยาเสพติด ส่วนปัจจัยที่ช่วยในการป้องกันและแก้ไขปัญหาเสพติดในเรือนจำให้บรรลุผลสำเร็จคือ การให้ความรู้เกี่ยวกับยาเสพติดให้โทษแก่ผู้ต้องขังและญาติผู้ต้องขัง การประสานความร่วมมือกับหน่วยทหารในพื้นที่ในการขอกำลังมาเสริมด้านการควบคุมและฝึกวินัยผู้ต้องขังเพื่อเสริมอัตรากำลังเจ้าหน้าที่ การควบคุมให้เจ้าหน้าที่กับผู้ต้องขัง

มีความใกล้ชิดกันน้อยที่สุด และประเด็นการใช้งบประมาณเพื่อพัฒนาระบบการจัดเก็บข้อมูลเกี่ยวกับยาเสพติดให้มีประสิทธิภาพและทันสมัยรวดเร็ว

๔. ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในเรือนจำ พบว่า

(๑) ด้านการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ เจ้าหน้าที่ไม่ค่อยปฏิบัติงานอย่างจริงจัง และไม่ให้ความร่วมมือเท่าที่ควร ขาดความสามัคคีของเจ้าหน้าที่ด้วยกันเอง และขาดการประสานงานกับหน่วยงานอื่น ๆ เจ้าหน้าที่ขาดความรู้ และประสบการณ์ด้านการป้องกันปราบปรามยาเสพติด นอกจากนี้ เจ้าหน้าที่มักจะถูกร้องเรียนบ่อย ทำให้ขาดกำลังใจในการปฏิบัติงานอย่างเต็มที่

(๒) ด้านเทคโนโลยี เจ้าหน้าที่ส่วนใหญ่เห็นว่า เครื่องมือและวัสดุอุปกรณ์ด้านเทคโนโลยีจำนวนมาก หรือเรือนจำจัดซื้อไม่ได้มาตรฐาน และไม่มีประสิทธิภาพเท่าที่ควร และยังขาดงบประมาณในการบำรุงรักษาอย่างต่อเนื่อง ทำให้เครื่องมือหรืออุปกรณ์จำนวนมากไม่สามารถใช้งานได้หรือบางอย่างใช้งานได้แต่ไม่มีประสิทธิภาพ

(๓) ด้านสวัสดิภาพและสวัสดิการ เจ้าหน้าที่ขาดมาตรการที่จูงใจให้เจ้าหน้าที่ตั้งใจทำงานด้านปราบปรามอย่างจริงจัง นอกจากนี้ ทางผู้บังคับบัญชาไม่สามารถกปิดผู้ให้ข่าวได้อย่างมีประสิทธิภาพ ซึ่งบางครั้งอาจก่อให้เกิดอันตรายต่อผู้ให้ข้อมูลได้และทำให้ไม่มีใครกล้าร่วมมือด้วย

(๔) ด้านระเบียบวินัยและกฎหมายที่เกี่ยวข้อง เจ้าหน้าที่ส่วนใหญ่เห็นว่า บทลงโทษตามพระราชบัญญัติราชทัณฑ์ฯ ไม่สามารถทำให้ผู้ต้องขังเกรงกลัว และไม่รู้สึกเข็ดหลาบต่อการถูกลงโทษทางวินัย นอกจากนี้ ในการลงโทษมักจะติดขัดกับกฎหมายที่เกี่ยวกับสิทธิมนุษยชนและการปล่อยให้หน่วยงานบางแห่งเข้ามาแทรกแซงการทำงานมากเกินไป

(๕) ด้านการบริหารจัดการและการนำนโยบายผู้บริหารไปปฏิบัติพบว่า งบประมาณสำหรับนำมาใช้ในการดำเนินการตามนโยบายดังกล่าวไม่เพียงพอ เช่น งบประมาณในการจัดซื้ออุปกรณ์ช่วยการปฏิบัติงานต่าง ๆ เป็นต้น เจ้าหน้าที่ส่วนใหญ่เห็นว่า ยังคงมีระบบอุปถัมภ์และการใช้ความสัมพันธ์ในเรือนจำ มีการเลือกปฏิบัติของเจ้าหน้าที่และผู้บังคับบัญชา นอกจากนี้ เมื่อมีการเปลี่ยนตัวผู้บริหาร ทำให้นโยบายขาดความต่อเนื่องและไม่มีการบังคับใช้หรือปฏิบัติตามมาตรการที่กำหนดไว้อย่างจริงจัง

(๖) ด้านการป้องกันและปราบปราม อุปสรรคสำคัญที่เจ้าหน้าที่เห็นว่า มีผลต่อการป้องกันยาเสพติดและสิ่งของต้องห้ามเข้ามาในเรือนจำ คือ อัตรากำลังเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติหน้าที่มีน้อย ทำให้ไม่สามารถตั้งจุดตรวจที่เป็นเอกเทศได้ และการควบคุมดูแลเป็นไปด้วยความยากลำบากและในการที่เรือนจำมียานพาหนะเข้า-ออก เป็นจำนวนมาก ทำให้ยากแก่การตรวจค้นและขาดความเข้มงวดและอุปกรณ์ที่ทันสมัยในการตรวจค้นรถยนต์

ข้อเสนอแนะ

๑. ควรปลูกฝังจิตสำนึกที่ดีให้กับเจ้าหน้าที่ราชทัณฑ์ โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่บรรจุใหม่ ควรได้รับการอบรมและพัฒนาจิตใจด้านจริยธรรมและคุณธรรม ซึ่งจำเป็นต้องมีทีมวิทยากรที่มีคุณภาพในการดำเนินการ กระบวนการปรับเปลี่ยนทัศนคติ ความคิด และพฤติกรรมของข้าราชการ

๑๕

๒. ควรปิดช่องทางการนำเข้ายาเสพติดให้ได้ เช่น ไม่อนุญาตให้รับของฝากจากญาติ ห้าม ยานพาหนะเข้า-ออก ในแดนความมั่นคงสูงโดยเด็ดขาด

๓. เรือนจำแต่ละแห่งควรดำเนินการตรวจสอบสารยาเสพติดในตัวผู้ต้องขังเพิ่มขึ้น และในการตรวจสอบ สารเสพติดในปัสสาวะ ควรใช้วิธีการที่ทำให้ทราบผลการตรวจได้ทันที และหากผู้ต้องขังรายใดตรวจพบสาร เสพติดหรือปฏิเสธที่จะตรวจหาสารเสพติดจะต้องถูกลงโทษทางวินัย

๔. ควรนำเทคโนโลยีที่ทันสมัยมาใช้ เช่น การใช้อุปกรณ์ตรวจหายาเสพติดที่มีประสิทธิภาพ โดยใช้ตรวจจับการเคลื่อนที่ของประจุไฟฟ้าเพื่อใช้ในการตรวจหาสารเสพติดที่ญาติผู้ต้องขังอาจพยายามนำเข้ามา ในเรือนจำ หรือใช้ในการตรวจพัสตุต่าง ๆ และการตรวจค้นยาเสพติดในตัวเจ้าหน้าที่ราชทัณฑ์ ที่อาจลักลอบ นำเข้าไปในเรือนจำ หรือการติดตั้งระบบโทรศัพท์ที่สามารถให้เจ้าหน้าที่ตรวจสอบการใช้โทรศัพท์ของผู้ต้องขัง ได้ด้วย

๕. ควรทำการศึกษาถึงการติดตามประเมินผลด้านการนำนโยบายป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติด ไปปฏิบัติในกลุ่มเรือนจำความมั่นคงสูงทั่วประเทศ

เอกสารอ้างอิง

อัมพร นิยมตรง และคณะ. (๒๕๕๓). **มาตรการป้องกันและแก้ไขปัญหายาเสพติดในเรือนจำตามนโยบาย เน้นหนักกรมราชทัณฑ์**. รายงานวิจัย. กรุงเทพฯ : กระทรวงยุติธรรม.

บทความที่น่าสนใจ

แนวร่วมทางวัฒนธรรมของประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน

โดย...จันทพร สีหาบุญลี

การเกิดขึ้นของกระแสโลกาภิวัตน์เป็นสาเหตุสำคัญให้โครงสร้างของสังคมโลกในด้านเศรษฐกิจ การเมือง สังคม และวัฒนธรรมขยายวงกว้างออกไปและเปลี่ยนแปลงอย่างเห็นได้ชัดซึ่งเป็นสาเหตุสำคัญให้ทุกประเทศในโลกไม่อาจดำรงอยู่ได้โดยลำพัง จำต้องมีการรวมกลุ่มกันขึ้นเพื่อประสานความร่วมมือกันดำเนินกิจการอย่างใดอย่างหนึ่ง เพื่อกำหนดหลักเกณฑ์หรือข้อตกลงร่วมกันในกลุ่มประเทศสมาชิก ทั้งนี้ เพื่อให้เกิดการยอมรับและมีอำนาจในการต่อรองทั้งภายในและภายนอกกลุ่มประเทศสมาชิก การเกิดขึ้นของการรวมตัวกันนี้ในลักษณะนี้จะเกิดขึ้นตั้งแต่สองรัฐหรือสองประเทศขึ้นไป ทั้งนี้ เพื่อให้มีกลไกอย่างใดอย่างหนึ่งในการดำเนินกิจกรรมความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ รวมทั้งการสนับสนุนความร่วมมือและพัฒนากิจกรรมต่าง ๆ ร่วมกันเพื่อประโยชน์ในด้านต่าง ๆ ตามวัตถุประสงค์ของการรวมกลุ่มของประเทศสมาชิกหรือเพื่อมวลมนุษยชาติของประเทศสมาชิก

การรวมกลุ่มประเทศขึ้นเพื่อประสานความร่วมมือระหว่างกันเกิดขึ้นได้ใน ๒ ลักษณะคือ ๑) เกิดขึ้นตามบทบาทหน้าที่ในการปฏิบัติงานทางด้านสังคม ด้านเศรษฐกิจ และด้านการเมือง แต่บางกลุ่มประเทศหรือกลุ่มประเทศสมาชิก อาจมีการดำเนินงานครอบคลุมในทุก ๆ ด้าน เช่น องค์การสหประชาชาติ (The United Nations : ๑๙๔๕) เป็นต้น ๒) เกิดขึ้นตามลักษณะทางพื้นที่ภูมิศาสตร์ โดยยึดถือเขตพื้นที่ของประเทศกลุ่มสมาชิกเป็นเกณฑ์ ซึ่งแบ่งเป็น ๒ ระดับคือ ๑) ระดับโลกหรือระดับโลก เป็นกลุ่มที่มีสมาชิกมาจากทุกเขตพื้นที่ของโลก เช่น องค์การอนามัยโลก (World Health Organization: WHO, ๑๙๔๘) และ ๒) กลุ่มประเทศในระดับภูมิภาค โดยยึดเอาหลักการเข้ามารวมกันตามข้อผูกพันทางภูมิศาสตร์ สังคม และวัฒนธรรม ซึ่งประเทศสมาชิกที่รวมกลุ่มกันจะอยู่ในภูมิภาคเดียวกัน เช่น สหภาพยุโรป (European Union : EU, ๑๙๙๒) สมาคมประชาชาติแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (The Association of Southeast Asian Nation) เป็นต้น

เมื่อการรวมกลุ่มประเทศในลักษณะต่าง ๆ เกิดขึ้น ทำให้เกิดการประสานสัมพันธ์ระหว่างกันในกลุ่มประเทศสมาชิก จึงนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงในทุกด้าน เช่น เศรษฐกิจ การเมือง สังคม การทหาร ความมั่นคงแห่งรัฐ และวัฒนธรรม เป็นต้น ซึ่งบทความนี้จะนำเสนอถึงความเป็นมาของประชาคมอาเซียนและประเด็นทางด้านวัฒนธรรมของกลุ่มประชาคมอาเซียนที่จะรวมกลุ่ม ใน พ.ศ. ๒๕๕๘ โดยจะเน้นในประเด็นด้านวัฒนธรรม เนื่องจากวัฒนธรรมเป็นสิ่งบ่งบอกถึงอัตลักษณ์อันเป็นวิถีชีวิตและจารีตประเพณีที่สะท้อนให้เห็นถึงจิตวิญญาณของกลุ่มชนที่อยู่อาศัยในเขตพื้นที่เดียวกัน ย่อมมีพื้นฐานทางวัฒนธรรมที่มีบ่อเกิดจากแหล่งเดียวกันหรือใกล้เคียงกัน และมีส่วนคล้ายคลึงกันมากกว่าแตกต่างกัน เช่นเดียวกับกับกลุ่มประเทศอาเซียนที่กำลังรวมกลุ่มกันเป็นประชาคมในอีก ๓ ปีข้างหน้า ประกอบด้วย ๑๐ ประเทศ คือ ๑) บรูไนดารุสซาลาม (Brunei Darussalam) ๒) ราชอาณาจักรกัมพูชา (Kingdom of Cambodia) ๓) สาธารณรัฐอินโดนีเซีย (Republic of Indonesia) ๔) สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว (สปป.ลาว) (The Lao People's Democratic Republic of Lao) ๕) ประเทศมาเลเซีย (Malaysia) ๖) สาธารณรัฐฟิลิปปินส์ (Republic of the Philippines) ๗) สาธารณรัฐสิงคโปร์ (The Republic of Singapore) ๘) ราชอาณาจักรไทย (Kingdom of Thailand) ๙) สาธารณรัฐสังคมนิยมเวียดนาม (The Socialist Republic of Vietnam) ๑๐) สหภาพพม่า (Union of Myanmar)

ความเป็นมาของประชาคมอาเซียน

การรวมกลุ่มของประเทศในภูมิภาคอาเซียนเกิดจากแนวความคิดที่ต้องการพัฒนาเศรษฐกิจ และยกระดับมาตรฐานการครองชีพ ขจัดปัญหาความยากจน ตลอดจนการสร้างสังคมและวัฒนธรรมรวมกัน เพื่อการส่งเสริมความสามัคคีที่มั่นคงยั่งยืนระหว่างประเทศและประชาชนในอาเซียน อันจะเป็นการร่วมมือกันสร้างภูมิภาคแห่งความเอื้ออาทร มีบรรทัดฐานและค่านิยมร่วมกัน เพื่อให้เกิดความผูกพันและความเข้มแข็งของประเทศและประชาชาติในภูมิภาคนี้ ดังนั้น จึงได้ก่อตั้งสมาคมประชาชาติแห่งเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (The Association of Southeast Asian Nation) ขึ้นเมื่อวันที่ ๘ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๑๐ (ค.ศ. ๑๙๖๗) มีประเทศร่วมก่อตั้งครั้งแรกเพียง ๕ ประเทศ คือ ไทย ฟิลิปปินส์ มาเลเซีย อินโดนีเซีย และสิงคโปร์ ปัจจุบันมีสมาชิกทั้งสิ้น ๑๐ ประเทศ โดยประเทศที่เข้าร่วมในภายหลังคือ บรูไนดารุสซาลาม (๗ ม.ค. ๒๕๒๗) เวียดนาม (๒๘ ก.ค. ๒๕๓๘) ลาวและพม่า (๒๓ ก.ค. ๒๕๔๐) และกัมพูชา (๓๐ เม.ย. ๒๕๔๒)

การรวมกลุ่มกันนี้เกิดขึ้นภายใต้แนวคิด หนึ่งวิสัยทัศน์ หนึ่งอัตลักษณ์ และหนึ่งประชาคม (One Vision, One Identity, One Community) โดยมีวิสัยทัศน์อาเซียนคือ อาเซียนจะต้องเป็นเสมือนวงสามัคคีของบรรดาประเทศสมาชิก ที่มุ่งปฏิสัมพันธ์กับโลกภายนอกและดำรงอยู่ร่วมกันอย่างสันติ มีเสถียรภาพ มีความมั่นคง ตลอดจนร่วมกันเป็นหุ้นส่วนเพื่อการพัฒนาอย่างมีพลวัต เพื่อก้าวสู่การเป็นสังคมที่ดูแลและห่วงใยกันและกัน

เจตนารมณ์ประชาคมอาเซียน

ภายหลังจากที่กลุ่มประเทศอาเซียน ได้ประกาศวิสัยทัศน์อาเซียน ๒๕๖๓ กระบวนการสร้างชุมชนอาเซียนได้มีพัฒนาการมาเป็นลำดับ ที่สำคัญในการประชุมสุดยอดผู้นำอาเซียนครั้งที่ ๙ ที่บาหลี ประเทศอินโดนีเซีย เมื่อ พ.ศ. ๒๕๔๖ ผู้นำอาเซียนได้ลงนามใน “ปฏิญญาบาหลีฉบับที่สอง (Bali Concord II) เพื่อประกาศเจตนารมณ์ที่จะสร้างประชาคมอาเซียน ซึ่งประกอบด้วย ๓ เสาหลักที่สำคัญ คือ

๑) ประชาคมการเมืองและความมั่นคงอาเซียน (ASEAN Political Security Community)

โดยมุ่งให้ประเทศในภูมิภาคอยู่ร่วมกันอย่างสันติ มีระบบแก้ไขความขัดแย้งระหว่างกันได้ดีด้วยดี มีเสถียรภาพอย่างรอบด้าน มีกรอบความร่วมมือเพื่อรับมือกับภัยคุกคามมั่นคงทั้งรูปแบบเดิมและรูปแบบใหม่ เพื่อให้ประชาชนมีความปลอดภัยและมั่นคง

๒) ประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน(ASEAN Economic Community) โดยมุ่งให้เกิดการรวมตัวกัน

ของเศรษฐกิจ และการอำนวยความสะดวกในการติดต่อค้าขายระหว่างกัน อันจะทำให้ภูมิภาคมีความเจริญมั่งคั่ง และสามารถแข่งขันกับภูมิภาคอื่น ๆ ได้ เพื่อความอยู่ดีกินดีของประชาชนในประเทศอาเซียน

๓) ประชาคมสังคมและวัฒนธรรมอาเซียน(ASEAN Socio-Cultural Community) เพื่อให้

ประชาชนแต่ละประเทศอาเซียนอยู่ร่วมกันภายใต้แนวคิดสังคมที่เอื้ออาทร มีสวัสดิการทางสังคมที่ดี และมีความมั่นคงทางสังคม

กิจกรรมความร่วมมือของประชาคมอาเซียน

สำหรับประชาคมและวัฒนธรรมนั้น อาเซียนมุ่งหวังประโยชน์จากการรวมตัวกันเป็นประชาคมสังคมและวัฒนธรรมอาเซียนเพื่อให้ประชาชนมีความอยู่ดีกินดี ปราศจากโรคภัยไข้เจ็บ มีสิ่งแวดล้อมที่ดีและมีความรู้สึกเป็นหนึ่งเดียวกัน โดยเน้นการเสริมสร้างความรู้ความเข้าใจระหว่างประเทศสมาชิกภายใต้สังคมที่เอื้ออาทร โดยแผนปฏิบัติการเพื่อนำไปสู่การจัดตั้งประชาคมสังคมและวัฒนธรรมอาเซียน โดยได้กำหนดกิจกรรมความร่วมมือที่ประชาชนเป็นศูนย์กลางโดยเน้นความร่วมมือในด้านต่าง ๆ ได้แก่

- ๑) การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ (Human Development)
- ๒) การคุ้มครองและสวัสดิการสังคม (Social Welfare and Protection)
- ๓) สิทธิและความยุติธรรมทางสังคม (Social Justice and Rights)
- ๔) ความยั่งยืนด้านสิ่งแวดล้อม (Ensuring Environment Sustainability)
- ๕) การสร้างอัตลักษณ์อาเซียน (Building ASEAN Identity)
- ๖) การลดช่องว่างทางการพัฒนา (Narrowing the Development Gap)

จากนั้น ในการประชุมสุดยอดผู้นำอาเซียนครั้งที่ ๑๒ ที่เมืองเซบู ประเทศฟิลิปปินส์ เมื่อ พ.ศ. ๒๕๕๐ ได้มีการประกาศเลื่อนเป้าหมายการรวมตัวให้เร็วเข้ามาอีก ๕ ปี เป็น พ.ศ. ๒๕๕๘ (ค.ศ. ๒๐๑๕) และในการประชุมสุดยอดผู้นำอาเซียนครั้งที่ ๑๔ ที่ชะอำ ประเทศไทย ผู้นำอาเซียนก็ได้ร่วมลงนามในเอกสาร “Roadmap for an ASEAN Community ๒๐๐๙-๒๐๑๕”

แผนงานการจัดตั้งประชาคมสังคมและวัฒนธรรมอาเซียน ค.ศ. ๒๐๐๙-๒๐๑๕ มีประเด็นหลักที่สำคัญคือ

๑) สร้างประชาคมแห่งสังคมที่เอื้ออาทร โดยเน้นการแก้ไขปัญหาความยากจน เสริมสร้างโอกาส และการพัฒนามนุษย์ และการเสริมสร้างความมั่นคงของมนุษย์ในด้านต่าง ๆ ซึ่งรวมถึงการปราบปรามอาชญากรรมข้ามชาติ และการป้องกันและจัดการภัยพิบัติ

๒) มุ่งแก้ไขผลกระทบต่อสังคมอันเนื่องมาจากการรวมตัวทางเศรษฐกิจ โดยสร้างฐานทรัพยากรมนุษย์ที่สามารถแข่งขันได้ดี และมีระบบการป้องกันทางสังคมที่เพียงพอ โดยให้ความสำคัญกับการพัฒนาและส่งเสริมแรงงาน และเสริมสร้างความร่วมมือในด้านอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น สวัสดิการสังคม วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีและสาธารณสุข โดยเฉพาะปัญหาที่มากับกระแสโลกาภิวัตน์ เช่น โรคระบาด โรคอุบัติใหม่และอุบัติซ้ำ เป็นต้น

๓) ส่งเสริมความยั่งยืนของสิ่งแวดล้อมและการจัดการดูแลสิ่งแวดล้อมอย่างถูกต้อง โดยมีกลไกที่พัฒนาอย่างสมบูรณ์สำหรับจัดการและดูแลสิ่งแวดล้อมอย่างเหมาะสม ตลอดจนการป้องกันและขจัดภัยพิบัติด้านสิ่งแวดล้อม

๔) เสริมสร้างรากฐานที่จะนำไปสู่ประชาคมอาเซียนในปี ค.ศ. ๒๐๑๕ ซึ่งจะเป็นภูมิภาคที่ประชาชนตระหนักถึงอัตลักษณ์ (Identity) ร่วมกันของภูมิภาคท่ามกลางความหลากหลายด้านประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม ด้วยการส่งเสริมความเข้าใจระหว่างประชาชนในระดับและวงการต่าง ๆ การเรียนรู้ประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมของกันและกัน และการรับรู้ข้อมูลข่าวสารของกันและกัน

แนวรวมทางวัฒนธรรมของอาเซียน

วัฒนธรรม หมายถึง ความเจริญงอกงามซึ่งเป็นผลจากระบบความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับมนุษย์ มนุษย์กับสังคม และมนุษย์กับธรรมชาติ จำแนกออกเป็น ๓ ด้านคือ จิตใจ สังคม และวิถีการสั่งสมและสืบทอดจากคนรุ่นหนึ่งไปสู่อีกรุ่นหนึ่ง จากสังคมหนึ่งไปสู่อีกสังคมหนึ่ง จนกลายเป็นแบบแผนที่สามารถเรียนรู้ และก่อให้เกิดพฤติกรรมและผลผลิต ทั้งที่เป็นรูปธรรม และนามธรรม อันควรแก่การวิจัย อนุรักษ์ ฟื้นฟู ถ่ายทอด เสริมสร้างและแลกเปลี่ยน เพื่อสร้างดุลยภาพแห่งความสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์ สังคม และธรรมชาติ ซึ่งจะช่วยให้มนุษย์สามารถดำรงชีวิตอย่างมีสุข สันติสุข และอิสรภาพ อันเป็นพื้นฐานแห่งอารยธรรม (สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ, ๒๕๕๕) ความหมายของวัฒนธรรมข้างต้นมีความสอดคล้องกับบริบททางวัฒนธรรมอาเซียนที่กำลังจะเกิดขึ้นในอีก ๓ ปีข้างหน้า หากแต่วัฒนธรรมเดียวหรือชุมชนเดียว ตามคำขวัญที่ได้กำหนดไว้ในเบื้องต้นจะเกิดขึ้นได้หรือไม่นั้น จึงเป็นเรื่องที่น่าสนใจศึกษาอย่างยิ่ง โดยเฉพาะความเหมือนหรือความแตกต่างของประเทศสมาชิกที่ร่วมกันเป็นประชาคมอาเซียน ดังนั้น เพื่อให้เข้าใจถึงวัฒนธรรมพื้นฐานของประเทศในกลุ่มนี้ จึงขอเสนอประเด็นทางมรดกวัฒนธรรมอาเซียน ดังนี้ (สมชาย เสียงหลาย, ๒๕๕๔)

ความหลากหลายทางวัฒนธรรมของอาเซียน

ในทางประวัติศาสตร์ ประเทศในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ส่วนใหญ่ได้รับอิทธิพลทางวัฒนธรรมจากอินเดียและจีน ซึ่งแต่ละประเทศต่างก็รับเอาวัฒนธรรมจากทั้งสองชาตินี้เข้ามาในระดับที่แตกต่างกัน เช่น ไทยและลาวได้รับอิทธิพลทางวัฒนธรรมจากอินเดียเป็นส่วนใหญ่ ส่วนเวียดนามได้รับอิทธิพลทางวัฒนธรรมมาจากจีนเป็นส่วนใหญ่ โดยรวมกลุ่มประเทศสมาชิกอาเซียนสามารถจำแนกออกเป็น ๓ กลุ่มวัฒนธรรมหลัก ตามลักษณะที่ตั้ง ซึ่งสะท้อนวิถีชีวิตวัฒนธรรมที่สัมพันธ์กับสภาพแวดล้อม ดังนี้

๑) กลุ่มวัฒนธรรมลุ่มน้ำโขง (ไทย-ลาว-กัมพูชา-พม่า-เวียดนาม)

ลุ่มแม่น้ำโขงเป็นพื้นที่อยู่อาศัยของหลายชุมชนที่มีอาณาเขตติดต่อกันหลายประเทศนับเป็นแหล่งอารยธรรมที่สำคัญซึ่งมีประเพณี ดนตรี วัฒนธรรม ความเชื่อ ค่านิยม ทั้งที่มีความคล้ายคลึงและแตกต่างด้วยลักษณะทางภูมิศาสตร์ที่ใกล้เคียงกัน รวมทั้งมีการไปมาหาสู่ มีการค้าขาย และกิจกรรมอื่นๆ ร่วมกันอย่าง

สม่ำเสมอและต่อเนื่อง ส่งผลให้วัฒนธรรมของแต่ละประเทศ มีทั้งที่แสดงออกถึงลักษณะเฉพาะของตนเอง ขณะที่มีความคล้ายคลึงในบางส่วนของ การดำเนินวิถีชีวิต กล่าวได้ว่าไทย-ลาว-กัมพูชา มีรากวัฒนธรรมเดียวกัน จึงมีความพร้อมของวัฒนธรรมมากกว่าเวียดนามซึ่งได้รับอิทธิพลจากจีน ในที่นี้ ขอหยิบยกตัวอย่างมรดกร่วมทางวัฒนธรรมในภูมิภาคที่เห็นได้ชัดเจน ได้แก่

ด้านภาษา (ไทย-ลาว-กัมพูชา) ที่มีตัวอักษร คำที่มีความหมายคล้ายคลึงกัน โดยได้รับอิทธิพลมาจากภาษาสันสกฤต โดยคนไทย ลาว กัมพูชา สามารถสื่อสารเข้าใจกันได้ อย่างไรก็ตาม ภาษามีความแตกต่างจากภาษาเพื่อนบ้าน เนื่องจากไม่มีเสียงวรรณยุกต์

ด้านการแสดงรามเกียรติ์ เป็นมรดกร่วมทางวัฒนธรรมที่โดดเด่นของอาเซียนต้นเค้าของเรื่องรามเกียรติ์น่าจะมาจากเรื่อง รามายณะ ของอินเดีย ซึ่งเป็นนิทานที่แพร่หลายอยู่ทั่วไปในภูมิภาคเอเชียใต้ ต่อมาอารยธรรมอินเดียได้แพร่หลายเข้ามาในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ทำให้เรื่องรามายณะแพร่หลายไปทั่วภูมิภาค ได้ปรับเปลี่ยนเนื้อหาให้สอดคล้องกับวัฒนธรรมของประเทศนั้นจนกลายเป็นวรรณคดีประจำชาติไป ดังปรากฏในหลายๆชาติ เช่น ลาว พม่า กัมพูชา มาเลเซีย อินโดนีเซีย ล้วนมีวรรณคดีเรื่องรามเกียรติ์เป็นวรรณคดีประจำชาติทั้งสิ้น

ด้านนาฏศิลป์-ดนตรี การแสดงรำของไทย ลาว กัมพูชา มีความคล้ายคลึงกัน รวมทั้งเครื่องดนตรีที่ได้รับอิทธิพลซึ่งกันและกัน แต่มีการปรับเปลี่ยนให้เข้ากับวัฒนธรรมประเพณีของประเทศนั้นๆ ทั้งนี้ ด้วยสภาพภูมิศาสตร์ และลักษณะการประกอบอาชีพที่เป็นเกษตรกรรม ส่งผลต่อวัฒนธรรม และวิถีชีวิตของประชาชนที่อาศัยอยู่ในแถบใกล้เคียงกัน

ด้านประเพณีสงกรานต์ เป็นประเพณีปีใหม่ของประเทศไทยลาวกัมพูชาพม่า ชนกลุ่มน้อยชาวไตแถบเวียดนามและมณฑลยูนนานของจีนศรีลังกาและทางตะวันออกของประเทศอินเดียและเป็นประเพณีเก่าแก่ซึ่งสืบทอดมาแต่โบราณคู่มากับประเพณีตรุษ จึงมีการเรียกรวมกันว่า ประเพณีตรุษสงกรานต์ หมายถึง ประเพณีส่งท้ายปีเก่า และต้อนรับปีใหม่ คำว่า“ตรุษ”เป็นภาษาทมิฬ แปลว่า“การสิ้นปี”

พิธีสงกรานต์ เป็นพิธีกรรมที่เกิดขึ้นในสมาชิกในครอบครัว หรือชุมชนบ้านใกล้เรือนเคียง แต่ปัจจุบันได้เปลี่ยนไปสู่สังคมในวงกว้าง และมีแนวโน้มที่จะเปลี่ยนทัศนคติ และความเชื่อไป ในความเชื่อดั้งเดิมใช้สัญลักษณ์เป็นองค์ประกอบหลักในพิธี ได้แก่ การใช้น้ำเป็น ไช้ น้ำรดให้แก่กันเพื่อความชุ่มชื่น มีการขอพรจากผู้ใหญ่ การรำลึกและกตัญญูต่อบรรพบุรุษที่ล่วงลับ ในชีวิตสมัยใหม่ของสังคมไทยเกิดประเพณีกลับบ้านในเทศกาลสงกรานต์ นับวันสงกรานต์เป็นวันครอบครัว ในพิธีเดิมมีการสรงน้ำพระที่นำสิริมงคล เพื่อให้เป็นการเริ่มต้นปีใหม่ที่มีความสุข

ประเพณีสงกรานต์ เป็นประเพณีปีใหม่ของประเทศไทยลาวกัมพูชาพม่า ชนกลุ่มน้อยชาวไตแถบเวียดนามและมณฑลยูนนานของจีนศรีลังกาและทางตะวันออกของประเทศอินเดีย

๒) กลุ่มวัฒนธรรม มาเลเซีย-อินโดนีเซีย-บรูไนดารุสซาลาม-สิงคโปร์

เป็นกลุ่มประเทศที่ประชาชนส่วนใหญ่นับถือศาสนาอิสลาม แต่ก็มีประชาชนส่วนหนึ่งนับถือศาสนาพุทธ คริสต์ และฮินดูด้วยสัดส่วนที่แตกต่างกันไป ดังนั้น วัฒนธรรมประเพณี ศิลปะ การแสดง จะมีความคล้ายคลึงกัน ในขณะที่สิงคโปร์เป็นสังคมผสมผสานระหว่างจีน-มาเลย์-อินเดีย ดังนั้น จึงมีความหลากหลายของวัฒนธรรม ตัวอย่างของมรดกวัฒนธรรมร่วมในกลุ่มนี้ ได้แก่

การใช้ภาษามลายู (หรือมลายู) ในชุมชนภาคใต้ของไทย และภาษามลายู ยังสามารถสื่อสารเข้าใจได้กับภาษาอินโดนีเซีย มาตรฐานอย่างเป็นทางการของภาษามลายูนั้น มีการตกลงร่วมกันระหว่างอินโดนีเซีย มาเลเซีย และบรูไน ว่าใช้บาฮาซาริเยา (Bahasa Riau) เป็นมาตรฐาน อันเป็นภาษาของหมู่เกาะริเยา ซึ่งถือว่าเป็นต้นกำเนิดของภาษามลายูมาช้านาน

การแต่งกาย ชุมชนที่นับถือศาสนาอิสลามจะแต่งกายคล้ายคลึงกัน เช่น กลุ่มคนภาคใต้ตอนล่าง ประชาชนชาวมาเลเซีย อินโดนีเซีย

การแสดง หนังตะลุงหรือWayangซึ่งหมายถึง ศิลปะการเชิดหนังหรือหุ่นเป็นสิ่งที่แสดงถึงวัฒนธรรมร่วมของประเทศในภูมิภาคอาเซียน เช่น ไทย อินโดนีเซีย หนังตะลุงมีต้นกำเนิดมาจากเกาะชวาอินโดนีเซียแล้วแพร่หลายไปที่อื่นๆในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้รวมทั้งประเทศไทยตลอดหลายร้อยปีที่ผ่านมา หนังตะลุงได้รับความนิยมในอาณาจักรชวา บาห์ลีและรวมถึงชาวบ้านทั่วไป หนังตะลุงจากทุกที่จะต่างกันด้วยขนาดรูปร่างและรูปแบบแต่จะมีความเหมือนกันคือจะทำจากหนังวัวและมีคันทักและเล่นประกอบดนตรีเครื่องทองเหลืองเช่น ซอ

ขณะที่สิงคโปร์มีความหลากหลายทางเชื้อชาติอีกทั้งส่วนใหญ่ยังยึดถือธรรมเนียมปฏิบัติดั้งเดิม ทำให้สิงคโปร์มีวัฒนธรรมหลากหลาย ทั้งทางด้านอาหาร การแต่งกายตลอดจนการเช่นไหว้วิญญาณบรรพบุรุษ และความเชื่อในเรื่องเทพเจ้าที่แตกต่างกันไปชาวจีนส่วนมากบูชาเจ้าแม่กวนอิม กวนอูเทพเจ้าแห่งความยุติธรรมรวมถึงเทพเจ้าจีนองค์อื่นๆ ขณะที่ชาวอินดูบูชาเทพเจ้าแห่งดวงอาทิตย์เป็นต้น

๓) กลุ่มวัฒนธรรม ฟิลิปปินส์

ถึงแม้ว่า ภูมิภาคของอินโดนีเซียและฟิลิปปินส์จะมีความคล้ายคลึงกันแต่วัฒนธรรมของฟิลิปปินส์เป็นการผสมผสานกันระหว่างตะวันตกและตะวันออก ที่เป็นเอกลักษณ์เฉพาะวัฒนธรรมฟิลิปปินส์ที่ได้รับอิทธิพลจากสเปน ซึ่งเป็นเจ้าอาณานิคมมาเป็นระยะเวลาช้านาน ในขณะเดียวกันก็ได้ผสมวัฒนธรรมพื้นเมือง ตัวอย่างของมรดกวัฒนธรรมกลุ่มนี้

ด้านภาษา มีการใช้ภาษามากกว่า ๑๗๐ ภาษา โดยส่วนมากเกือบทั้งหมดนั้นเป็นตระกูลภาษาย่อยมาลาโย-โปลินีเซียนตะวันตก ส่วนภาษาต่างประเทศอื่น ๆ ที่ใช้กันมากในประเทศฟิลิปปินส์มีทั้งหมด ๘ ภาษา ได้แก่ ภาษาสเปนภาษาจีนฮกเกี้ยนภาษาจีนแต้จิ๋วภาษาอินโดนีเซียภาษาซินด์ภาษาปัญจาบภาษาเกาหลี และภาษาอาหรับ

ด้านการแสดง นาฏศิลป์ดนตรี สเปนเป็นชาติตะวันตกชาติหนึ่งที่ยึดครองดินแดนในเอเชียเป็นระยะเวลาช้านาน โดยเฉพาะประเทศฟิลิปปินส์ และสเปนพยายามสร้างฟิลิปปินส์ ซึ่งมีชาวพื้นเมืองเดิมเป็นชาวเกาะที่นับถือศาสนาอิสลามให้เป็นตัวแทนของสเปนในภูมิภาคตะวันออก ด้วยเหตุนี้สเปนจึงนำเอาประเพณี วัฒนธรรม ตลอดจนศาสนาเข้ามาครอบคลุมชาวพื้นเมือง ศิลปะการแสดงตามแบบฉบับของสเปนจึงปรากฏขึ้นในดินแดนของประเทศฟิลิปปินส์และเมื่อชาวพื้นเมืองฟิลิปปินส์ได้มีการติดต่อกับชาวพื้นเมืองมลายูซึ่งนับถือศาสนาอิสลามด้วยกันจึงทำให้นาฏศิลป์ได้แพร่ขยายเข้ามาในดินแดนมลายูด้วย

ด้านการแต่งกาย ชุดแต่งกายประจำชาติของฟิลิปปินส์ ชายสวมเสื้อที่เรียกว่าบารองหญิงแต่งชุดกระโปรงยาว สวมเสื้อแขนสั้นจับจีบ แล้ววกตั้งขึ้นเหนือไหล่ คล้ายปักผีเสื้อ เรียกว่าชุด บาลินตาวักซึ่งได้รับอิทธิพลจากตะวันตก

ด้านประเพณี ฟิลิปปินส์ได้รับอิทธิพลวัฒนธรรมจากสเปนและเม็กซิโกจะเห็นได้จากความเชื่อในนิกายโรมันคาทอลิก งานประเพณีทางศาสนาในทุกปีฟิลิปปินส์จะมีงานรื่นเริง เรียกว่า Barrio Fiesta เป็นการฉลองนักบุญของเมืองหมู่บ้านและเขตการปกครองต่างๆ มีการประกอบพิธีทางศาสนาการเดินทางในเมืองเพื่อฉลองนักบุญ การจุดพลุไฟ การประกวดความงามและการเต้นรำรวมทั้งมีการตีโก้

มรดกวัฒนธรรมร่วมในภูมิภาคอาเซียน

แม้อาเซียนจะมีสภาพภูมิศาสตร์ทั้งแผ่นดินและหมู่เกาะ รวมทั้งกลุ่มชนที่หลากหลายเผ่าพันธุ์ และแต่ละประเทศมีเอกลักษณ์เฉพาะตัว จากการผสมผสานวัฒนธรรมดั้งเดิมของตนเองกับอิทธิพลที่ได้รับจากวัฒนธรรมต่างชาติในอดีต แต่ประเทศในภูมิภาคอาเซียนก็ยังมีส่วนที่เป็นมรดกทางวัฒนธรรมร่วมกัน อาทิ

งานวรรณกรรม ได้แก่นิทานพื้นบ้าน เพลงกล่อมเด็กซึ่งมีเรื่องราวที่ได้รับอิทธิพลซึ่งกันและกัน อันเป็นผลมาจากศาสนา ความเชื่อ และค่านิยม ตลอดจนวัฒนธรรมประเพณีที่คล้ายคลึงกัน

ศิลปะการแสดง เช่น รามเกียรติ์นับเป็นมรดกร่วมที่สำคัญ หลายประเทศในอาเซียนมีการแสดงรามเกียรติ์สืบเนื่องจนถึงปัจจุบัน ในหมู่ชาวลาวนั้น เรียกว่า **พระลักพะลาม**(พระลักษมณ์พระราม) ในส่วนที่เป็นการจัดกิจกรรมร่วมในภูมิภาคนั้น ประเทศไทยเคยเป็นเจ้าภาพจัดการแสดงรามเกียรติ์นานาชาติมาแล้ว ๒ ครั้ง และในปี ๒๕๕๔ มีโครงการจัดงานในลักษณะเดียวกันเพื่อฉลองในวโรกาส ๘๔ พรรษาพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว นอกจากนี้ และอาเซียนเคยจัดโครงการรามาเยอาเซียนรวมศิลป์ ๑๐ ประเทศ แสดงร่วมกัน ซึ่งเป็นการแสดงที่ประสบความสำเร็จมาก และได้จัดแสดงทั้งในกลุ่มอาเซียนในนอกภูมิภาค

งานศิลปหัตถกรรมพื้นเมือง เช่น การทอผ้า ซึ่งจะเห็นว่าได้รับอิทธิพลซึ่งกันและกัน เช่น วิธีการทอผ้าจาก-ผ้าขิด-ผ้ายก การทำผ้าบาติก ทั้งนี้ แต่ละประเทศก็ได้สร้างสรรค์ลวดลายที่เป็นลักษณะเฉพาะของตนเองลงบนผ้าต่างๆ

พิธีกรรมสืบชะตาแม่น้ำโขงพื้นที่ลุ่มแม่น้ำโขงทั้งในเขตอีสานและล้านนาเป็นดินแดนเป้าหมายทางการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และการเมือง อย่างไรก็ตามการพัฒนาสิ่งเหล่านั้นส่วนใหญ่ได้ละเลยมิติทางด้านนิเวศวัฒนธรรมของคนท้องถิ่นลุ่มแม่น้ำโขง ซึ่งสืบสานมาตั้งแต่บรรพบุรุษชน กระทั่งทำให้เกิดความแตกต่างทางสังคม รวมทั้งยังก่อให้เกิดความไม่เข้าใจกันของคนลุ่มแม่น้ำโขงเอง

ดังนั้น เพื่อให้ประชาชนสองฝั่งแม่น้ำโขงได้ตระหนักถึงความสำคัญของแม่น้ำโขงซึ่งเป็นสัญลักษณ์ความเชื่อทางศาสนา ประเพณีท้องถิ่นในการสร้างจิตสำนึกของชุมชนให้ช่วยกันอนุรักษ์และช่วยกันรักษาสภาพแวดล้อมแม่น้ำโขงมีความสะอาด สามารถใช้อุปโภค บริโภคได้อย่างปลอดภัย จึงได้มีการดำเนินการจัด **พิธีกรรมสืบชะตาแม่น้ำโขง**ให้ประชาชนสองฝั่งโขงได้มีส่วนร่วมในการดำเนินการกิจกรรมดังกล่าวที่ช่วยกระตุ้นเตือนให้ตระหนักถึงความสำคัญในการอนุรักษ์แหล่งน้ำที่สำคัญนี้ ให้สามารถใช้ประโยชน์ได้ต่อไปยาวนาน ให้เป็นสายธารแห่งชีวิตและศรัทธาในการดำรงชีวิตและสานสัมพันธ์วัฒนธรรมประเพณีของประชาชนทั้งสองฝั่งโขงให้ยั่งยืนสืบไป

เมื่อวันที่ ๑๙ มกราคม ๒๕๕๓ ที่ประชุมคณะรัฐมนตรีเห็นชอบการส่งเสริมโครงการสืบชะตาแม่น้ำโขงเป็นนโยบายระดับชาติตามที่กระทรวงวัฒนธรรมเสนอโดยให้โครงการสืบชะตาแม่น้ำโขงเป็นโครงการความร่วมมือทางวัฒนธรรมระดับชาติระหว่างประเทศไทยและสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว (สปป.ลาว) ทั้งนี้ ให้กระทรวงและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต่างๆจัดกิจกรรมเข้าร่วมในโครงการสืบชะตาแม่น้ำโขง

ความร่วมมือด้านวัฒนธรรมในภูมิภาคอาเซียน

กลไกสำคัญในการดำเนินงานด้านวัฒนธรรมของอาเซียน คือ **คณะกรรมการอาเซียนว่าด้วยวัฒนธรรมและสนเทศ (ASEAN-COCI)** ซึ่งได้มีการจัดตั้งขึ้นเมื่อ พ.ศ. ๒๕๒๓ โดยคณะกรรมการ ประกอบด้วยผู้แทนจากประเทศสมาชิกอาเซียนทั้ง ๑๐ ประเทศ โดยมีวัตถุประสงค์ ดังนี้

- เพื่อธำรงรักษามรดกทางวัฒนธรรมขนบธรรมเนียมประเพณีของประเทศสมาชิก
- เสริมสร้างความร่วมมือทางด้านวัฒนธรรมเพื่อเพิ่มพูนความเข้าใจซึ่งกันและกันและความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของประเทศสมาชิก ตลอดจนเสริมสร้างการพัฒนาในระดับภูมิภาค
- เสริมสร้างความพยายามร่วมกันในการเร่งรัดความก้าวหน้าทางวัฒนธรรมในภูมิภาคเพื่อความสงบสุขและความมั่งคั่งรุ่งเรืองของประชาคมอาเซียน
- ส่งเสริมการกระจายข่าวสารและสารสนเทศระหว่างประเทศสมาชิก เพื่อสร้างความตระหนักในเอกลักษณ์ของชาวอาเซียน
- เพื่อส่งเสริมและเผยแพร่ภาพลักษณ์ที่ดีของอาเซียนต่อประชาคมโลก

นอกจากนี้ ยังมีกลไกในระดับนโยบาย คือการ**ประชุมระดับรัฐมนตรีอาเซียนที่กำกับดูแลงานด้านวัฒนธรรมและศิลปะ (AMCA)** ซึ่งมีการประชุมทุกสองปี ที่ประชุม AMCA มีภารกิจหลักในเชิงการบริหารจัดการ กล่าวคือ การกำหนดนโยบายแนวทางและกรอบความร่วมมือด้านวัฒนธรรมและศิลปะในระดับภูมิภาค การจัดลำดับความสำคัญของสาขาความร่วมมือด้านวัฒนธรรมชี้แนะประเด็นปัญหาและอุปสรรคในการพัฒนาวัฒนธรรมในภูมิภาคและเสนอแนะแนวทางการแก้ไข

ที่ผ่านมา กลไกอาเซียนดังกล่าวข้างต้นได้ผลักดันให้เกิดผลงานด้านวัฒนธรรมที่เป็นรูปธรรมเป็นอันมาก กล่าวโดยสรุป ได้แก่

๑. ด้านวรรณกรรมและอาเซียนศึกษามีการรวบรวมจัดพิมพ์เผยแพร่หนังสือเรื่องวัฒนธรรมอาเซียนสำหรับเด็ก หนังสือชุดวัฒนธรรมอาเซียนในหลากหลายหัวข้อ ได้แก่ วรรณกรรม เรื่องสั้น นิทานพื้นบ้าน บทกวี นาฏศิลป์ ดนตรี การละคร เครื่องแต่งกาย อาหาร สื่อวัฒนธรรมดั้งเดิม ฯลฯ รวมทั้งงานวิชาการ เอกสารสิ่งพิมพ์ ประมาณ ๑๐๐ เรื่องซึ่งเป็นประโยชน์ในแง่ของแหล่งค้นคว้าอ้างอิงทางวิชาการรวมทั้งเป็นสื่อเผยแพร่สื่อการเรียนการสอนวัฒนธรรมของอาเซียนได้อย่างกว้างขวาง

๒. ด้านศิลปะการแสดงมีกิจกรรมด้านนาฏศิลป์ ละคร ดนตรี ทั้งในรูปแบบดั้งเดิมและร่วมสมัย ผลงานด้านศิลปการแสดงที่โดดเด่นซึ่งเป็นงานสร้างสรรค์ร่วมกันของอาเซียน คือการแสดงรามเกียรติ์ของศิลปินอาเซียน ได้แสดงเผยแพร่สู่สายตาประชาชนในภูมิภาคต่าง ๆ ทั่วโลก กล่าวคือประเทศสมาชิกอาเซียน ๑๐ ประเทศ ทวีปยุโรป ๕ ประเทศ ทวีปเอเชีย ๓ประเทศ คือ จีน เกาหลีใต้อินเดีย

๓. ด้านทัศนศิลป์กิจกรรมครอบคลุมศิลปะสาขาต่าง ๆ ได้แก่จิตรกรรม ประติมากรรม ภาพถ่าย ศิลปะเด็ก เป็นต้น นอกจากนั้นมินิทรศการจิตรกรรมร่วมสมัยซึ่งจัดได้นำไปแสดงในประเทศต่าง ๆ ทวีปยุโรป และจัดแสดงที่ประเทศญี่ปุ่นเนื่องในโอกาสปีแห่งการแลกเปลี่ยนระหว่างอาเซียนกับญี่ปุ่นเพื่อฉลอง๒๕ ปีแห่งการจัดตั้งกองทุนวัฒนธรรมอาเซียน

๔. ด้านมรดกวัฒนธรรมมีการลงนามปฏิญญาอาเซียนว่าด้วยมรดกวัฒนธรรม (ASEAN Declaration on Cultural Heritage) เมื่อเดือนกรกฎาคม ๒๕๔๔ เพื่อใช้เป็นแนวปฏิบัติในการสงวนรักษาอนุรักษ์และพัฒนา มรดกวัฒนธรรมของประเทศสมาชิก รวมทั้งมีการจัดตั้ง “เครือข่ายมรดกวัฒนธรรมเอเชียตะวันออกเฉียง” (Networking of East Asian Cultural Heritage – NEACH)

บทวิเคราะห์และข้อเสนอแนะ

จากข้อมูลดังกล่าว แสดงให้เห็นถึงความคล้ายคลึงและความแตกต่างหลากหลายของวัฒนธรรมในกลุ่มประเทศอาเซียน แต่ละประเทศก็มีวัฒนธรรมความเชื่อเป็นของตนเอง ซึ่งมีได้มีเฉพาะที่ปรากฏให้เห็นตามสื่อหรือที่จัดแสดงวัฒนธรรมของแต่ละประเทศนำเสนอในการประชุมสัมมนาแต่ละครั้งเท่านั้น หากแต่ยังมีวัฒนธรรมที่เป็นวัฒนธรรมประจำถิ่นที่สะท้อนจิตวิญญาณ ความเชื่อ ค่านิยม และจารีตประเพณีที่มีมาตั้งแต่อดีตกาลที่ได้มีการสืบทอดกันมาเป็นเวลาช้านาน ซึ่งบางวัฒนธรรมรัฐเองก็ยังไม่ถึง อีกทั้งประเทศในภูมิภาคมีรูปแบบการปกครองซึ่งถือเป็นวัฒนธรรมอีกรูปแบบหนึ่ง ยังมีความแตกต่างกันค่อนข้างมาก ดังนั้น การที่ประชาคมอาเซียนจะขึ้นไปสู่หนึ่งวิสัยทัศน์ หนึ่งอัตลักษณ์ หนึ่งชุมชน จึงเป็นประเด็นที่กลุ่มผู้นำของแต่ละประเทศจะต้องตระหนักรู้และให้ความสำคัญอย่างใกล้ชิด เพราะการขึ้นนำในทางวัฒนธรรมนี้ หากมีความคล้ายคลึงกับประชาชนในภูมิภาคก็อาจปรับเปลี่ยนหรือยอมรับได้ง่าย แต่ถ้าหากการขึ้นนำทางวัฒนธรรมนั้น ก่อให้เกิดผลกระทบต่อจิตวิญญาณของวัฒนธรรมพื้นถิ่นที่มีอยู่เดิม อาจก่อให้เกิดความขัดแย้งมากกว่าความร่วมมือกัน ประชาคมสังคมและวัฒนธรรมอาเซียนจะเกิดขึ้นได้นั้น จำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องมีแผนงานในการปฏิบัติร่วมกันอย่างเป็นรูปธรรม เพราะที่ผ่านมาเป็นเพียงการจัดแสดงให้แต่ละประเทศในภูมิภาครับรู้ถึงวัฒนธรรมของตนและกันเท่านั้น แต่ยังขาดการบูรณาการร่วมกันทางวัฒนธรรมอย่างแท้จริง การที่ประชาสังคมและวัฒนธรรมอาเซียนจะเกิดขึ้นได้นั้น ควรมีมาตรการในการดำเนินการ ดังนี้

๑. องค์กรหรือหน่วยงานภายในของแต่ละประเทศที่มีส่วนรับผิดชอบด้านสังคมและวัฒนธรรม จะต้องมีการประชุมร่วมมือกันอย่างใกล้ชิด และสนับสนุนให้เกิดการศึกษาวิจัยทางสังคมและวัฒนธรรมร่วมกัน ทั้งนี้ เพื่อให้มีข้อมูลความรู้ในการกำหนดทิศทางการบูรณาการด้านสังคมและวัฒนธรรมอย่างชัดเจน

๒. การจะสร้างสังคมและวัฒนธรรมให้เป็นหนึ่งเดียวนั้น ควรตระหนักและให้ความสำคัญกับวัฒนธรรมพื้นถิ่นที่มีอยู่แล้วในอดีต ทั้งนี้ต้องไม่กระทบต่อจิตวิญญาณ ความเชื่อ ค่านิยมของวัฒนธรรมนั้น ๆ ด้วยการอนุรักษ์และส่งเสริมให้แต่ละวัฒนธรรมพื้นถิ่น สามารถแสดงออกได้อย่างเต็มที่ ด้วยการสนับสนุนจากประชาคมอาเซียน

๓. ประชาคมอาเซียนจะต้องมีมาตรการและแนวทางการปฏิบัติอย่างชัดเจนในการส่งเสริมให้เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ทางวัฒนธรรม โดยเฉพาะวัฒนธรรมทางด้านการดำรงชีวิตประจำวัน เช่น ภาษา อาหาร และการสื่อสารทางกายที่แสดงออกด้วยมิตรไมตรีอันดีงาม ซึ่งเป็นการให้ความเคารพและให้เกียรติซึ่งกันและกัน อันจะนำไปสู่ความเอื้ออาทรต่อกัน

๔. ประชาคมอาเซียนจะต้องสนับสนุนงบประมาณอย่างเพียงพอที่จะก่อให้เกิดการบูรณาการทางด้านสังคมและวัฒนธรรม

๒๕

๕. องค์กรทุกภาคส่วนของสังคมตั้งแต่ระดับชุมชนท้องถิ่น ระดับภูมิภาค ระดับประเทศ และระดับสากล จะให้ความร่วมมืออย่างเข้มแข็งเพื่อส่งเสริมและให้ความรู้กับประชาชนของทุกประเทศในกลุ่มประชาคมอาเซียน ได้ตระหนักรู้เห็นความสำคัญและมีความพร้อมที่จะเปลี่ยนแปลงตนเองเป็นประชากรอาเซียนในอนาคต

เอกสารอ้างอิง

ประภัสสร เทพชาตรี. (๒๕๕๒). **ประชาคมสังคมและวัฒนธรรมอาเซียน**. โครงการอาเซียนศึกษา มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ กรุงเทพฯ.

สมชาย เสียงหลาย. (๒๕๕๔). เอกสารประกอบการบรรยายในหัวข้อมรดกวัฒนธรรมอาเซียน. **โครงการฝึกอบรมหลักสูตรนักบริหารระดับสูง : ผู้นำที่มีวิสัยทัศน์และคุณธรรม**. สำนักงาน ก.พ. จังหวัดนนทบุรี.

ศาสนา ศิลปะ วัฒนธรรมและภูมิปัญญาไทย. (ม.ป.ป.) **ความหมายของวัฒนธรรม**. [ออนไลน์]. วันที่ค้นข้อมูล ๑๓ มิถุนายน ๒๕๕๕. เข้าถึงได้จาก http://www.Thaiwisdom.org/p_culture/api_l.htm.

ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร. (ม.ป.ป.) **ประวัติศาสตร์ฉบับย่อของอาเซียนและประชาคมอาเซียน**. [ออนไลน์]. วันที่ค้นข้อมูล ๑๔ มิถุนายน ๒๕๕๕. เข้าถึงได้จาก www.sac.or.th/databases/conference_asean_2011/?page_id=536.

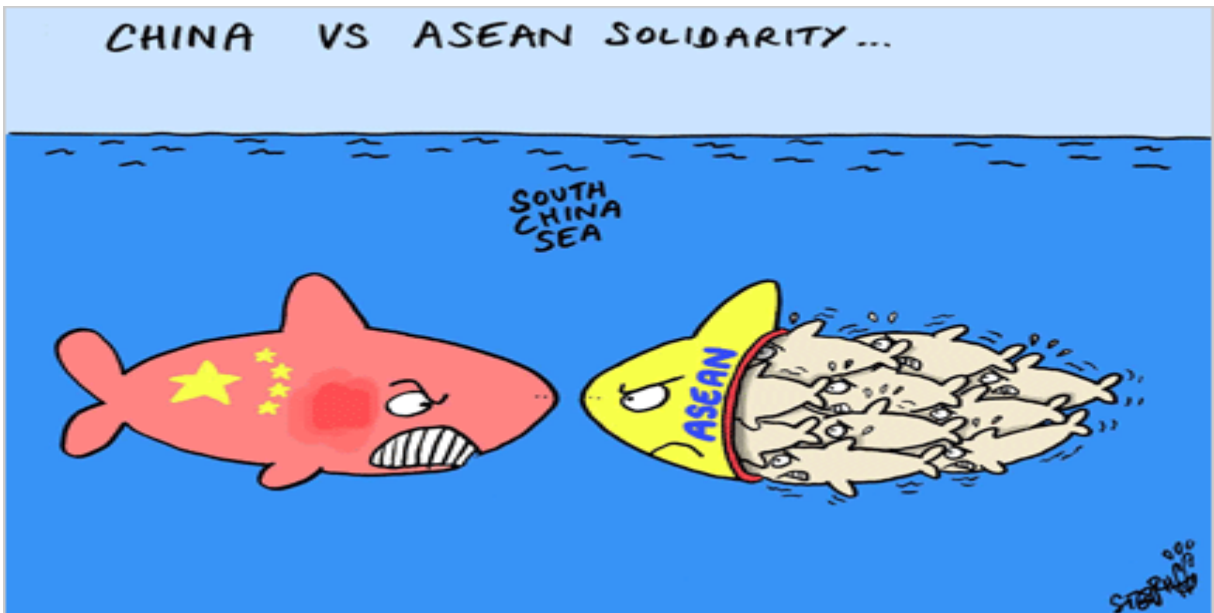
ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร. (ม.ป.ป.) **ประชาคมและวัฒนธรรมอาเซียน**. [ออนไลน์]. วันที่ค้นข้อมูล ๑๔ มิถุนายน ๒๕๕๕. เข้าถึงได้จาก <http://krupenka.wordpress.com/2011/09/12>.

บทความที่น่าสนใจ

งบประมาณทางทหาร : ดัชนีชี้วัดความไว้วางใจในอาเซียน

โดย...ธรากร จุลินทร

หลักการสำคัญประการหนึ่งของการจัดตั้งสมาคมแห่งชาติเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ (The Association of Southeast Asian Nations : ASEAN) เมื่อปี ๒๕๑๐ และวัตถุประสงค์ของการประกาศเป็นประชาคมอาเซียน (ASEAN Community) ภายในปี ๒๕๕๘ คือ การส่งเสริมสันติภาพและการสร้างเสถียรภาพในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ และกฎบัตรอาเซียน หมวดที่ ๑ ข้อ ๑ ความมุ่งประสงค์ที่ระบุความมุ่งประสงค์ของอาเซียน คือ “...เพื่อธำรงรักษาและเพิ่มพูนสันติภาพ ความมั่นคง เสถียรภาพกับทั้งเสริมสร้างคุณค่าทางสันติภาพในภูมิภาคให้มากขึ้น...” แต่ทว่าในทางปฏิบัติยังมีข้อเท็จจริงบางประการที่แสดงให้เห็นว่านโยบายการต่างประเทศเพื่อรักษาสันติภาพในภูมิภาคและนโยบายทางทหารเพื่อรักษาความมั่นคงของประเทศอาจจะไม่สอดคล้องไปในทิศทางเดียวกันทั้งหมดเนื่องจากหากพิจารณาจากงบประมาณทางทหารของกลุ่มประเทศอาเซียนในบางประเทศยังมีสัดส่วนในระดับสูง ซึ่งสะท้อนถึงบรรยากาศความไว้วางใจภายในกลุ่มประเทศอาเซียนด้วยกัน การเผชิญหน้ากับประเทศมหาอำนาจนอกภูมิภาค หรือกลไกทางการเมืองและรัฐสภาสำหรับการกำหนดงบประมาณทางทหาร ดังนั้น จึงอาจวิเคราะห์สภาพการณ์ของการกำหนดงบประมาณทางทหารของกลุ่มประเทศอาเซียนที่สามารถเป็นดัชนีชี้วัดความไว้วางใจในกลุ่มประเทศอาเซียนได้อีกประการหนึ่ง โดยมีลำดับข้อดังนี้ (๑) สถานการณ์ความมั่นคงภายในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๒๒ (๒) ปัจจัยกำหนดวงเงินงบประมาณทางทหารของกลุ่มประเทศอาเซียน (๓) การกำหนดงบประมาณทางทหารของกลุ่มประเทศอาเซียน (๔) กลไกการให้ความเห็นชอบงบประมาณทางทหารโดยรัฐสภา (๕) กลไกเสริมสร้างความไว้วางใจของกลุ่มอาเซียน (๖) บทวิเคราะห์และบทสรุป

คำบรรยายใต้ภาพ

ผู้เขียนการ์ตูนแสดงทัศนคติว่า จีนมีข้อขัดแย้งกับกลุ่มอาเซียนที่รวมกันเป็นเอกภาพอันเนื่องมาจากกรณีพิพาทในเขตทะเลจีนใต้ ซึ่งอาจไม่สอดคล้องกับข้อเท็จจริงถ้าพิจารณาจากผลการประชุมรัฐมนตรีต่างประเทศอาเซียน ในปี ๒๕๕๕ ที่กัมพูชา

๑. สถานการณ์ความมั่นคงภายในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๒๒

นับแต่ปี ๒๕๒๒ ที่กองทัพเวียดนามบุกเข้ายึดกัมพูชาและจัดตั้งรัฐบาลแทนพรรคคอมมิวนิสต์แห่งกัมพูชาหรือกลุ่มเขมรแดง โดยให้นายเฮง สัมริน เป็นผู้นำรัฐบาล ทั้งนี้ เหตุการณ์ดังกล่าวสร้างความตระหนกเป็นอย่างยิ่งแก่กลุ่มประเทศโลกเสรีและกลุ่มประเทศอาเซียน จึงมีความร่วมมือต่อการจัดตั้งกลุ่มรัฐบาลผสมกัมพูชาประชาธิปไตยหรือกลุ่มเขมรสามฝ่าย (The Coalition Government of Democratic Kampuchea : CGDK) ที่ประกอบด้วยกลุ่มเขมรแดงหรือพรรคคอมมิวนิสต์แห่งกัมพูชา กลุ่มเจ้าันโรตมสีหนุ อดีตพระมหากษัตริย์กัมพูชา และกลุ่มเขมรเสรี เพื่อต่อสู้กับรัฐบาลกัมพูชาที่รับการสนับสนุนจากเวียดนามและรัสเซีย ดังนั้น สถานะสงครามในกัมพูชาจึงแปรสภาพเป็นสงครามตัวแทน (Proxy War) ระหว่าง ๒ ฝ่าย โดยฝ่ายแรกประกอบด้วยสหรัฐอเมริกา จีน และกลุ่มประเทศอาเซียน (เดิม) ที่เป็นฝ่ายสนับสนุนรัฐบาลผสมกัมพูชาประชาธิปไตยหรือกลุ่มเขมรสามฝ่าย ส่วนฝ่ายที่สองประกอบด้วยรัสเซีย เวียดนาม และลาว ที่เป็นฝ่ายสนับสนุนรัฐบาลกัมพูชาภายใต้การนำของกลุ่มนายเฮง สัมริน

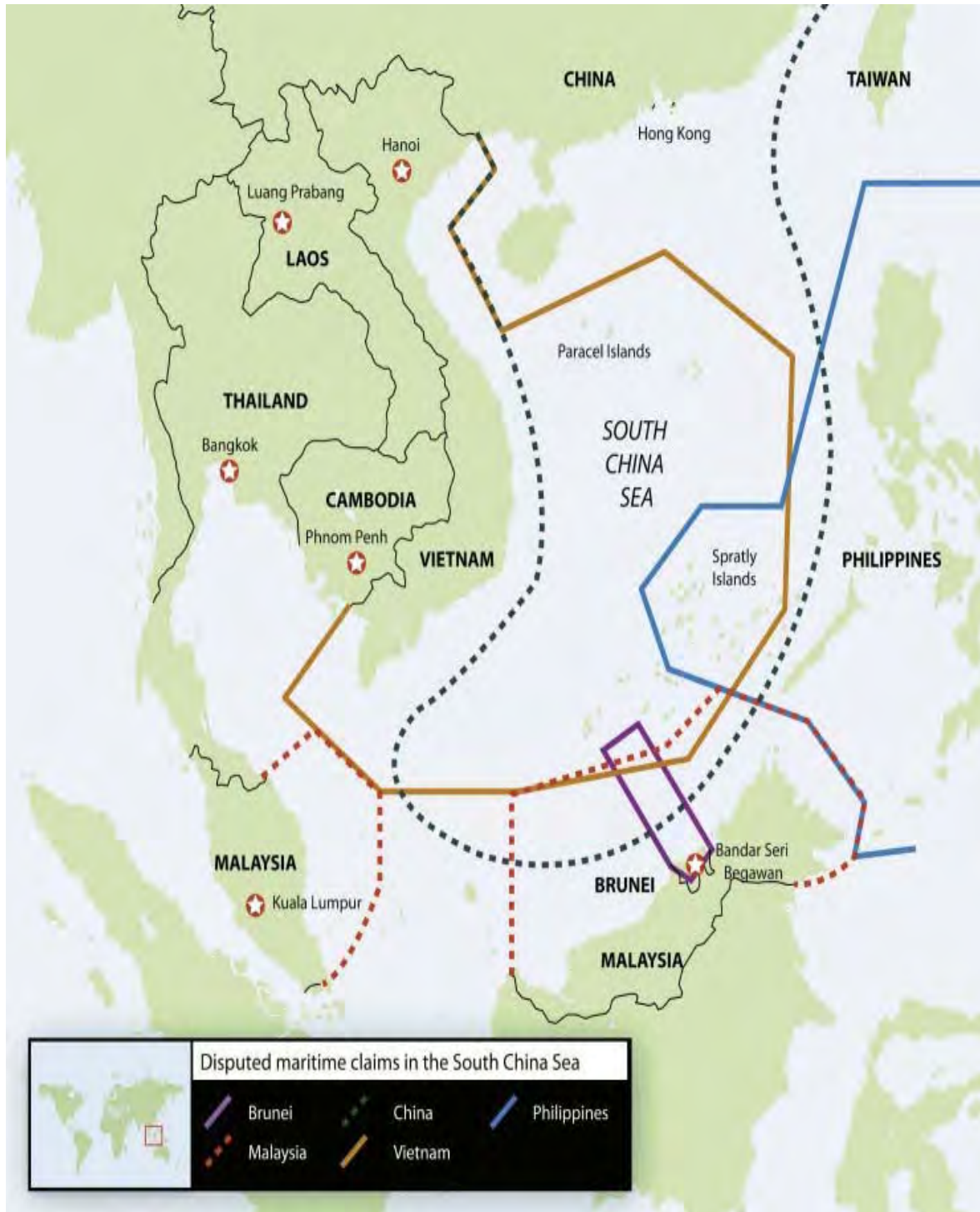
ต่อมา เมื่อสงครามเย็น (Cold War) ได้คลี่คลายตามสถานการณ์สากลที่เป็นการล่มสลายของระบบการปกครองแบบสังคมนิยมของสหภาพโซเวียต จึงส่งผลให้สถานะสงครามในกัมพูชาเริ่มผ่อนคลายตามลำดับเช่นกัน และเป็นช่วงเวลาเดียวกับที่รัฐบาลไทยภายใต้การนำของพลเอกชาติชาย ชุณหะวัณ นายกรัฐมนตรีในขณะนั้น ประกาศนโยบายต่อภูมิภาคอินโดจีนในการเปลี่ยนสนามรบเป็นสนามการค้าโดยสนับสนุนให้ไทยฟื้นฟูความสัมพันธ์กับกลุ่มประเทศอินโดจีนทั้งในด้านการเมืองและเศรษฐกิจ ต่อมาฝ่ายต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องได้ร่วมลงนามในสนธิสัญญาสันติภาพเพื่อยุติสงครามในกัมพูชาเมื่อปี ๒๕๓๔ และมีการจัดทำรัฐธรรมนูญพร้อมทั้งการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรกัมพูชาเมื่อปี ๒๕๓๖ ซึ่งสถานการณ์เป็นเช่นนี้แล้วประเทศต่าง ๆ ในภูมิภาคที่มีฐานะเสมือนเป็นพันธมิตรของคู่สงครามในแต่ละฝ่ายของสงครามกลางเมืองในกัมพูชา จึงได้เปลี่ยนท่าทีทางการเมืองตามสถานการณ์สากล โดยกลุ่มประเทศอินโดจีนเริ่มผนวกเข้ามาเป็นสมาชิกกลุ่มประเทศอาเซียน โดยเริ่มต้นจากเวียดนามเป็นสมาชิกกลุ่มประเทศอาเซียนในปี ๒๕๓๘ ต่อมาลาวเป็นสมาชิกกลุ่มประเทศอาเซียนในปี ๒๕๔๐ และกัมพูชาเป็นสมาชิกกลุ่มประเทศอาเซียนในปี ๒๕๔๒ สำหรับพม่าที่มีบทบาทเป็นกลางในสงครามกลางเมืองกัมพูชา ได้เข้าร่วมเป็นสมาชิกกลุ่มประเทศอาเซียนในปี ๒๕๔๐ ซึ่งปรากฏการณ์ดังกล่าวสะท้อนให้เห็นถึงการขยายขนาดของการรวมกลุ่มเพื่อมุ่งหวังการแสวงจุดร่วมของความร่วมมือทางเศรษฐกิจและสวนจุดต่างในเชิงอุดมการณ์/แนวนโยบายทางการเมือง

ความขัดแย้งอันเกิดจากแนวคิดทางลัทธิการเมืองในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ได้เปลี่ยนสภาพไปตามสถานการณ์สากล แต่ความขัดแย้งในอุดมการณ์ชาตินิยมเพื่อการอ้างอำนาจอธิปไตยเหนือดินแดนและผลประโยชน์จากการครอบครองทรัพยากรจากดินแดนภายใต้อำนาจอธิปไตยยังคงดำรงอยู่และเกิดเหตุประทุรุนแรงขึ้นในบางช่วงเวลา ทั้งนี้สันนิษฐานได้ว่า ในการจัดทำแผนที่ของประเทศเจ้าอาณานิคมคืออังกฤษและฝรั่งเศส สำหรับช่วงเวลาการยึดครองประเทศต่าง ๆ ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ระหว่างคริสต์ศตวรรษที่ ๑๙-๒๐ ปรากฏว่า มีความไม่ชัดเจนถึงพิกัดของแผนที่เนื่องจากข้อจำกัดของเทคนิคการจัดทำแผนที่ในสมัยโบราณ รวมทั้งไม่มีการปักเขตแดน (demarcation) อันเป็นที่ยอมรับของประเทศที่เกี่ยวข้อง ประกอบกับประเทศไทยในขณะนั้นมีอำนาจต่อรองกับประเทศเจ้าอาณานิคมค่อนข้างน้อย จึงเป็นผลให้การจัดทำแผนที่ดังกล่าวที่เป็นเอกสารประกอบสนธิสัญญาหรือข้อตกลงระหว่างประเทศในด้านการแบ่งเขตแดนมีความไม่ชัดเจนและไม่เป็นที่ยอมรับ จึงส่งผลให้สภาพปัญหาในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ภายหลังจากที่เส้นแบ่งเขตแดนระหว่างประเทศไทยกับประเทศต่าง ๆ หรือประเทศที่เคยเป็นอาณานิคมด้วยกันเองมีข้อโต้แย้งใน

เขตแดนหลายกรณี ยิ่งไปกว่านั้นการประกาศเขตเศรษฐกิจจำเพาะ (Exclusive Economic Zone) ซึ่งหมายถึง น่านน้ำส่วนที่ต่อออกไปจากทะเลอาณาเขตโดยนับจากแนวหลักหรือเส้นฐานออกไปเป็นระยะ ๒๐๐ ไมล์ทะเล (ประมาณ ๓๗๐ กิโลเมตร) โดยการประกาศเขตเศรษฐกิจจำเพาะเป็นการอ้างอำนาจอธิปไตยเหนือดินแดน เพื่อตอบสนองความต้องการของรัฐในทางเศรษฐกิจ เช่น การแสวงหาทรัพยากรทางทะเล การก่อสร้างสิ่งปลูกสร้างต่าง ๆ การค้นคว้าทางวิทยาศาสตร์ เป็นต้น ทั้งนี้ รัฐที่อ้างอำนาจอธิปไตยสามารถดำเนินการกิจกรรมทางเศรษฐกิจ ทรัพยากรธรรมชาติ การวิจัยทางวิทยาศาสตร์ การคุ้มครองสิ่งแวดล้อม ส่วนรัฐอื่น ๆ ที่มีใช้ผู้มีอำนาจอธิปไตยเหนือเขตเศรษฐกิจจำเพาะ มีสิทธิในการเดินเรือและการบินผ่านเขตนี้ โดยการประกาศเขตเศรษฐกิจจำเพาะดังกล่าวเป็นผลให้มีพื้นที่ทับซ้อนทางทะเลของประเทศต่าง ๆ โดยเฉพาะกรณีพิพาทที่สำคัญของการอ้างอำนาจอธิปไตยเหนือดินแดนหมู่เกาะต่าง ๆ ในเขตทะเลจีนใต้ที่มีความไม่ชัดเจนก่อนปี ๒๕๒๒ ก็มีสาเหตุส่วนหนึ่งจากการประกาศเขตเศรษฐกิจจำเพาะในภายหลัง สำหรับประเด็นข้อพิพาทของพรมแดนทางบกและทางทะเลในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้และที่เกี่ยวข้องกับประเทศอื่นนอกภูมิภาคอื่น สรุปได้ดังนี้

(๑) กรณีข้อพิพาทบริเวณหมู่เกาะสแปรตลีย์ (Spratly Islands) หมู่เกาะพาราเซล (Paracel Islands) และเกาะอื่น ๆ ในบริเวณทะเลจีนใต้ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของมหาสมุทรแปซิฟิก โดยทะเลจีนใต้มีอาณาบริเวณจากทางด้านตะวันตกเฉียงใต้ ครอบคลุมจากประเทศสิงคโปร์ และช่องแคบมะละกา ไปจนถึงพื้นที่ทางด้านตะวันออกเฉียงเหนือ บริเวณช่องแคบไต้หวัน มีเนื้อที่ประมาณ ๓.๕ ล้านตารางกิโลเมตร ในบริเวณพื้นที่ทั้งหมดนั้น มีทั้งแนวปะการัง หินโสโครก และเกาะขนาดเล็กประมาณ ๒๕๐ เกาะ ในแนวหมู่เกาะสแปรตลีย์ (Spratly Islands) และหมู่เกาะพาราเซล (Paracel Islands) เกาะหรือโขดหินเหล่านี้จำนวนมากเป็นเพียงยอดแหลมโผล่ขึ้นมาจากทะเล เป็นอุปสรรคในการเดินเรือ และไม่เหมาะแก่การตั้งถิ่นฐานใด ๆ โดยพื้นที่รวมทั้งสิ้นของหมู่เกาะสแปรตลีย์ มีจำนวนเกาะประมาณ ๔๕ เกาะ และเกาะที่ใหญ่ที่สุด มีพื้นที่ไม่ถึง ๓ ตารางไมล์ โดยหมู่เกาะเหล่านี้มีความสำคัญทางด้านยุทธศาสตร์และการเมือง เพราะมีการอ้างสิทธิการเป็นเจ้าของเหนือดินแดนและการอ้างสิทธิในน่านน้ำใกล้เคียง และย่อมรวมถึงทรัพยากรน้ำมันและก๊าซธรรมชาติอันมหาศาลใต้ท้องทะเลอีกด้วย โดยที่ประเทศในกลุ่มอาเซียน ได้แก่ บรูไน ฟิลิปปินส์ เวียดนาม มาเลเซีย รวมทั้งกลุ่มประเทศนอกอาเซียน ได้แก่ จีนและไต้หวันต่างก็อ้างอำนาจอธิปไตยเหนือดินแดนดังกล่าวด้วยซึ่งจีนอ้างอำนาจอธิปไตยจากความเป็นมาทางประวัติศาสตร์ตั้งแต่ยุคโบราณ โดยปัญหาส่วนหนึ่งเกิดขึ้นจากหลายประเทศ เช่น ฟิลิปปินส์หรือมาเลเซีย เป็นต้น ได้ประกาศเขตเศรษฐกิจจำเพาะ (Exclusive Economic Zone) ตามอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยกฎหมายทะเล ค.ศ. ๑๙๘๒ ทำให้มีการอ้างอำนาจอธิปไตยเหนือน่านน้ำส่วนที่ต่อออกไปจากทะเลอาณาเขตโดยนับจากแนวหลักหรือเส้นฐานออกไปเป็นระยะ ๒๐๐ ไมล์ทะเล ทั้งนี้ มีการคาดการณ์ว่า พื้นที่ดังกล่าวมีทรัพยากรด้านพลังงานอยู่จำนวนมากโดยมีน้ำมันดิบมากกว่า ๕๐,๐๐๐ ล้านตัน และก๊าซธรรมชาติมากกว่า ๒๐ ล้านล้านลูกบาศก์เมตร รวมทั้งเป็นพื้นที่ทางการประมงที่สำคัญด้วย โดยคาดว่าสัดส่วนการประมงในพื้นที่ดังกล่าวมีประมาณร้อยละ ๘ ของการประมงทั่วโลก อีกทั้งบริเวณดังกล่าวเป็นเส้นทางขนส่งสินค้าทางทะเลของประเทศต่าง ๆ ซึ่งคาดว่ามีความร้อยละ ๓๐ ของการขนส่งทางทะเลทั่วโลก แม้ว่ากลุ่มประเทศอาเซียนและจีนพยายามผ่อนคลายนโยบายความตึงเครียด โดยในปี ๒๕๔๕ ได้มีการลงนามทั้ง ๒ ฝ่ายของการแถลงการณ์ระเบียบวิธีปฏิบัติในทะเลจีนใต้ (Declaration on the Conduct of Parties in the South China) แต่ก็ยังเกิดบรรยากาศความตึงเครียดที่เผชิญหน้ากันอย่างรุนแรงโดยเฉพาะการเผชิญหน้ากับจีนเกิดขึ้นในหลายเหตุการณ์ เช่น ระหว่างปี ๒๕๕๐-๒๕๕๑ จีนได้กดดันให้บริษัทสำรวจทรัพยากรน้ำมันและก๊าซธรรมชาติซึ่งมีสัญญาเกี่ยวกับเวียดนามละทิ้งการสำรวจ หรือในเดือนกุมภาพันธ์ ๒๕๕๔

เรือรบของจีนได้ดำเนินการยิงกระสุนโจมตีเรือประมงของฟิลิปปินส์ จำนวน ๓ ลำ ใกล้กับเกาะพาลาวัน (Palawan) และเหตุการณ์ที่สร้างบรรยากาศความตึงเครียดมากที่สุดครั้งหนึ่ง คือ เหตุการณ์ในปี ๒๕๕๕ ที่เรือรบฟิลิปปินส์ได้พยายามควบคุมเรือประมงจีน แต่ได้รับการขัดขวางจากเรือรบจีน จึงทำให้การเผชิญหน้าระหว่างกองเรือรบของทั้ง ๒ ประเทศและผลที่ตามมาคือ ความตึงเครียดพร้อมทั้งสภาพความไร้ความในความสัมพันธ์ของ ๒ ประเทศ (Wikipedia, n.d. A.)

คำบรรยายใต้ภาพ

แผนที่พื้นที่พิพาทในบริเวณทะเลจีนใต้

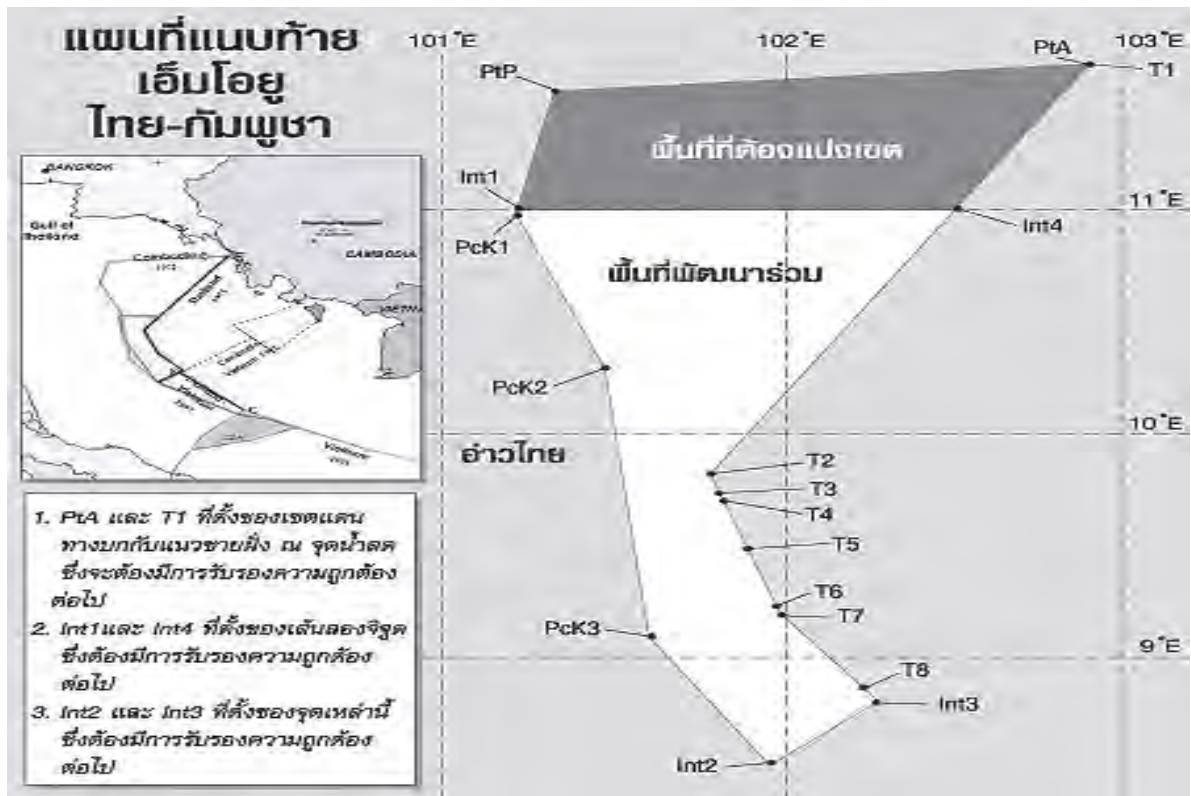
คำบรรยายใต้ภาพ

พื้นที่ของเกาะ Truong Sa Lon (Great Spratly) ซึ่งเป็นเกาะหนึ่งในหมู่เกาะสแปรตลีย์ ที่เป็นกรณีพิพาทในเขตทะเลจีนใต้

(๒) กรณีปราสาทเขาพระวิหารที่เป็นพื้นที่ติดต่อกันระหว่างไทยด้านจังหวัดศรีสะเกษกับกัมพูชา โดยไทยได้เคยทำสัญญากับฝรั่งเศสตามหนังสือสัญญาระหว่างกรุงสยามกับกรุงฝรั่งเศส เมื่อวันที่ ๑๘ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๔๔๖ โดยกำหนดให้ใช้สันปันน้ำของทิวเขาตงรักเป็นแนวพรมแดน (สันปันน้ำ หรือ watershed หมายถึง การใช้แนวสันเขาบริเวณที่แบ่งน้ำให้ไหลลงลาดเขาไปยังลุ่มน้ำทั้งสองฟากของแนวเขานั้น) แต่เมื่อกัมพูชาเป็นเอกราชจากฝรั่งเศสแล้วจึงได้ถือเอาแนวพรมแดนที่ฝรั่งเศสกำหนดขึ้นว่า เป็นแนวพรมแดนระหว่างไทยกับกัมพูชา แม้ว่าข้อพิพาทจะยุติในช่วงแรกในปี ๒๕๐๕ เมื่อศาลโลกหรือศาลยุติธรรมระหว่างประเทศ (International Court of Justice : ICJ) มีคำพิพากษาให้กัมพูชามีอำนาจอธิปไตยเหนือปราสาทเขาพระวิหารแล้ว แต่เหตุการณ์กลับมาประทุขึ้นอีกครั้งหนึ่งในปี ๒๕๕๑ เมื่อการนำปราสาทเขาพระวิหารขึ้นทะเบียนเป็นมรดกโลกขององค์การการศึกษา วิทยาศาสตร์ และวัฒนธรรมแห่งสหประชาชาติ (United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization : UNESCO) ตามการเสนอของกัมพูชา จึงมีการอ้างอำนาจอธิปไตยเหนือพื้นที่ต่อเนื่องของปราสาทเขาพระวิหารที่เป็นข้อขัดแย้งของทั้งสองประเทศ โดยในปี ๒๕๕๑ ได้มีการปะทะกันแนวชายแดนระหว่างกองทัพไทยกับกองทัพกัมพูชา ต่อมา ในปี ๒๕๕๔ ได้มีการใช้กำลังโจมตีทางทหารอย่างรุนแรงระหว่าง ๒ ประเทศอีกครั้งหนึ่ง ดังนั้น กัมพูชาจึงได้ยื่นฟ้องกรณีพิพาทดังกล่าวต่อศาลยุติธรรมระหว่างประเทศ เพื่อให้มีการตีความคำพิพากษาของศาลยุติธรรมระหว่างประเทศในปี ๒๕๐๕ ว่า มีขอบเขตเพียงใด

(๓) กรณีพื้นที่ทับซ้อนทางทะเลบริเวณอ่าวไทยระหว่างไทยกับกัมพูชา สำหรับกรณีดังกล่าวเป็นข้อขัดแย้งที่สำคัญเนื่องจากการอ้างสิทธิของไทยและกัมพูชาในเขตไหล่ทวีปที่ทับซ้อนกัน โดยพื้นที่ดังกล่าวมีขนาดประมาณ ๒๖,๐๐๐ ตารางกิโลเมตร ทั้งนี้คาดว่าบริเวณดังกล่าวเป็นแหล่งทรัพยากรปิโตรเลียม ประมาณ

๕ ล้านล้านลูกบาศก์เมตร แม้ว่าจะมีการจัดทำบันทึกความเข้าใจระหว่างรัฐบาลแห่งราชอาณาจักรไทยกับรัฐบาลกัมพูชาว่าด้วยพื้นที่ที่ไทยและกัมพูชาอ้างสิทธิในไหล่ทวีปทับซ้อนกัน ลงวันที่ ๑๘ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๔๔ หรือที่เรียกว่า “เอ็มโอยู ๒๕๔๔” ต่อมาคณะรัฐมนตรีได้มีมติเมื่อวันที่ ๑๐ พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๕๒ ให้ยกเลิกบันทึกฯ ดังกล่าวแล้ว แต่ทว่าในช่วง ๖ เดือนแรกของปี ๒๕๕๕ ยังไม่มีความคืบหน้าในเรื่องนี้

คำบรรยายใต้ภาพ

แผนที่พื้นที่ทับซ้อนของไทยและกัมพูชาในบริเวณอ่าวไทย

(๔) กรณีพื้นที่ทับซ้อนทางทะเลนอกชายฝั่งรัฐซาบาร์ ประเทศมาเลเซีย โดยในปี ๒๕๕๒ มีเหตุการณ์การเผชิญหน้าทางทหารระหว่างมาเลเซียและอินโดนีเซีย

(๕) กรณีการอ้างอำนาจอธิปไตยเหนือรัฐซาบาร์ ประเทศมาเลเซีย โดยฟิลิปปินส์ถือว่ารัฐซาบาร์เป็นส่วนหนึ่งของฟิลิปปินส์ เนื่องจากแต่เดิมนั้นบอร์เนียวเหนือเป็นดินแดนของสุลต่านแห่งซูลู (โดยที่ซูลูเป็นเกาะอยู่ที่ภาคใต้ของฟิลิปปินส์) เมื่อมีการครอบครองอำนาจอธิปไตยโดยอังกฤษ ปรากฏว่า สุลต่านแห่งซูลูได้มอบให้บอร์เนียวเหนือเป็นรัฐอารักขาของอังกฤษ แต่เมื่ออังกฤษมอบเอกราชให้แก่มาเลเซียแล้ว กลับมีการกำหนดให้รัฐซาบาร์ไปรวมกับมาเลเซีย ซึ่งฟิลิปปินส์มีแนวคิดที่ว่า รัฐซาบาร์หรือบอร์เนียวเหนือควรกลับไปเป็นของฟิลิปปินส์

(๖) กรณีหมู่เกาะ Pedra Branca, Middel Rocks และ South Ledge ที่เป็นข้อพิพาทในการอ้างอำนาจอธิปไตยเหนือดินแดนระหว่างมาเลเซียและสิงคโปร์ โดยในปี ๒๕๔๖ เรื่องดังกล่าวนี้ถูกนำขึ้นสู่การพิจารณาของศาลโลก แต่กรณีพิพาทดังกล่าวมีข้อยุติบางส่วนในปี ๒๕๕๑ โดยศาลยุติธรรมระหว่างประเทศมีคำพิพากษาให้หมู่เกาะ Pedra Branca อยู่ภายใต้อำนาจอธิปไตยของสิงคโปร์ สำหรับหมู่เกาะ Middel

Rocks อยู่ภายใต้อำนาจอธิปไตยของมาเลเซีย และหมู่เกาะ South Ledge อยู่ภายใต้อำนาจอธิปไตยของรัฐซึ่งหมู่เกาะ South Ledge ตั้งอยู่ในอาณาเขตทางทะเลของรัฐแห่งนั้น

(๗) กรณีการปักเขตแดน (demarcation) ของประเทศต่าง ๆ ที่ยังไม่มีข้อยุติ เช่น คู่เจรจาเวียดนาม-กัมพูชา คู่เจรจาเวียดนาม-ลาว คู่เจรจาไทย-กัมพูชา คู่เจรจาไทย-ลาว คู่เจรจาไทย-พม่า หรือ คู่เจรจาไทย-มาเลเซีย เป็นต้น

๒. ปัจจัยกำหนดวงเงินงบประมาณทางทหาร

เมื่อสถานการณ์ความมั่นคงของกลุ่มอาเซียนยังมีปัจจัยเสี่ยงที่ล่อแหลมต่อความขัดแย้งระหว่างประเทศในหลายกรณีที่มีคู่ขัดแย้งกัน ฉะนั้น แต่ละประเทศจึงได้มีความพยายามแก้ไขในทางสันติวิธีด้วยการจัดตั้งคณะกรรมการปักปันเขตแดนร่วมกันสำหรับการกำหนดเขตแดนที่ชัดเจนของคู่เจรจา ทั้งนี้ มีกรณีประสบความสำเร็จของการประสานประโยชน์ร่วมกัน เช่น การแก้ปัญหาพิพาททางทะเลอันเนื่องจากการประกาศเขตไหล่ทวีป (Continental Shelf) ของมาเลเซียและไทยที่มีความทับซ้อนกันทำให้พื้นที่ส่วนหนึ่งของอ่าวไทยมีความทับซ้อนระหว่างมาเลเซียและไทย ต่อมา ในปี ๒๕๓๔ จึงมีการจัดตั้งองค์การร่วมมาเลเซีย-ไทย (Malaysia-Thailand Joint Authority) เพื่อแสวงหาผลประโยชน์ร่วมกันในพื้นที่พัฒนาร่วมดังกล่าว โดยการแบ่งปันผลประโยชน์ร่วมกันจากการใช้ก๊าซธรรมชาติ สำหรับการนำก๊าซธรรมชาติจากพื้นที่พัฒนาร่วม เพื่อมาแยกดำเนินการแยกก๊าซ ณ โรงแยกก๊าซธรรมชาติที่จังหวัดสงขลา และส่งก๊าซธรรมชาติส่วนหนึ่งตามท่อส่งก๊าซไปที่ประเทศมาเลเซีย แต่ในอีกหลายกรณียังไม่มีบทสรุปเป็นข้อยุติในทางสันติวิธีได้ ดังนั้น จึงได้รวบรวมปัจจัยที่คาดว่าจะมีผลต่อการกำหนดวงเงินงบประมาณของทหารในแต่ละประเทศได้ดังนี้

๒.๑ ข้อพิพาทระหว่างประเทศในกรณีต่าง ๆ ซึ่งได้อ้างถึงบางส่วนแล้วในข้อ ๑ สถานการณ์ความมั่นคงภายในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๒๒ เป็นผลให้แต่ละประเทศที่มีข้อพิพาทต่าง ๆ จำเป็นต้องเสริมสร้างแสนยานุภาพทหารสำหรับป้องกันการรุกรานจากประเทศคู่ขัดแย้งรวมทั้งปกป้องการมีอำนาจอธิปไตยเหนือพื้นที่ทางทะเลหรือทรัพยากรทางทะเล และถึงแม้ว่าระดับความขัดแย้งจะไม่มีการยกระดับไปถึงการใช้กำลังทางทหารต่อสู้กับประเทศคู่ขัดแย้งก็ตามที่ แต่ทว่าการสะสมอาวุธยุทโธปกรณ์ที่ทันสมัยหรือการเสริมสร้างกองทัพซึ่งมีแสนยานุภาพทางทหาร ก็อาจเป็นแนวคิดประการหนึ่งของการสร้างอำนาจต่อรองในการเจรจาข้อพิพาทต่าง ๆ กับประเทศคู่เจรจา ทั้งนี้ มีข้อสังเกตว่า เรือดำน้ำ เครื่องบินขับไล่ที่มีความทันสมัยพร้อมทั้งประสิทธิภาพในการโจมตีหรือระบบต่อสู้ทางอากาศยานล้วนแต่เป็นอาวุธยุทโธปกรณ์ที่มีความต้องการจากประเทศต่าง ๆ

๒.๒ สภาพทางภูมิศาสตร์ สภาพทางภูมิศาสตร์เป็นปัจจัยอีกประการหนึ่งสำหรับการจัดสรรงบประมาณทางทหารเพื่อรักษาดินแดนและอำนาจอธิปไตย โดยประเทศที่มีพื้นที่ขนาดใหญ่ที่มีพรมแดนทางบกติดกับประเทศอื่น ๆ หลายประเทศ หรือพื้นที่ทางทะเลที่อยู่ใต้เขตอำนาจอธิปไตยอันเนื่องจากการประกาศเขตเศรษฐกิจจำเพาะ (Exclusive Economic Zone) ที่มีเขตติดต่อทางทะเลกับหลายประเทศ จึงมีความจำเป็นต้องเสริมสร้างสร้างศักยภาพทางทหารในการรักษาดินแดน แต่ทว่าสภาพทางภูมิศาสตร์เป็นเพียงปัจจัยประการหนึ่งเท่านั้นสำหรับการอธิบายสภาพการณ์ในประเด็นนี้ เนื่องจากสิงคโปร์เป็นประเทศขนาดเล็กที่ไม่มีเขตแดนทางบกหรือพื้นที่ทางทะเลภายใต้อำนาจอธิปไตยที่มีพื้นที่กว้างขวางมากนัก แต่มีการจัดสรรงบประมาณทางทหารประกอบกับการสะสมอาวุธยุทโธปกรณ์ที่ทันสมัยและมีราคาแพงจำนวนมาก จึงทำให้อัตราส่วนงบประมาณทางทหารต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ (Gross Domestic Product : GDP) สูงที่สุด

ในกลุ่มประเทศอาเซียน โดยมีอัตราการระหว่างร้อยละ ๓.๗-๔.๔ ระหว่างปี ๒๕๔๘-๒๕๕๓ โดยสูงกว่าอัตราโดยเฉลี่ยของโลกที่เท่ากับประมาณร้อยละ ๒ ซึ่งเก็บรวบรวมข้อมูลโดยองค์กรสืบราชการกลางของสหรัฐอเมริกา (Central Intelligence Agency : CIA)

๒.๓ สภาวะทางเศรษฐกิจ โดยประเทศที่มีอัตราการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจในระดับสูงก็สามารถจัดงบประมาณเพื่อการทหารได้มาก เช่น ประเทศสิงคโปร์ที่มีความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจมากที่สุดในกลุ่มประเทศอาเซียนและมีรายได้ประชาชาติต่อคนสูงถึงประมาณ ๕๖,๖๙๔ ดอลลาร์สหรัฐฯ ในปี ๒๕๕๔ ย่อมกำหนดงบประมาณทางทหารในระดับสูงได้ แต่ทว่าในทางตรงกันข้ามถ้าเกิดปัญหาเศรษฐกิจ เช่น เหตุการณ์วิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ระหว่างปี ๒๕๔๐-๒๕๔๑ ทำให้หลายประเทศ เช่น อินโดนีเซียหรือไทย จำเป็นต้องปรับลดงบประมาณทางทหารที่อยู่ในระดับที่สูงอย่างมีนัยสำคัญ เช่น อัตราส่วนงบประมาณทางทหารต่อจีดีพีของประเทศไทยลดจากร้อย ๑๕ ในปี ๒๕๓๕ มาเป็นร้อยละ ๑๐ ในปี ๒๕๔๑ เป็นต้น ทั้งนี้มีข้อสังเกตว่า ประเทศใดที่มีโครงสร้างทางเศรษฐกิจที่สำคัญ เช่น โรงไฟฟ้า เขื่อน ท่าเรือ สนามบินพาณิชย์ ฯลฯ ก็ย่อมจะต้องมีความจำเป็นต่อการเสริมสร้างศักยภาพทางทหารสำหรับการรักษาโครงสร้างทางเศรษฐกิจดังกล่าวที่ถือว่าเป็นจุดยุทธศาสตร์สำคัญของประเทศ

๒.๔ ระบบการปกครอง ประเทศที่มีการปกครองแบบอำนาจนิยม เช่น บรูไน เวียดนาม ลาวหรือพม่า ฯลฯ ซึ่งมีรูปแบบการบริหารประเทศที่รวมศูนย์อยู่ที่บุคคลหรือคณะบุคคล ก็ย่อมกำหนดวงเงินงบประมาณทางทหารในระดับสูงได้ตามเจตจำนงของผู้บริหารประเทศก็ได้ เนื่องจากกลไกทางรัฐสภาเป็นเพียงองค์ประกอบที่ถูกจัดตั้งให้มีครบถ้วนตามรูปแบบการปกครองตามระบบประชาธิปไตยแบบรวมศูนย์อำนาจเท่านั้น แต่ทว่ารัฐสภาไม่มีอำนาจในทางพฤตินัยสำหรับการกำหนดงบประมาณได้อย่างแท้จริง (บรูไนมีระบบการปกครองแบบสมบูรณาญาสิทธิราชย์) ในบางประเทศถึงกับมีบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญเพื่อกำหนดให้รัฐมีกองทัพอาวุธยุทธโศภณอันทันสมัยสำหรับการป้องกันประเทศ เช่น มาตรา ๓๒ แห่งรัฐธรรมนูญลาว (Article 32 The National defense security forces must pay attention to improve and build up themselves to be greater and stronger, raise high the royalty toward the nation, being the arm forces of the people which have revolutionary reality, strict in disciplines and have modern model plan, have high capacity in combating; being the main task force in the protection of the national security, peace and social good order. The state pay attention to equip modern equipment, techniques, technology, vehicles, tools and upgrade knowledge, skills, professions, strategic art of fighting and strategic methodologies of the national defense security force up to a higher level) หรือบทบัญญัติตามมาตรา ๔๔ - ๔๘ แห่งรัฐธรรมนูญเวียดนามก็มีบทบัญญัติที่แสดงนัยของการเสริมสร้างศักยภาพทางทหารสำหรับการป้องกันประเทศ

๒.๕ การเปิดตลาดค้าอาวุธ โดยการคลี่คลายตัวลงของสงครามเย็น (Cold War) เป็นผลให้อุปสรรคทางนโยบายที่กั้นเขตแดนตลาดค้าอาวุธของกลุ่มประเทศโลกเสรีและกลุ่มประเทศสังคมนิยมถูกรื้อถอนไปโดยปริยาย เพราะจากเดิมที่กลุ่มประเทศอาเซียน (เดิม) จะซื้ออาวุธจากกลุ่มประเทศโลกเสรีเป็นสำคัญ แต่เมื่อความแตกต่างทางลัทธิการเมืองได้ยุติลงแล้ว จึงเริ่มมีการซื้ออาวุธจากกลุ่มประเทศสังคมนิยม (เดิม) ในสัดส่วนที่มากขึ้นตามลำดับ โดยอินโดนีเซียมีเครื่องบิน Su - ๒๗ และ Su - ๓๐ MK ที่สั่งซื้อจากรัสเซียในประจำการ มาเลเซียมีเครื่องบิน MiG-๒๙ N และ Su - ๓๐ MKM ที่ผลิตจากรัสเซียในประจำการ หรือไทยดำเนินการจัดซื้อรถถัง Oplot จากประเทศยูเครนเพื่อทดแทนรถถัง M - ๔๑ ที่เคยซื้อจากอเมริกา

ในขณะที่เวียดนามมีเครื่องบินสะเทินน้ำสะเทินบก DHC-๔๕ ที่ผลิตจากแคนาดาในประจำการ รวมทั้งในกรณีที่ สหรัฐฯ ยกเลิก Embargo (การห้ามขายอาวุธ) กับอินโดนีเซีย เนื่องจากเหตุการณ์ละเมิดสิทธิมนุษยชนในติมอร์ตะวันออก เมื่อตลาดค้าอาวุธมีความสะดวกต่อการเข้าถึงสำหรับการซื้ออาวุธ จึงอาจเป็นปัจจัยที่กระตุ้นให้รัฐบาลของประเทศต่าง ๆ ที่ไม่มีปัญหาข้อจำกัดด้านงบประมาณ มากนัก สามารถจัดซื้ออาวุธได้ตามนโยบายของรัฐบาล

๒.๖ ปัญหาการแบ่งแยกดินแดน โดยประเทศที่ประสบปัญหาขบวนการแบ่งแยกดินแดน จึงมีความจำเป็นต้องจัดสรรงบประมาณเพื่อยุติการแบ่งแยกดินแดนทั้งในยุทธศาสตร์ทางทหารและยุทธศาสตร์ทางการพัฒนา โดยประเทศที่มีปัญหาดังกล่าว เช่น พม่าซึ่งมีข้อขัดแย้งกับชนกลุ่มน้อยต่าง ๆ ที่ต้องการแยกตัวเป็นรัฐอิสระ โดยในช่วงเวลาของการได้รับเอกราชนั้น พม่ากับชนกลุ่มน้อยได้ร่วมลงนามในสัญญาปางโหลง (Panglong Agreement) เพื่อให้ชนกลุ่มน้อยปกครองตนเองได้ พร้อมทั้งให้มีบทบัญญัติเกี่ยวกับการแยกตัวเป็นอิสระของชนกลุ่มน้อยในรัฐธรรมนูญ แต่เมื่อมีการยึดอำนาจโดยนายพลเนวินในปี ๒๕๐๕ จึงมีการยกเลิกรัฐธรรมนูญและถือว่าสัญญาดังกล่าวเป็นโมฆะ เป็นผลให้มีชนกลุ่มน้อยก่อสงครามกับพม่าด้วยวัตถุประสงค์ของการแบ่งแยกดินแดนมาโดยตลอด ทั้งนี้ มีการสู้รบอย่างรุนแรงโดยเฉพาะพรมแดนพม่า-ไทย อยู่บ่อยครั้งสำหรับกลุ่มชาติพันธุ์ที่มีกองกำลังที่เข้มแข็งสำหรับการต่อสู้กับรัฐบาลพม่า เช่น กลุ่มสหภาพแห่งชาติกะเหรี่ยง (Karen National Union : KNU) องค์การคะฉิ่นอิสระ กองทัพมอญ เป็นต้น (แต่ความคืบหน้าระหว่างปี ๒๕๕๔-๒๕๕๕ ปรากฏให้เห็นแนวโน้มในทางที่ดีของการยุติการสู้รบระหว่างรัฐบาลพม่ากับชนกลุ่มน้อยต่าง ๆ) นอกจากนี้สถานการณ์ในประเทศพม่าแล้ว ไทยต้องประสบกับปัญหาขบวนการแบ่งแยกดินแดนในพื้นที่ ๔ จังหวัดภาคใต้ (นราธิวาส ปัตตานี ยะลา และสงขลา) ที่ทวีความรุนแรงอย่างต่อเนื่องครั้งหนึ่งในประวัติศาสตร์ นับแต่ปี ๒๕๔๗ เป็นต้นมา สำหรับฟิลิปปินส์เป็นอีกประเทศหนึ่งที่เผชิญกับปัญหาขบวนการแบ่งแยกดินแดนมุสลิม (Moro Islamic Liberation Front : MILF) ที่มีฐานอยู่ที่เกาะมินดาเนาซึ่งอยู่ตอนใต้ของฟิลิปปินส์ ซึ่งสถานการณ์ในปัจจุบันดังกล่าวมีความคลี่คลายจากการเจรจาสันติภาพของฝ่ายต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ดังนั้นประเทศที่ประสบปัญหาดังกล่าวต้องจัดสรรงบประมาณทางทหารเพิ่มเติมทั้งในส่วนการจัดซื้ออาวุธยุทโธปกรณ์ หรือการใช้จ่ายด้านบุคลากรทางทหาร และอาจมีงบประมาณรายจ่ายทางอ้อมในส่วนของการพัฒนาในพื้นที่ดังกล่าว สำหรับเป็นกลไก/กระบวนการทางจิตวิทยามวลชนที่มุ่งความสมานฉันท์ต่อชนกลุ่มน้อยเพื่อมิให้เป็นแนวร่วมของขบวนการแบ่งแยกดินแดน

คำบรรยายใต้ภาพ กองทัพชนกลุ่มน้อยในพม่า มีป้ายแสดงเจตนารมณ์ถึง การต่อสู้เพื่อเสรีภาพด้วยชีวิต (GIVE ME LIBERTY OR DEATH)

๓๕

๒.๗ บทบาทของกองทัพในการบรรเทาสาธารณภัยและการแก้ปัญหาสิ่งแวดล้อม โดยหลายประเทศอยู่ในแนวเขตที่ได้รับผลกระทบจากแผ่นดินไหว ธรณีพิบัติภัย (tsunami) หรือแนวเขตการเคลื่อนตัวของพายุหมุนในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ จึงประสบกับปัญหาอุทกภัยหรือปัญหาธรณีพิบัติภัยอยู่หลายครั้ง โดยประเทศดังกล่าว ได้แก่ เวียดนาม ฟิลิปปินส์ อินโดนีเซีย หรือไทย เป็นต้น ทั้งนี้ เมื่อมีเหตุสาธารณภัยจึงมีความจำเป็นต้องใช้เรือรบ เครื่องเฮลิคอปเตอร์ เครื่องบินขนส่ง รถบรรทุกทหารขนาดใหญ่ ฯลฯ สำหรับการบรรเทาสาธารณภัยทั้งในการอพยพประชาชนหรือการขนส่งอาหาร/ปัจจัยอื่นให้แก่ผู้ประสบภัย ฉะนั้นจึงมีความจำเป็นที่จะต้องจัดสรรงบประมาณเพื่อการนี้ด้วย รวมทั้งการใช้อุปกรณ์ทางทหารเข้ามาแก้ปัญหาสิ่งแวดล้อม เช่น ไฟไหม้ป่าหรือสารเคมีรั่วไหลลงสู่ทะเล เป็นต้น

คำบรรยายใต้ภาพ

การลำเลียงเวชภัณฑ์โดยเครื่องเฮลิคอปเตอร์ทางทหารเพื่อบรรเทาสาธารณภัย

๒.๘ บทบาทของกองทัพในการแก้ปัญหาการก่อการร้ายและอาชญากรรมอื่น ๆ โดยที่ปัญหาการก่อการร้ายหรือการก่ออาชญากรรมในโลกสมัยใหม่ได้ดำเนินการในรูปแบบของขบวนการ (movement) หรือองค์กรอาชญากรรม (organized crime) ที่มีการก่ออาชญากรรมเพื่อให้ได้ผลตอบแทนทางการเงินทั้งในการค้ายาเสพติด การค้ำมนุษย์ การขนสินค้าหนีภาษี การทำลายทรัพย์สินสาธารณะ ปัญหาโจรสลัด ฯลฯ ซึ่งการกระทำผิดของฐานความผิดดังกล่าว มักจะเกิดขึ้นในบริเวณเขตชายแดนหรือในเขตทะเลที่มีพื้นที่ต่อเนื่องกับเขตอำนาจอธิปไตยของแต่ละประเทศ แต่ทว่าการกำหนดให้องค์กรตำรวจปฏิบัติหน้าที่ในการปราบปรามการก่ออาชญากรรมดังกล่าวก็อาจทำให้การแก้ปัญหาดังกล่าวไม่มีประสิทธิภาพเพียงพอ จึงเป็นความจำเป็นที่กองทัพต้องใช้กำลังทหารและอาวุธยุทโธปกรณ์ที่มีอยู่มาเป็นกลไกอีกส่วนหนึ่งสำหรับการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมดังกล่าว

๓. การกำหนดงบประมาณทางทหารของกลุ่มประเทศอาเซียน

ตารางที่ ๑

งบประมาณทางทหารของกลุ่มประเทศอาเซียน (ยกเว้นพม่า) และอัตราการขยายตัวที่เป็นเปอร์เซ็นต์
ในรูปแบบของเงินสกุลดอลลาร์และสกุลท้องถิ่น ระหว่าง พ.ศ. ๒๕๔๘ - ๒๕๕๓

ชื่อประเทศ	พ.ศ. ๒๕๔๘	พ.ศ. ๒๕๔๙	พ.ศ. ๒๕๕๐	พ.ศ. ๒๕๕๑	พ.ศ. ๒๕๕๒	พ.ศ. ๒๕๕๓
๑. บรูไน	๓๐๘.๒ (๕๑๓ ล้าน ดอลลาร์บรูไน (-๖.๘%)	๒๙๔.๓ (๔๘๘.๙ ล้าน ดอลลาร์บรูไน) (-๔.๕%)	๒๙๕.๑ (๔๙๑.๑ ล้าน ดอลลาร์บรูไน) (๐.๒%)	๒๖๗.๕ (๔๔๕.๓ ล้าน ดอลลาร์บรูไน) (-๙.๓%)	๓๐๗.๔ (๕๑๑.๖ ล้าน ดอลลาร์บรูไน) (๑๔.๙%)	๒๙๕.๒ (๔๙๑.๔ ล้าน ดอลลาร์บรูไน) (-๓.๙%)
๒. กัมพูชา	๑๑๑.๔๒ (๔๕๖ พันล้านเรียล) (๕๔.๔%)	๑๑๖.๒๙ (๔๗๖ พันล้านเรียล) (๔.๔%)	๑๑๙.๙๙ (๔๙๑ พันล้านเรียล) (๓.๒%)	๑๗๘.๘๐ (๗๓๒ พันล้านเรียล) (๔๙.๐%)	๑๖๑.๘๗ (๖๖๒ พันล้านเรียล) (-๙.๕%)	๑๙๔.๔๕ (๗๙๖ พันล้านเรียล) (๒๐.๑%)
๓. อินโดนีเซีย	๒,๕๐๐ (๒๓,๙๐๐ พันล้านรูเปียห์) (๑.๔%)	๒,๒๐๐ (๒๑,๑๕๓ พันล้านรูเปียห์) (-๑๑.๕%)	๒,๗๐๐ (๒๖,๑๖๙ พันล้านรูเปียห์) (๒๓.๗%)	๒,๖๐๐ (๒๔,๗๙๕ พันล้านรูเปียห์) (-๕.๒%)	๒,๕๐๐ (๒๔,๑๓๐ พันล้านรูเปียห์) (-๒.๗%)	๒,๙๐๐ (๒๗,๖๙๑ พันล้านรูเปียห์) (๑๔.๘%)
๔. ลาว	๑๑.๗๓ (๑๒๕ พันล้านกีบ) (-๓.๖%)	๑๑.๔๖ (๑๒๒ พันล้านกีบ) (-๒.๔%)	๑๑.๓๘ (๑๒๑ พันล้านกีบ) (-๐.๗%)	๑๑.๔๒ (๑๒๑ พันล้านกีบ) (๐.๔%)	๙.๒๖ (๙๘ พันล้านกีบ) (-๑๘.๙%)	๙.๙๕ (๑๐๕ พันล้านกีบ) (๗.๔%)
๕. มาเลเซีย	๒,๕๐๐ (๙.๔ พันล้านริงกิต) (๖.๔%)	๓,๐๐๐ (๑๑.๓ พันล้านริงกิต) (๒๐%)	๓,๓๐๐ (๑๒.๕ พันล้านริงกิต) (๑๐.๗%)	๓,๔๐๐ (๑๒.๘ พันล้านริงกิต) (๒.๖%)	๓,๓๐๐ (๑๒.๕ พันล้านริงกิต) (-๒.๕%)	๒,๗๐๐ (๑๐.๔ พันล้านริงกิต) (-๑๗%)
๖. ฟิลิปปีนส์	๙๐๐ (๕๑,๐๐๐ ล้านเปโซ) (-๕.๔%)	๙๐๐ (๕๑,๔๐๐ ล้านเปโซ) (๐.๖%)	๙๐๐ (๕๐,๔๐๐ ล้านเปโซ) (-๑.๙%)	๙๐๐ (๔๗,๙๐๐ ล้านเปโซ) (-๔.๙%)	๙๐๐ (๕๑,๓๐๐ ล้านเปโซ) (๗.๑%)	๙๐๐ (๕๐,๔๐๐ ล้านเปโซ) (-๑.๘%)
๗. สิงคโปร์	๕,๖๐๐ (๙.๓ พันล้าน ดอลลาร์สิงคโปร์) (๓.๙%)	๕,๘๐๐ (๙.๗ พันล้าน ดอลลาร์สิงคโปร์) (๔.๕%)	๕,๘๐๐ (๙.๗ พันล้าน ดอลลาร์สิงคโปร์) (๐.๒%)	๕,๙๐๐ (๙.๘ พันล้าน ดอลลาร์สิงคโปร์) (๑%)	๖,๓๐๐ (๑๐.๕ พันล้าน ดอลลาร์สิงคโปร์) (๗.๘%)	๖,๓๐๐ (๑๐.๔ พันล้าน ดอลลาร์สิงคโปร์) (-๑.๑%)
๘. ไทย	๒,๐๓๑ (๘๑,๒๔๑ ล้านบาท) (๓.๔%)	๒,๑๔๘ (๘๕,๙๓๖ ล้านบาท) (๕.๗%)	๒,๘๗๖ (๑๑๕,๐๒๔ ล้านบาท) (๓๓.๘%)	๓,๕๘๘ (๑๔๓,๕๑๘ ล้านบาท) (๒๔.๗%)	๔,๒๕๔ (๑๗๐,๑๕๗ ล้านบาท) (๑๘.๕%)	๓,๘๕๑ (๑๕๔,๐๓๒ ล้านบาท) (-๙.๔%)
๙. เวียดนาม	๓,๒๐๐ (๕๐ พันล้านดอง) (๕.๕%)	๓,๒๐๐ (๕๑ พันล้านดอง) (๒.๔%)	๓,๓๐๐ (๕๒ พันล้านดอง) (๐.๗%)	๒,๑๐๐ (๓๓ พันล้านดอง) (-๓๕.๘%)	๒,๑๐๐ (๓๓ พันล้านดอง) (-๐.๗%)	๑,๗๐๐ (๒๗ พันล้านดอง) (-๑๘.๔%)

หน่วย ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ

ที่มา

๑. Defence Economic Trends in The Asia-Pacific 2010 ซึ่งจัดทำโดย Defence Intelligence Organisation. (2010)
๒. พระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๔๗-๒๕๕๓

หมายเหตุ

๑. ไม่มีข้อมูลในส่วนของประเทศพม่า
๒. ใช้ค่าเงินดอลลาร์ของ พ.ศ. ๒๕๔๘ เป็นปีฐานในการประมาณค่าเงินในปีอื่น ๆ
๓. ได้แปลงค่าเงินของฐานข้อมูลเดิมจากหน่วยพันล้านดอลลาร์สหรัฐฯมาเป็นหน่วยล้านดอลลาร์สหรัฐฯ

เมื่อพิจารณาอัตราการขยายตัวของงบประมาณทางทหารในรูปของสกุลเงินดอลลาร์สหรัฐฯ และสกุลเงินท้องถิ่น โดยใช้ค่าของเงินในปี ๒๕๔๘ เป็นปีฐาน ปรากฏว่าอัตราการขยายตัวของแต่ละประเทศมีความผันผวน ไม่มีความคงที่ของการปรับตัวเพิ่มขึ้นที่ชัดเจนต่อเนื่องกัน และในบางช่วงเวลากลับมีอัตราการลดลง เช่น ในปี ๒๕๔๘ เวียดนามมีงบประมาณทางทหารประมาณ ๓,๒๐๐ ล้านดอลลาร์หรือ ๕๐ พันล้านด่ง ลดมาในปี ๒๕๕๓ เป็น ๑,๗๐๐ ล้านดอลลาร์หรือ ๒๗ พันล้านด่ง ในขณะที่สิงคโปร์มีการเพิ่มงบประมาณอย่างต่อเนื่อง (ยกเว้นปี ๒๕๕๓) โดยในปี ๒๕๔๘ งบประมาณทางทหารเท่ากับ ๕,๖๐๐ ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ ปรับตัวเพิ่มมาเป็น ๖,๓๐๐ ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ หรือ ๑๐.๔ พันล้านเหรียญสิงคโปร์ ในปี ๒๕๕๓ ทั้งนี้ ความผันผวนของอัตราการขยายตัวที่ไม่คงที่อาจสันนิษฐานได้คือ การซื้ออาวุธที่มีระดับราคาสูง เช่น เรือรบหรือเครื่องบินรบ จึงได้มีการชำระค่าอาวุธในปีใดก็จะเป็นผลให้ปีนั้นมีงบประมาณทางทหารในระดับสูงเช่นกัน แต่ทว่าปีใดมีการชำระเงินสำหรับการจัดซื้ออาวุธในระดับต่ำแล้วก็จะยังผลให้ปีนั้นมีงบประมาณทางในระดับที่ต่ำเช่นกัน นอกจากนี้เงื่อนไขทางการเมืองก็เป็นปัจจัยอีกประการหนึ่งสำหรับการกำหนดอัตราขยายตัวงบประมาณทางทหาร โดยในกรณีของประเทศไทยซึ่งเมื่อมีการรัฐประหารในปี ๒๕๔๙ แล้ว หลังจากนั้นรัฐบาลที่มาจากพรรคประชาธิปัตย์ จึงได้เพิ่มงบประมาณทางทหารจำนวนมากอย่างก้าวกระโดด โดยในปี ๒๕๔๙ งบประมาณทางทหารเพิ่มจาก ๘๕,๙๓๖ ล้านบาท มาเป็น ๑๑๕,๐๒๔ ล้านบาท และ ๑๔๓,๕๑๘ ล้านบาท หรือเพิ่มกว่าร้อยละ ๓๓ และร้อยละ ๖๗ ตามลำดับระหว่างปี ๒๕๕๐ และปี ๒๕๕๑ (อย่างไรก็ตาม กรณีประเทศไทยอาจอธิบายในทัศนะของฝ่ายทหารคือ ระหว่างปี ๒๕๔๑-๒๕๔๙ มีการจัดสรรงบประมาณทางทหารให้แก่กระทรวงกลาโหมที่น้อยมาก โดยอัตราส่วนงบประมาณทางทหาร/งบประมาณรัฐบาลไทย มีอัตราที่ลดลงอย่างชัดเจนจึงทำให้มีความจำเป็นสำหรับการจัดหาอาวุธทดแทนในส่วนที่หมดอายุประจำการหรือการจัดสรรงบประมาณสำหรับการซ่อมบำรุงอาวุธที่มีอยู่)

ตารางที่ ๒

อัตราส่วนงบประมาณทางทหารต่องบประมาณรัฐบาลของกลุ่มประเทศอาเซียน (ยกเว้นพม่า)

ชื่อประเทศ	พ.ศ. ๒๕๔๘	พ.ศ. ๒๕๔๙	พ.ศ. ๒๕๕๐	พ.ศ. ๒๕๕๑	พ.ศ. ๒๕๕๒	พ.ศ. ๒๕๕๓
๑. บรูไน	๑๑.๖	๑๑.๔	๑๑.๒	๑๐.๖	๑๐.๒	๑๐.๔
๒. กัมพูชา	๑๓.๘	๑๑.๙	๑๐.๘	๑๘.๑	๑๒.๕	๑๓.๖
๓. อินโดนีเซีย	๖.๖	๕.๔	๖.๒	๔.๗	๔.๗	๓.๖
๔. ลาว	๒.๔	๒.๓	๒	๑.๘	๑.๒	๑.๑
๕. มาเลเซีย	๘	๘.๖	๘.๔	๘.๒	๖.๔	๖.๒
๖. ฟิลิปปินส์	๕.๓	๕.๒	๔.๗	๔.๖	๔.๓	๔.๑
๗. สิงคโปร์	๓๑.๒	๓๒.๘	๓๒.๑	๒๘.๘	๒๖.๒	๒๔.๗
๘. ไทย	๖.๘	๖.๓	๗.๓	๘.๖	๙.๒๗	๙.๐๖
๙. เวียดนาม	๑๘.๘	๑๘.๙	๑๕.๙	๑๐.๑	๙.๗	๘.๓

หน่วย ร้อยละ

ที่มา

๑. Defence Economic Trends in The Asia-Pacific 2010 ซึ่งจัดทำโดย Defence Intelligence Organisation (2010)
๒. พระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๔๘ – ๒๕๕๓

หมายเหตุ

ไม่มีข้อมูลในส่วนของประเทศพม่า

เมื่อวิเคราะห์อัตราขยายตัวของงบประมาณทางทหารแล้ว ข้อมูลอีกส่วนหนึ่ง คือ การวิเคราะห์อัตราส่วนงบประมาณทางทหารต่องบประมาณรัฐบาลของกลุ่มประเทศอาเซียนในช่วงเวลาปี ๒๕๔๘-๒๕๕๓ ก็จะได้ให้ข้อเท็จจริงได้มีความชัดเจนมากขึ้น โดยอัตราส่วนของประเทศยกเว้นไทย มีอัตราลดลง โดยเฉพาะประเทศฟิลิปปินส์ อินโดนีเซีย มาเลเซีย เวียดนาม และลาว มีอัตราส่วนที่ลดลงอย่างชัดเจน สำหรับประเทศบรูไน กัมพูชา และสิงคโปร์ แม้ว่าจะมีอัตราส่วนที่ลดลง แต่อัตราส่วนดังกล่าวยังเกินกว่าร้อยละ ๑๐ ของงบประมาณรัฐบาล จึงอาจกล่าวได้ว่า งบประมาณทางทหารเมื่อเป็นสัดส่วนของงบประมาณรัฐบาลของกลุ่มประเทศอาเซียนในภาพรวมมีแนวโน้มที่ลดลงโดยตลอด ในกรณีของประเทศไทยปรากฏว่า สัดส่วนดังกล่าวเพิ่มจากร้อยละ ๖.๘ ในปี ๒๕๔๘ มาเป็นร้อยละ ๙.๐๖ ในปี ๒๕๕๓ ซึ่งพิจารณาได้ว่า เป็นการเพิ่มในสัดส่วนที่มีค่อนข้างมาก ทั้งนี้ อาจอธิบายในทัศนะของฝ่ายทหารได้คือ สาเหตุส่วนหนึ่งมาจากการลดลงของงบประมาณทางทหารระหว่างปี ๒๕๔๑-๒๕๔๙ จึงทำให้มีความจำเป็นสำหรับการจัดหาอาวุธทดแทนในส่วนที่หมดอายุประจำการหรือการจัดสรรงบประมาณสำหรับการซ่อมบำรุงอาวุธที่มีอยู่

ตารางที่ ๓

อัตราส่วนงบประมาณทางทหารต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ [Gross Domestic Product : GDP ของ
กลุ่มประเทศอาเซียน] (ยกเว้นพม่า)

ชื่อประเทศ	พ.ศ. ๒๕๔๘	พ.ศ. ๒๕๔๙	พ.ศ. ๒๕๕๐	พ.ศ. ๒๕๕๑	พ.ศ. ๒๕๕๒	พ.ศ. ๒๕๕๓
๑. บรูไน	๓.๒	๓	๓	๒.๗	๓.๒	๓
๒. กัมพูชา	๑.๘	๑.๗	๑.๖	๒.๒	๒	๒.๓
๓. อินโดนีเซีย	๐.๙	๐.๗	๐.๘	๐.๘	๐.๗	๐.๘
๔. ลาว	๐.๔	๐.๔	๐.๔	๐.๓	๐.๒๕	๐.๓
๕. มาเลเซีย	๑.๘	๒	๒.๑	๒.๑	๒.๑	๑.๖
๖. ฟิลิปปินส์	๐.๙	๐.๙	๐.๘	๐.๘	๐.๘	๐.๗
๗. สิงคโปร์	๔.๔	๔.๓	๓.๙	๓.๙	๔.๓	๓.๗
๘. ไทย	๑.๑	๑.๒	๑.๕	๑.๘	๒.๒	๑.๘
๙. เวียดนาม	๖	๕.๖	๕.๒	๓.๒	๓	๒.๓

หน่วย ร้อยละ

ที่มา

๑. Defence Economic Trends in The Asia-Pacific 2010 ซึ่งจัดทำโดย Defence Intelligence Organisation (2010)
๒. พระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๔๘-๒๕๕๓
๓. ข้อมูลผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศของประเทศไทยเข้าถึงได้จาก www2.bot.th/statistics/ReportPage.aspx?reportID=409&language=th.

หมายเหตุ

ไม่มีข้อมูลในส่วนของประเทศพม่า

เมื่อพิจารณาอัตราการขยายตัวของงบประมาณทางทหารและอัตราส่วนงบประมาณทางทหารต่อ
งบประมาณรัฐบาลแล้ว ข้อมูลอีกประการหนึ่ง คือ อัตราส่วนงบประมาณทางทหารต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมใน
ประเทศ (Gross Domestic Product : GDP) ซึ่งมีทิศทางในลักษณะคล้ายกับอัตราส่วนงบประมาณทางทหาร
ต่องบประมาณรัฐบาล กล่าวคือ อัตราส่วนของทุกประเทศยกเว้นกัมพูชาและไทยมีอัตราส่วนที่ลดลง โดย
อัตราส่วนดังกล่าวของประเทศเวียดนามมีการลดลงอย่างเด่นชัด โดยลดจากร้อยละ ๖ ในปี ๒๕๔๙ มาเป็น
ร้อยละ ๒.๓ ทั้งนี้ มีความเป็นไปได้ว่า อัตราการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจเพิ่มสูงมากขึ้นในขณะที่งบประมาณ
ทางทหารไม่ได้มีอัตราการเพิ่มในสัดส่วนที่สมมาตรกัน ดังนั้น อัตราส่วนดังกล่าวจึงลดลงอย่างมาก และเมื่อ
เปรียบเทียบอัตราส่วนงบประมาณทางทหารต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ ที่มีการจัดเก็บรวบรวมข้อมูลโดย
องค์การสืบราชการลับกลางของสหรัฐอเมริกา (Central Intelligence Agency : CIA) ซึ่งมีข้อเท็จจริงว่า
อัตรารบประมาณทางทหารต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศโดยเฉลี่ยของทุกประเทศเท่ากับร้อยละ ๒
โดยประเทศกลุ่มอาเซียนที่รักษาระดับอัตราดังกล่าวอย่างต่อเนื่องตั้งแต่อ้อยละ ๒ ขึ้นไป จึงอาจสรุปได้คือ

บรูไนมีอัตราดังกล่าวระหว่างร้อยละ ๓-๓.๒ สำหรับเวียดนามมีอัตราดังกล่าวระหว่างร้อยละ ๒.๓-๖ และ
สิงคโปร์มีอัตราดังกล่าวระหว่างร้อยละ ๓.๗-๔.๔ ทั้ง ๓ ประเทศนี้มีอัตราสูงมากที่สุด ซึ่งสูงกว่าอัตราเฉลี่ยของ
ทุกประเทศที่เท่ากับร้อยละ ๒ ทั้งนี้ มีข้อค้นพบประการหนึ่งคือ สิงคโปร์มีอัตราการเพิ่มของงบประมาณทาง
ทหารอย่างต่อเนื่องยกเว้นปี ๒๕๕๓ และอัตราส่วนงบประมาณทางทหารต่อประมาณรัฐบาลอยู่ระหว่างร้อย
ละ ๒๔-๓๑ สำหรับอัตราส่วนงบประมาณทางทหารต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศอยู่ระหว่างร้อยละ ๓.๗-
๔.๔ ซึ่งจะเห็นได้ว่า มีสัดส่วนของงบประมาณทางทหารมากที่สุดในกลุ่มประเทศอาเซียน (ยกเว้นพม่า
เนื่องจากไม่มีข้อมูล) ทั้งที่ประเทศสิงคโปร์เป็นประเทศที่มีพื้นที่น้อยที่สุดในกลุ่มประเทศอาเซียน โดยมีขนาด
พื้นที่ใหญ่กว่าจังหวัดนทบุรีเพียงเล็กน้อย แต่กลับมีความจำเป็นต้องจัดสรรงบประมาณหรือทุ่มเทงบประมาณ
เพื่อการทหารค่อนข้างมากเพื่อป้องกันเขตอำนาจอธิปไตยของประเทศ ทั้งนี้ มีความเป็นไปได้ว่า สิงคโปร์มี
ระดับความไว้วางใจกับประเทศเพื่อนบ้านค่อนข้างต่ำ จึงมีความจำเป็นต้องการเสริมสร้างแสนยานุภาพทาง
การทหารด้วยการมีอาวุธยุทโธปกรณ์ที่ทันสมัยและราคาแพง

๔. กลไกการให้ความเห็นชอบงบประมาณทางทหารโดยรัฐสภาของกลุ่มประเทศอาเซียนบางประเทศ

แนวทางการให้ความเห็นชอบงบประมาณทางทหารโดยรัฐสภา จะดำเนินการในรูปแบบของการ
เสนอกฎหมายงบประมาณโดยฝ่ายบริหารเพื่อให้รัฐสภาให้ความเห็นชอบ ทั้งนี้ แนวคิดของการจัดสรร
งบประมาณทางทหารที่มีความเหมาะสมต้องคำนึงถึงปรัชญาความคิดทางเศรษฐศาสตร์และการจัดลำดับ
ความสำคัญในการจัดงบประมาณที่สอดคล้องกับผลประโยชน์ของประเทศ เนื่องจากหากได้มีการจัดสรร
งบประมาณทางทหารในสัดส่วนที่สูงเกินไป ก็จะส่งผลกระทบต่อลักษณะการลดสัดส่วนงบประมาณในส่วนของ
การลงทุนด้านโครงสร้างพื้นฐานทางเศรษฐกิจ เช่น ถนน ไฟฟ้า ประปา ระบบชลประทาน ฯลฯ รวมทั้งการ
ลงทุนด้านสังคมในส่วนของการศึกษาหรือการสาธารณสุขเช่นกัน หรืออาจกล่าวได้อีกนัยหนึ่ง การใช้จ่ายทาง
ทหารของกลุ่มประเทศกำลังพัฒนามีผลต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมในภาพรวมค่อนข้างน้อย ในแง่ของ
การขยายตัวของผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ การจ้างงาน การพัฒนาโครงสร้างทางเศรษฐกิจ การพัฒนา
ทรัพยากรมนุษย์ ยิ่งไปกว่านั้นการจัดซื้ออาวุธยุทโธปกรณ์ที่ทันสมัยจากประเทศมหาอำนาจหรือประเทศที่
พัฒนาแล้วก็ล้วนแต่ต้องใช้เงินตราต่างประเทศในการจัดซื้อจำนวนมาก ถ้ามีการจัดซื้อมากเกินไปก็จะส่งผลกระทบต่อ
ต่อทุนสำรองระหว่างประเทศในที่สุด ดังนั้น เมื่อมีการจัดสรรงบประมาณทางทหารมากเกินไปก็จะส่งไปส่ง
ผลกระทบต่อสัดส่วนการจัดงบประมาณเพื่อการลงทุนและพัฒนาให้มีสัดส่วนที่ลดลง ทั้งนี้ สุชาติ ธาดาธำรงเวช
(๒๕๕๔) นักวิชาการด้านเศรษฐศาสตร์ได้นำเสนอข้อเท็จจริงจากผลการวิจัยของธนาคารโลกที่ศึกษาจาก
ประเทศกำลังพัฒนา จำนวน ๖๙ ประเทศในปี ๒๕๒๕ พบว่า การเพิ่มขึ้นของการใช้จ่ายทางทหารของประเทศ
เหล่านี้ระหว่าง ค.ศ. ๑๙๕๐ และ ๑๙๖๐ มีผลให้การลงทุนรวมลง และทำให้การผลิตทางการเกษตรและการ
ขยายตัวทางเศรษฐกิจลดลงมาก ยิ่งไปกว่านั้น สุชาติ ธาดาธำรงเวช (๒๕๕๔) ได้ศึกษาวิจัยว่า หากเพิ่ม
ค่าใช้จ่ายทางทหารร้อยละ ๑ จะทำให้การใช้จ่ายเพื่อสวัสดิการของรัฐบาลในระยะสั้น ๑ ปี ลดลงร้อยละ ๐.๐๖
และลดลงในระยะยาวร้อยละ ๐.๒

จากเหตุดังกล่าวรัฐสภาในฐานะองค์กรผู้แทนปวงชนจึงมีความจำเป็นต้องการพิจารณากฎหมาย
งบประมาณหรือข้อเสนอด้านงบประมาณอย่างละเอียดรอบคอบ อย่างไรก็ตามรูปแบบการปกครองในกลุ่ม
ประเทศอาเซียนมีความหลากหลายในแต่ละประเทศ โดยกลุ่มประเทศที่มีโครงการปกครองแบบอำนาจนิยม
หรือประชาธิปไตยรวมศูนย์อำนาจอยู่ที่บุคคลหรือคณะบุคคล เช่น เวียดนาม ลาว ฯลฯ รวมทั้งการปกครอง
แบบสมบูรณาญาสิทธิราชย์ในกรณีบรูไน ก็จะมีรูปแบบการเลือกตั้งสมาชิกรัฐสภาที่ยังไม่เป็นการเลือกตั้งอย่าง

เสรีโดยแท้จริง หรือการแต่งตั้งบุคคลจากคณะผู้บริหารประเทศให้เป็นสมาชิกรัฐสภา แทนที่การจัดให้มีการเลือกตั้งจากประชาชนโดยตรง ในขณะที่บางประเทศแม้ว่าจะจัดให้มีการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรโดยเสรีก็ตามที่ แต่ระบบการเมืองเป็นระบบพรรคเดียว (one party system) ที่พรรคการเมืองฝ่ายรัฐบาลเพียงพรรคเดียวที่เป็นรัฐบาลอย่างต่อเนื่อง และสามารถควบคุมเสียงส่วนใหญ่ในสภาผู้แทนราษฎรได้อย่างเบ็ดเสร็จเด็ดขาด เป็นผลให้การกำหนดงบประมาณเป็นไปตามนโยบายหลักของรัฐบาลเป็นสำคัญ เช่น กรณีพรรคกิจประชา (People's Action Party) ที่ควบคุมเสียงส่วนใหญ่ของรัฐสภาสิงคโปร์หรือกรณีกลุ่ม National Front ที่ควบคุมเสียงส่วนใหญ่ของสภาผู้แทนราษฎรมาเลเซียอย่างต่อเนื่อง ทำให้อาจพิเคราะห์ได้ว่า โครงสร้างทางการเมืองที่เป็นอยู่จริงของหลายประเทศในกลุ่มอาเซียนทำให้กลไกของรัฐสภาไม่อาจพิจารณาจัดสรรงบประมาณทางการทหารให้มีความเหมาะสมได้อย่างจริงจังเพราะยังมีการกำหนดจากฝ่ายบริหาร ทั้งนี้ Born (n.d.) นักวิชาการด้านรัฐศาสตร์และความมั่นคง ได้แบ่งประเภทของรัฐสภาสำหรับการกำหนดงบประมาณเป็น ๓ ประเภท ดังนี้

(A) การกำหนดงบประมาณโดยรัฐสภา (Budget-making parliaments) หมายถึง ประเภทของรัฐสภาที่สามารถเปลี่ยนแปลงปรับลดหรือมีมติไม่รับร่างกฎหมายงบประมาณจากฝ่ายบริหาร และสามารถจัดทำร่างกฎหมายงบประมาณเพื่อบังคับใช้แทนกฎหมายงบประมาณจากฝ่ายบริหาร

(B) การมีอิทธิพลต่อการจัดทำงบประมาณโดยรัฐสภา (Budget influencing parliaments) หมายถึง ประเภทของรัฐสภาที่สามารถเปลี่ยนแปลงปรับลดหรือมีมติไม่รับร่างกฎหมายงบประมาณจากฝ่ายบริหาร แต่ไม่สามารถจัดทำร่างกฎหมายงบประมาณเพื่อบังคับใช้แทนกฎหมายงบประมาณจากฝ่ายบริหาร

(C) การมีฐานะเป็น “ตรายาง” ของฝ่ายบริหารต่อการจัดทำงบประมาณโดยรัฐสภา (Rubberstamp parliaments) หมายถึง ประเภทของรัฐสภาที่ไม่สามารถเปลี่ยนแปลงแก้ไขหรือปฏิเสธการเสนอร่างกฎหมายงบประมาณของฝ่ายบริหาร โดยรัฐสภาประเภทนี้มีบทบาทจำกัดและหน้าที่เพียงแต่ให้ความเห็นชอบต่อร่างกฎหมายงบประมาณตามการเสนอของฝ่ายบริหาร จากการจำแนกของ Born จึงอาจวิเคราะห์ต่อเนื่องต่อไปได้ว่า รัฐสภาของหลายประเทศในกลุ่มอาเซียนมีสภาพเป็น “ตรายาง” ของฝ่ายบริหาร โดยเฉพาะประเทศที่มีโครงการปกครองแบบอำนาจนิยมหรือระบบประชาธิปไตยแบบรวมศูนย์อำนาจตามที่อ้างถึงดังกล่าวข้างต้น

ฉะนั้น จึงได้พิจารณาบทบาทของรัฐสภาในการพิจารณางบประมาณของบางประเทศในกลุ่มประเทศอาเซียน ดังต่อไปนี้

(๑) กรณีฟิลิปปินส์ เป็นการเสนองบประมาณประจำปีจากประธานาธิบดีเพื่อให้รัฐสภาพิจารณา โดยรัฐสภามีอำนาจในการปรับลดงบประมาณได้แต่ไม่อาจเพิ่มวงเงินงบประมาณโดยไม่มีคำแนะนำจากประธานาธิบดี อย่างไรก็ตาม เพื่อให้มีการหลักการถ่วงดุลอำนาจระหว่างฝ่ายบริหารกับฝ่ายนิติบัญญัติ ฉะนั้น ประธานาธิบดีมีอำนาจในการยับยั้ง (veto) การตรากฎหมายดังกล่าว แต่ถ้าสภานั้นยังคงยืนยันร่างกฎหมายโดยการลงคะแนนเสียงในจำนวน ๒ ใน ๓ ของสมาชิกสภาแห่งนั้น ร่างกฎหมายนั้นจะประกาศบังคับใช้เป็นกฎหมายต่อไป สำหรับคณะกรรมการที่ทำหน้าที่พิจารณาร่างกฎหมายงบประมาณจะเป็นคณะกรรมการการจัดสรร สภาผู้แทนราษฎร (Committee on Appropriations) และคณะกรรมการการเงิน วุฒิสภา (Finance Committee) แม้ว่าทั้งสภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภา จะมีคณะกรรมการกลาโหมและความมั่นคง แต่ก็ไม่มีความรับผิดชอบเกี่ยวกับการจัดสรรงบประมาณ สำหรับประเด็นข้อจำกัดของรัฐสภาฟิลิปปินส์ โดยเฉพาะการพิจารณางบประมาณซึ่งงบประมาณทางการทหารเป็นส่วนหนึ่งของประเด็นที่พิจารณา อาจจำแนก

ตามการอธิบายของ Aguja (n.d.) รองศาสตราจารย์ด้านสังคมวิทยาประจำมหาวิทยาลัย Mindanao State ได้ดังนี้

(๑.๑) รัฐสภาฟิลิปปินส์มีข้อจำกัดด้านเวลาในการพิจารณางบประมาณ โดยมีเวลาประมาณ ๓ เดือนสำหรับการพิจารณาประเภทของงบประมาณหรืองบประมาณของหน่วยงานต่าง ๆ ทั้งนี้ ประเด็นด้านการป้องกันประเทศไม่ใช่ความสำคัญลำดับแรก ๆ ในการพิจารณาของสมาชิกวุฒิสภา

(๑.๒) แม้ว่ารัฐสภาฟิลิปปินส์จะมีหน่วยงาน Congressional Planning and Budget Department ที่ทำหน้าที่สนับสนุนข้อมูลด้านงบประมาณแก่สมาชิกวุฒิสภา แต่ก็มีข้อจำกัดด้านเวลาหรือทรัพยากรที่จะให้คำปรึกษาแก่สมาชิกวุฒิสภา ตลอดจนการจัดทำเอกสารเผยแพร่หรือรายงานวิจัย

(๑.๓) ไม่มีการนำเสนอข้อมูลของหน่วยงานอิสระ

(๑.๔) ไม่มีรายงานการศึกษาเนื่องจากข้อจำกัดด้านงบประมาณ

(๑.๕) ปัญหาเกี่ยวกับการมีงานวิจัยสำหรับการกำกับดูแล

(๑.๖) ไม่มีการประสานสำหรับการใช้ร่วมกันสำหรับข้อมูลและเอกสาร โดยหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและหน่วยธุรการของรัฐสภาฟิลิปปินส์

(๒) กรณีอินโดนีเซีย เป็นการเสนองบประมาณประจำปีจากประธานาธิบดีเพื่อให้สภาผู้แทนราษฎรพิจารณาให้ความเห็นชอบ ทั้งนี้ วุฒิสภา (Regional Representatives Council) มีบทบาทจำกัดสำหรับการพิจารณางบประมาณประจำปี สำหรับรูปแบบการทำงานของสภาผู้แทนราษฎรอินโดนีเซีย จะขึ้นอยู่กับกลุ่มการเมือง (factions) ที่ประกอบด้วยพรรคการเมืองต่าง ๆ เป็นสำคัญ ทั้งนี้ มีลำดับแบบแผนการเสนอขอเสนองบประมาณ โดยประธานาธิบดีจะต้องไปนำเสนอในที่ประชุมร่วมกันของรัฐสภา หลังจากนั้นขอเสนองบประมาณจะถูกส่งไปให้คณะกรรมการการงบประมาณ (Budget Committee) ซึ่งประกอบด้วยสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรซึ่งเป็นตัวแทนของคณะกรรมการรายสาขา (sectoral commissions) จำนวน ๑๑ คณะ จะใช้เวลาประมาณ ๒ เดือนพิจารณาในรายละเอียด โดยในขั้นตอนการประชุมจะใช้วิธีการพิจารณาในลักษณะการแสวงหาฉันทามติ (consensus) แทนที่การลงมติโดยเสียงส่วนใหญ่ ซึ่งวัฒนธรรมทางการเมืองของอินโดนีเซียจะดำเนินการโดยการเจรจาอย่างไม่เป็นทางการเพื่อแสวงหาข้อตกลง หลังจากนั้นขอเสนองบประมาณจะส่งให้สภาผู้แทนราษฎรพิจารณาในขั้นตอนสุดท้าย สำหรับประเด็นข้อจำกัดของรัฐสภาอินโดนีเซียโดยเฉพาะการพิจารณางบประมาณซึ่งงบประมาณทางทหารเป็นส่วนหนึ่งของประเด็นที่พิจารณา อาจจำแนกตามการอธิบายของ Blondal (2009) นักวิชาการด้านงบประมาณขององค์การเพื่อความร่วมมือทางเศรษฐกิจและการพัฒนา (Organisation for Economic Co-operation and Development : OECD) ดังนี้

(๒.๑) การขาดประสบการณ์ โดยจากช่วงการเปลี่ยนผ่านสู่การปกครองระบอบประชาธิปไตย จึงเป็นผลให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรอินโดนีเซียส่วนใหญ่ของสภาผู้แทนราษฎร ประมาณร้อยละ ๗๕ ในปี ๒๕๕๒ ได้รับเลือกตั้งเป็นครั้งแรก ดังนั้น ทำให้ขาดประสบการณ์ทางรัฐสภาโดยเฉพาะการพิจารณาเรื่องที่ซับซ้อน เช่น งบประมาณ ฯลฯ จึงอาจทำให้ถูกครอบงำโดยเจ้าหน้าที่ด้านงบประมาณของฝ่ายรัฐบาล ซึ่งส่งผลให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรอินโดนีเซียให้ความสำคัญต่อรายละเอียดในประเด็นปลีกย่อยแทนการพิจารณาภาพรวมนโยบายการคลังและทิศทางการยุทธศาสตร์ด้านงบประมาณ

(๒.๒) การขาดบุคลากรด้านการวิเคราะห์งบประมาณของสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร โดยในปี ๒๕๕๒ มีผู้เชี่ยวชาญที่สนับสนุนงานของรัฐสภา จำนวน ๓๕ คน โดยมีจำนวน ๗ คน เท่านั้นที่รับผิดชอบในสายงานด้านงบประมาณ สำหรับผู้เชี่ยวชาญประจำตัวสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและพรรคการเมือง ก็ไม่ใช่ผู้เชี่ยวชาญด้านงบประมาณ ดังนั้น จึงมีแนวคิดจัดตั้งหน่วยงานวิเคราะห์งบประมาณที่เป็นอิสระ เพื่อว่ารัฐสภาจะไม่ต้องพึ่งพาข้อมูลด้านงบประมาณจากฝ่ายบริหารแต่เพียงฝ่ายเดียว

(๓) กรณีมาเลเซีย โดยการกำหนดงบประมาณทางทหารของมาเลเซียจะถูกกำหนดจากอัตราส่วนงบประมาณทางทหาร/งบประมาณรัฐบาล มิใช่เป็นการกำหนดตามอัตราส่วนงบประมาณทางทหาร/ผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ ทั้งนี้ เมื่อมีการจัดสรรงบประมาณทางทหารก็ต้องมีการอธิบายถึงลำดับความสำคัญเมื่อเปรียบเทียบกับ การจัดสรรงบประมาณเพื่อการพัฒนาสังคม/เศรษฐกิจ และเมื่อมีการพิจารณาข้อเสนองบประมาณในชั้นของรัฐบาลแล้ว จึงส่งข้อเสนองบประมาณดังกล่าวเพื่อให้รัฐสภาพิจารณาให้ความเห็นในลำดับถัดไป โดยรัฐสภาจะมีเวลาเพื่อพิจารณาข้อเสนอของงบประมาณดังกล่าวอย่างมากที่สุดในระยะเวลา ๒๐ วัน สำหรับประเด็นข้อจำกัดของรัฐสภามาเลเซียโดยเฉพาะการพิจารณางบประมาณของรัฐบาลซึ่งงบประมาณทางทหารเป็นส่วนหนึ่งของประเด็นที่พิจารณา ที่อาจจำแนกตามการอธิบายของ Chin (n.d.) ผู้ช่วยศาสตราจารย์ประจำมหาวิทยาลัย Nottingham Malaysia Campus และคณะ ดังนี้

(๓.๑) สมาชิกรัฐสภามาเลเซียส่วนใหญ่ขาดประสบการณ์ ความรู้และความเข้าใจด้านงบประมาณ

(๓.๒) การเข้าถึงข้อมูลหรือการทำหน้าที่ของสมาชิกรัฐสภามาเลเซียมีอุปสรรคในเรื่องกฎหมายที่เป็นอยู่ โดยมีกรณีศึกษาในเหตุการณ์ปี ๒๕๕๐ เมื่อ Liew Chin Tong สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรรัฐปีนัง เสนอกระทู้ถามในเรื่อง งบประมาณค่าบำรุงรักษาและค่าใช้จ่ายเฉลี่ยชั่วโมงบินของเครื่องบินทหาร ตั้งแต่ปี ๒๕๔๗ เป็นต้นมา แต่กระทู้ถามดังกล่าวได้รับการปฏิเสธจากเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร (Roosme Hamzah) โดยอ้างว่า ข้อมูลถูกจำกัดการเผยแพร่โดยกฎหมายความลับทางราชการ (Official Secret Act)

(๓.๓) ความสนใจของชาวมาเลเซียในเรื่องงบประมาณมีความแตกต่างตามประเภทของชาติพันธุ์ เช่น กลุ่มผู้มีเชื้อสายมลายูให้ความสนใจในประเด็นศาสนาและการพัฒนาชนบท สำหรับกลุ่มผู้มีเชื้อสายจีนให้ความสนใจในประเด็นเศรษฐกิจและการศึกษา ในขณะที่กลุ่มผู้มีเชื้อสายอินเดียให้ความสนใจในประเด็นการศึกษาและมาตรฐานการครองชีพ แต่ประเด็นเรื่องงบประมาณทางทหารไม่ได้อยู่ในความสนใจของชาวมาเลเซียในกลุ่มชาติพันธุ์ใดเลย ดังนั้น การนำเสนอข้อเท็จจริงในเรื่องนี้ของ Chin (n.d.) จึงอาจทำให้อนุมานเพิ่มเติมต่อไปคือ จากเหตุดังกล่าวทำให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรให้ความสนใจในประเด็นงบประมาณตามตามชาติพันธุ์ที่ตนเองเป็นอยู่

(๓.๔) การควบคุมเสียงส่วนใหญ่ประมาณ ๒ ใน ๓ ของสภาผู้แทนราษฎร โดยกลุ่ม Barisan Nasional หรือ National Front เป็นผลให้ฝ่ายรัฐบาลสามารถควบคุมเสียงส่วนใหญ่ได้อย่างเบ็ดเสร็จเด็ดขาด และในทางปฏิบัติจึงเป็นไปได้ที่สภาผู้แทนราษฎรจะมีมติไม่เห็นชอบข้อเสนอของงบประมาณที่เสนอโดยรัฐบาล ดังนั้นการนำเสนอข้อเท็จจริงในเรื่องนี้ของ Chin (n.d.) จึงอาจทำให้อนุมานเพิ่มเติมต่อไปคือ การทำหน้าที่พรรคฝ่ายค้านในระบบการเมืองมาเลเซียไม่อาจทำหน้าที่ตรวจสอบได้อย่างเต็มที่ในการพิจารณาเรื่องงบประมาณทางทหาร

อย่างไรก็ตาม Chin (n.d.) เสนอให้มีการจัดตั้งคณะกรรมการด้านการกลาโหม (parliament defence committee) เพื่อทำหน้าที่พิจารณาตรวจสอบประเด็นด้านการป้องกันประเทศซึ่งรวมถึงการจัดสรรหรือการใช้จ่ายงบประมาณทางทหาร ซึ่งหากมีการจัดตั้งคณะกรรมการดังกล่าวก็จะเป็นอย่างก้าวที่สำคัญของรัฐสภามาเลเซียสำหรับการตรวจสอบพิจารณางบประมาณทางทหาร

(๔) กรณีสิงคโปร์ โดยปกติแล้วการจัดงบประมาณป้องกันประเทศจะพิจารณาจากภัยคุกคาม แต่สิงคโปร์มีแนวคิดที่ว่า ใช้จ่ายด้านงบประมาณป้องกันประเทศถือเป็นการลงทุนเพื่อเป็นค่าประกันความมั่นคง ซึ่งความมั่นคงดังกล่าวจะนำมาสู่ความสงบสุข ความปลอดภัยตลอดจนความเจริญรุ่งเรืองและความมั่นคงทางด้านเศรษฐกิจ โดยสัดส่วนของงบประมาณด้านความมั่นคงและความสัมพันธ์ระหว่างประเทศอยู่ในระดับประมาณร้อยละ ๓๒ สำหรับขั้นตอนการพิจารณาร่างกฎหมายงบประมาณ (Supply Bill) เริ่มต้นจากการเสนอของคณะรัฐมนตรีเพื่อให้รัฐสภาพิจารณา หลังจากที่มีการพิจารณาในวาระแรกแล้ว จะมีการพิจารณาโดยสมาชิกรัฐสภา โดยใช้เวลาประมาณ ๗-๑๐ วันเพื่อพิจารณาการปรับลดงบประมาณของแต่ละกระทรวงแต่สมาชิกรัฐสภาไม่สามารถเสนอการเพิ่มงบประมาณได้ ทั้งนี้จะไม่มีมีการพิจารณาในชั้นคณะกรรมการแต่ทว่า จะมีการพิจารณาในที่ประชุมรัฐสภา หลังจากนั้นจึงพิจารณาให้ความเห็นชอบในวาระที่ ๓ และเสนอให้ประธานาธิบดีลงนามให้ความเห็นชอบเพื่อประกาศใช้เป็นกฎหมายงบประมาณต่อไป (Supply Act) สำหรับประเด็นข้อจำกัดของรัฐสภาสิงคโปร์โดยเฉพาะการพิจารณางบประมาณซึ่งงบประมาณทางทหารเป็นส่วนหนึ่งของประเด็นที่พิจารณา อาจจำแนกตามการอธิบายของ Blondal (2006) นักวิชาการด้านงบประมาณและรายจ่ายสาธารณะของ OECD และข้อเท็จจริงทางการเมือง ได้ดังนี้

(๔.๑) บทบัญญัติตามรัฐธรรมนูญกำหนดให้รัฐสภาใช้อำนาจจำกัดในการกำหนดงบประมาณ

(๔.๒) สภาพการเมืองของสิงคโปร์ที่พรรคกิจประชาสามารถควบคุมเสียงส่วนใหญ่ในรัฐสภาอย่างเบ็ดเสร็จเด็ดขาดอย่างน้อยร้อยละ ๙๐ ของสมาชิกรัฐสภาที่มาจากการเลือกตั้ง โดยการเลือกตั้งสมาชิกรัฐสภาบางครั้งปรากฏว่า พรรคกิจประชาได้รับเลือกตั้งมาทั้งหมดโดยปราศจากการได้รับเลือกตั้งของพรรคการเมืองอื่น ดังนั้นจึงมีการแก้ไขรัฐธรรมนูญเพื่อกำหนดให้มีสมาชิกรัฐสภาประเภท non-constituency Members of Parliament (NCMPs) จำนวนไม่เกิน ๖ คน ที่แต่งตั้งจากสมาชิกพรรคฝ่ายค้านที่ไม่ได้รับเลือกตั้งแต่ได้รับคะแนนสูงในกลุ่มผู้สมัครรับเลือกตั้งที่ไม่ได้รับการเลือกตั้ง เพื่อให้มีสมาชิกพรรคฝ่ายค้านในรัฐสภาจำนวนหนึ่งสำหรับทำหน้าที่ตรวจสอบการใช้อำนาจรัฐ และสมาชิกรัฐสภาประเภท nominated Members of Parliament (NMPs) จำนวนไม่เกิน ๙ คน ที่แต่งตั้งจากกลุ่มประชาสังคม อย่างไรก็ตาม สมาชิกรัฐสภาที่มาจากการแต่งตั้งทั้ง ๒ ประเภทนี้ไม่มีสิทธิลงคะแนนเสียงหรือพิจารณาร่างกฎหมายงบประมาณ (Supply Bill) ดังนั้น จึงอาจสรุปได้ว่า พรรคฝ่ายค้านมีบทบาทน้อยมากในการพิจารณาร่างกฎหมายงบประมาณของรัฐสภา

(๕) กรณีไทย เป็นการเสนองบประมาณในรูปแบบของการเสนอร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ พ.ศ. โดยคณะรัฐมนตรีต่อสภาผู้แทนราษฎร เมื่อสภาผู้แทนราษฎรพิจารณาปรับลดงบประมาณพร้อมทั้งให้ความเห็นชอบร่างพระราชบัญญัติดังกล่าวแล้ว ก็จัดส่งต่อวุฒิสภาเพื่อพิจารณา แต่วุฒิสภาไม่สามารถปรับลดวงเงินงบประมาณใด ๆ โดยมีอำนาจเพียงแต่ให้ความเห็นชอบหรือไม่ให้ความเห็นชอบเท่านั้น ทั้งนี้ จึงอาจกล่าวได้ว่า การกำหนดรายละเอียดของร่างพระราชบัญญัติฯ เป็นอำนาจของคณะรัฐมนตรีและสภาผู้แทนราษฎร อย่างไรก็ตามถ้าตรวจสอบในทางปฏิบัติแล้วจะพบว่า คณะรัฐมนตรีมีสิทธิในการเสนอชื่อบุคคลเป็นกรรมาธิการในคณะกรรมการวิสามัญพิจารณาร่างพระราชบัญญัติฯ ในสัดส่วน

๑ ใน ๔ ของคณะกรรมการวิสามัญ และกลายเป็นประเพณีที่กำหนดว่า รองนายกรัฐมนตรีหรือรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการคลังเป็นประธานคณะกรรมการ สำหรับรัฐมนตรีส่วนหนึ่งเป็นรองประธานคณะกรรมการ และผู้อำนวยการสำนักงบประมาณเป็นเลขานุการคณะกรรมการฯ เพราะฉะนั้นจึงอาจกล่าวได้ว่า ฝ่ายบริหารเข้ามามีบทบาทสำคัญในขั้นตอนการพิจารณางบประมาณของสภาผู้แทนราษฎร นอกจากนั้นการปรับลดงบประมาณกระทรวงกลาโหมจะกระทำได้น้อยมากทั้งในรูปของตัวเงินและสัดส่วน และในบางช่วงเวลามีการปรับเพิ่มงบประมาณกระทรวงกลาโหมอีกด้วย ตามข้อมูลการพิจารณาของสภาผู้แทนราษฎรสำหรับการพิจารณาพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ พ.ศ. ๒๕๕๑-๒๕๕๕ ในส่วนของงบประมาณกระทรวงกลาโหม ดังนี้

ตารางที่ ๔

การพิจารณางบประมาณกระทรวงกลาโหมโดยสภาผู้แทนราษฎรไทย ระหว่าง พ.ศ. ๒๕๕๑ - ๒๕๕๐

พ.ศ.	วงเงินงบประมาณ กระทรวงกลาโหมที่คณะรัฐมนตรี เสนอสภาผู้แทนราษฎร	การปรับลดหรือเพิ่มวงเงิน โดยสภาผู้แทนราษฎร	ผลการพิจารณา
๒๕๕๑	๑๔๓,๐๐๐	<u>เพิ่มวงเงิน ๕๑๘</u>	๑๔๓,๕๑๘
๒๕๕๒	๑๖๙,๐๙๒	<u>เพิ่มวงเงิน ๑,๐๖๕</u>	๑๗๐,๑๕๗
๒๕๕๓	๑๕๔,๗๐๘	ลดวงเงิน ๖๗๖	๑๕๔,๐๓๒
๒๕๕๔	๑๗๐,๒๘๕	ลดวงเงิน ๑,๗๘๔	๑๖๘,๕๐๑
๒๕๕๕	๑๖๗,๔๔๖	<u>เพิ่มวงเงิน ๑,๒๒๑</u>	๑๖๘,๖๖๗

หน่วย ล้านบาท

ที่มา รายงานการพิจารณาของคณะกรรมการวิสามัญพิจารณาร่างพระราชบัญญัติงบประมาณรายจ่ายประจำปีงบประมาณ สภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๕๑-๒๕๕๕

๕. กลไกเสริมสร้างความไว้วางใจของกลุ่มอาเซียน

การประชุมของผู้นำกลุ่มอาเซียนมีในหลายระดับทั้งในระดับผู้นำสูงสุดฝ่ายบริหาร ระดับรัฐมนตรี และระดับเจ้าหน้าที่อาวุโส ทั้งนี้ กลไกสำหรับการรักษาสันติภาพที่สำคัญนอกเหนือจากการประชุมสุดยอดอาเซียน (ASEAN Summit) หรือการประชุมรัฐมนตรีต่างประเทศอาเซียนแล้ว ยังมีการประชุมอีก ๒ ส่วนที่สำคัญ ดังนี้

(๑) การประชุมอาเซียนว่าด้วยความร่วมมือด้านการเมืองและความมั่นคงในภูมิภาคเอเชีย-แปซิฟิก (ASEAN Regional Forum : ARF) ซึ่งมีการจัดตั้งในปี ๒๕๓๗ เพื่อสนับสนุนความร่วมมือด้านความมั่นคงและสันติภาพในภูมิภาคเอเชีย-แปซิฟิก ทั้งนี้ ในช่วงเวลาปัจจุบัน การประชุมดังกล่าวนี้ประกอบด้วยกลุ่มประเทศอาเซียน จำนวน ๑๐ ประเทศ ออสเตรเลีย บังกลาเทศ แคนาดา จีน สหภาพยุโรป อินเดีย ญี่ปุ่น มองโกเลีย นิวซีแลนด์ ปากีสถาน ปาปัวนิวกินี รัสเซีย ศรีลังกา เกาหลีใต้ เกาหลีเหนือ ติมอร์ตะวันออก และสหรัฐอเมริกา สำหรับการประชุมอาเซียนฯ ดังกล่าวนี้นี้ ไม่ใช่เวทีการเจรจาเพื่อแก้ไขความขัดแย้งโดยตรง แต่เป็นเวทีสำหรับการแลกเปลี่ยนทัศนะ การสร้างความไว้วางใจ พร้อมทั้งกรอบการทำงาน (frame work)

การแสวงหาความร่วมมือจากประเทศที่ร่วมประชุม ทั้งนี้ ผู้แทนแต่ละประเทศที่ร่วมประชุม คือ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ ในส่วนของการประชุมเมื่อปี ๒๐๑๑ ที่เมืองบาหลี ประเทศอินโดนีเซีย ได้มีการให้ความเห็นชอบต่อแผนการการทูตเชิงป้องกัน (Work Plan for Preventive Diplomacy) เพื่อป้องกันข้อขัดแย้งหรือการเผชิญหน้าทางทหารระหว่างสมาชิก ARF

(๒) การประชุมรัฐมนตรีกลาโหมอาเซียน (ASEAN Defence Ministers Meeting : ADMM) ซึ่งมีการจัดตั้งในปี ๒๕๔๙ เพื่อสนับสนุนความเชื่อถือนและความไว้วางใจซึ่งกันและกัน พร้อมทั้งการสร้าง ความเข้าใจ ความโปร่งใสและการเปิดเผยของการป้องกันประเทศและความมั่นคง ทั้งนี้ มีมาตรการ/กิจกรรมที่สำคัญของการประชุมรัฐมนตรีกลาโหมอาเซียน ซึ่งประกอบด้วย ก) การเพิ่มความร่วมมือในการป้องกันประเทศและความมั่นคง ข) การมีส่วนร่วมของแบบแผน ค) การป้องกันข้อขัดแย้ง ง) การมีข้อยุติเพื่อระงับข้อขัดแย้ง และ จ) การสร้างสันติภาพภายหลังมีข้อขัดแย้ง ทั้งนี้ ในระยะเริ่มแรกเป็นการประชุมเฉพาะรัฐมนตรีกลาโหมอาเซียน ต่อมาในปี ๒๕๕๓ ที่เป็นการประชุมรัฐมนตรีกลาโหมอาเซียนครั้งที่ ๔ ณ ประเทศเวียดนาม ได้มีการจัดประชุมร่วมที่เรียกว่า ADMM-Plus ที่เป็นการประชุมร่วมกับผู้แทนประเทศคู่เจรจาของกลุ่มประเทศอาเซียนอีก ๘ ประเทศได้แก่ สหรัฐฯ รัสเซีย จีน อินเดีย ญี่ปุ่น เกาหลีใต้ ออสเตรเลีย และนิวซีแลนด์ เพื่อขยายการสร้าง ความไว้วางใจกับประเทศที่เกี่ยวข้องในภูมิภาคเอเชีย-แปซิฟิก สำหรับการประชุมรัฐมนตรีกลาโหมอาเซียน ครั้งที่ ๖ ในปี ๒๕๕๕ ณ ประเทศกัมพูชา มีการเคลื่อนไหวที่สำคัญ โดยได้มีลงนามในประกาศร่วมกันเพื่อความเป็นเอกภาพสำหรับประชาคมแห่งความปรองดองและความมั่นคง (Joint Declaration on Enhancing ASEAN Unity for a Harmonised and Secure Community) โดยมุ่งประเด็นไปที่การแก้ไขปัญหาทะเลจีนใต้อย่างสันติภาพ

๖. บทวิเคราะห์และบทสรุป

ในทิศทางกระแสโลกาภิวัตน์ที่ประเทศต่าง ๆ ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ล้วนแต่มีความร่วมมือทางเศรษฐกิจ การค้า และการลงทุนระหว่างประเทศอย่างใกล้ชิด รวมทั้งความก้าวหน้าของการรวมกลุ่มทางเศรษฐกิจเพื่อสร้างตลาดเดียว (single market) ให้มีความเคลื่อนย้ายของทุนและแรงงานที่ปราศจากอุปสรรคทางพรมแดนในรูปแบบที่มีนามเรียกขานว่า “ประชาคมอาเซียน” ซึ่งกำหนดให้มีขึ้นใน พ.ศ. ๒๕๕๘ ในขณะที่ความขัดแย้งในเชิงอุดมการณ์ทางการเมืองระหว่างแนวคิดทุนนิยมเสรีกับแนวความคิดสังคมนิยมได้คลี่คลายไปตามลำดับ แต่ความขัดแย้งในเชิงแนวคิดชาตินิยมที่กลับประทุขึ้นมาด้วยเจตนารมณ์ที่ต้องการสร้างความยิ่งใหญ่ของแต่ละประเทศด้วยการอ้างอำนาจอธิปไตยทั้งพื้นที่ทางบกและพื้นที่ทางทะเลในพื้นที่ทับซ้อน ด้วยการอ้างเหตุผลความเป็นมาทางประวัติศาสตร์ สำหรับเหตุผลประการหนึ่งที่อยู่เบื้องหลังกระแสแนวคิดชาตินิยมดังกล่าว คือ ความต้องการทรัพยากรเพิ่มขึ้นโดยเฉพาะทรัพยากรทางพลังงาน ประมง และมรดกทางวัฒนธรรม ฯลฯ เพื่อสนับสนุนความสามารถสำหรับการแข่งขันทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศ ทั้งนี้ความคุกรุ่นของข้อขัดแย้งดังกล่าวไม่ได้เกิดเฉพาะกลุ่มประเทศอาเซียนเท่านั้น แต่ยังมี ความขัดแย้งกับจีนและไต้หวันในกรณีการอ้างอำนาจอธิปไตยเหนือหมู่เกาะต่าง ๆ และน่านน้ำในบริเวณทะเลจีนใต้อีกด้วย นอกจากนี้บางประเทศยังมีสภาพปัญหาความมั่นคงภายในที่มีการต่อสู้อันตรายระหว่างรัฐบาลกับขบวนการแบ่งแยกดินแดนของชนกลุ่มน้อยที่ต้องการแยกตัวออกมาเป็นประเทศหรือรัฐอิสระจากเหตุผลทางชาติพันธุ์และศาสนา

แม้ว่าแนวโน้มการกำหนดงบประมาณทางทหารตามตารางที่ ๑-๓ ในภาพรวมของกลุ่มประเทศอาเซียน (ยกเว้นพม่า) มีสัดส่วนที่ลดลงตามลำดับ แต่ทว่าสิงคโปร์เป็นประเทศที่ให้ความสำคัญกับทางทหารเป็นอย่างยิ่งเนื่องจากมีฐานความคิดด้านความมั่นคงคือ ใช้จ่ายด้านงบประมาณป้องกันประเทศถือว่าการ

ลงทุนเพื่อเป็นค่าประกันความมั่นคง ซึ่งความมั่นคงดังกล่าวจะนำมาสู่ความสงบสุข ความปลอดภัยตลอดจน ความเจริญรุ่งเรืองและความมั่นคงทางด้านเศรษฐกิจ ดังนั้นระหว่างปี ๒๕๔๘ - ๒๕๕๓ จึงคงมีการรักษาระดับ งบประมาณทางทหารในระดับสูง โดยอัตราส่วนงบประมาณทางทหาร/งบประมาณรัฐบาล ถูกรักษาให้อยู่ใน ระดับร้อยละ ๒๔-๓๑ และอัตราส่วนงบประมาณทางทหาร/ผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศ ถูกรักษาให้อยู่ใน ระดับร้อยละ ๓.๗-๔.๔ ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์เฉลี่ยของประเทศต่าง ๆ ในโลกที่อยู่ในระดับร้อยละ ๒ เท่านั้น ซึ่ง สะท้อนให้เห็นถึงระดับความไว้วางใจของสิงคโปร์ที่มีต่อประเทศเพื่อนบ้านว่า อยู่ในระดับที่ไม่สูงนัก และจาก รายงานเรื่อง Background paper on SIPRI military expenditure data, 2011 ฉบับลงวันที่ ๑๗ เมษายน ๒๕๕๕ ซึ่งจัดทำสถาบันวิจัยสันติภาพระหว่างประเทศสต็อกโฮล์ม (Stockholm International Peace Research Institute: SIPRI) ได้ให้รายละเอียดเกี่ยวกับการเพิ่มงบประมาณทางทหารของจีน ที่มีการเพิ่มขึ้น ตามลำดับโดยมีการประมาณการ การเพิ่มงบประมาณทางทหารที่ปรับสูงกว่าร้อยละ ๑๗๐ นับแต่ปี ๒๕๔๕ เป็นต้นมาจนถึงปี ๒๕๕๔ โดยค่าใช้จ่ายทางทหารมีประมาณ ๑๔๓ พันล้านดอลลาร์ฯ (ประมาณ ๔,๕๗๖,๐๐๐ ล้านบาท) ซึ่งเป็นอันดับที่ ๒ ของโลกรองจากสหรัฐอเมริกา พร้อมกันนี้อาจกล่าวได้ว่า กองทัพจีนมีศักยภาพ ทางทหารในระดับเดียวกับสหรัฐอเมริกาและรัสเซีย โดยมีทหารประจำการจำนวน ๒.๑๗ ล้านคน ปืนใหญ่ทุก ประเภท ๑๗,๘๓๐ กระบอก รถถังหลัก (Main Battle Tanks) ๖,๕๕๐ คัน เครื่องบินทางทหาร ๒,๔๔๖ ลำ และเรือดำน้ำ ๖๕ ลำ ซึ่งรวมแล้วมีปริมาณมากกว่ากำลังทางทหารของประเทศในกลุ่มอาเซียน (ยกเว้นบรูไน และพม่า) ตามที่จะกล่าวถึงต่อไปในตารางที่ ๕ ฉะนั้น การเพิ่มงบประมาณทางทหารของจีนเป็นสัญญาณที่ไม่ ดีนักต่อการสร้างความไว้วางใจและการสร้างสันติภาพในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เนื่องจากกรณีพิพาท การอ้างอำนาจอธิปไตยในเขตทะเลจีนใต้กับบางประเทศในกลุ่มอาเซียน พร้อมกันนี้การประกาศจะเข้ามา บทบาทมากขึ้นของสหรัฐอเมริกาในภูมิภาคเอเชีย-แปซิฟิก จากการกล่าวสุนทรพจน์ในการสัมมนาหัวข้อเรื่อง The US Rebalance towards the Asia-Pacific เมื่อวันที่ ๒ มิถุนายน ๒๕๕๕ ที่ประเทศสิงคโปร์ของนาย ลีออน พาเนตต้า (Leon Panetta) รัฐมนตรีว่าการกระทรวงกลาโหมสหรัฐอเมริกาที่มีนัยของการเข้ามามี บทบาทมากขึ้นของสหรัฐอเมริกาในภูมิภาคเอเชีย-แปซิฟิก ก็ทำให้มีการวิจาร์ณตามมาของการเผชิญหน้าของ ๒ ประเทศมหาอำนาจ คือ สหรัฐอเมริกาและจีน ซึ่งจะส่งผลกระทบต่อสถานการณ์ความมั่นคงในภูมิภาคเอเชีย ตะวันออกเฉียงใต้ในที่สุด

คำบรรยายได้ภาพ ผู้เขียนการ์ตูนแสดงทัศนคติว่า กลุ่มอาเซียนอยู่ในบรรยากาศความขัดแย้งระหว่างสองประเทศมหาอำนาจ คือ สหรัฐอเมริกาและจีน

๔๘

ทั้งนี้ อาจวิเคราะห์ได้ว่า การเสริมสร้างแสนยานุภาพทางทหารของประเทศใดให้เพิ่มเติมจากเดิมแล้ว ก็จะกระตุ้นให้ประเทศเพื่อนบ้านหรือประเทศที่มีข้อพิพาทมีความจำเป็นต้องเสริมสร้างแสนยานุภาพทางทหารตามไปด้วย เช่น ถ้าประเทศใดกำหนดให้มีเรือดำน้ำในประจำการแล้ว ก็น่าจะมีผลให้ประเทศอื่นต้องจัดสรรงบประมาณทางทหารเพื่อมีเรือดำน้ำไว้ในประจำการเช่นเดียวกันหรือการปรับรูปแบบของยุทธการต่อต้านเรือดำน้ำ (Anti Submarine Warfare) ด้วยการจัดให้มีเครื่องบินต่อสู้เรือดำน้ำหรืออุปกรณ์ตรวจจับเรือดำน้ำ เป็นต้น โดยทัศนะของประเทศผู้รักษาอธิปไตยอาจจะพิจารณาได้ว่า เรือดำน้ำเป็นเครื่องมือทางทหารที่คุ้มครองผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจในเรื่องการขนส่ง การประมง หรือการแสวงหาทรัพยากรด้านพลังงาน แต่ในทางตรงกันข้ามประเทศอื่นที่เกี่ยวข้องอาจจะพิจารณาได้ว่า การเพิ่มแสนยานุภาพทางทหารดังกล่าวเป็นการคุกคามต่อประเทศอื่น และเนื่องจากประเทศในกลุ่มอาเซียนบางประเทศมีพื้นที่ทางบกที่ติดต่อกันเป็นผลให้เขตแดนของประเทศมีระยะห่างกับบริเวณเมืองหลวงไม่ไกลมากนัก ดังนั้นการเพิ่มแสนยานุภาพทางอากาศยานของประเทศใดก็อาจพิจารณาได้ว่าเพื่อเป็นการสร้างความมั่นคงและรักษาอำนาจอธิปไตยให้แก่ประเทศตนเอง แต่ทางกลับกันก็อาจสร้างความวิตกให้แก่ประเทศเพื่อนบ้านก็ได้ โดยตัวอย่างที่เป็นรูปธรรมคือ กรณีการมีเครื่องบินประเภทยาส ๓๙ กริพเพน (JAS 39 Gripen) ที่ประจำการในกองทัพอากาศไทย มีสมรรถภาพความเร็ว ๒,๒๐๔ กิโลเมตรต่อชั่วโมงในพิสัยการรบประมาณ ๘๐๐ กิโลเมตร (Wikipedia, n.d. B.) ในขณะที่กรุงเวียงจันทน์ เมืองหลวงของประเทศลาวมีระยะห่างจากสนามบินอุดรธานี ประมาณ ๗๐ กิโลเมตร หรือกรุงเทพมหานคร เมืองหลวงของประเทศไทยมีระยะห่างจากสนามบินทหารที่จังหวัดชลบุรีประมาณ ๔๓๐ กิโลเมตร ฉะนั้น เครื่องบิน JAS 39 Gripen สามารถเข้าโจมตีในระยะเวลาอันสั้นได้ และผลที่อาจเกิดขึ้นต่อเนื่องตามมาคือ ประเทศที่เกี่ยวข้องข้างต้น ก็อาจพิจารณาจัดหาอากาศยานที่มีสมรรถภาพทางการรบใกล้เคียงกันไว้ในประจำการ หรืออาจติดตั้งระบบการต่อสู้อากาศยานที่ทันสมัยเพิ่มเติมเพื่อป้องกันความมั่นคงของประเทศตนเองเช่นกัน ฉะนั้น จึงอาจนำพาซึ่งการแข่งขันกันเพื่อเพิ่มงบประมาณทางทหารของแต่ละประเทศให้ปรับตัวสูงขึ้นได้

คำบรรยายใต้ภาพ

เครื่องบิน JAS 39 Gripen ซึ่งผลิตจากประเทศสวีเดนและได้นำเข้ามาประจำการในกองทัพอากาศไทย จำนวน ๑๒ ลำ

ตารางที่ ๕

รายการแสดงกำลังทหารและอาวุธยุทโธปกรณ์ที่สำคัญของกลุ่มประเทศอาเซียน (ยกเว้นบรูไนและพม่า)

ชื่อและลำดับประเทศ	กำลังทหาร (คน)	รถถังหลัก [Tank, Main battle] (คัน)	ปืนใหญ่ทุกประเภท (กระบอก)	เครื่องบินทางทหาร (ลำ)	เรือดำน้ำ (ลำ)
๑. กัมพูชา	๗๙,๓๐๐	๑๕๐	๔๘๒	๓๕	-
๑. อินโดนีเซีย	๓๐๒,๐๐๐	-	๑,๐๑๐	๒๕๖	๒
๓. ลาว	๒๙,๑๐๐	๒๕	๖๒	๔๔	-
๔. มาเลเซีย	๑๐๙,๐๐๐	๔๘	๔๓๖	๙๗	๒
๕. ฟิลิปปินส์	๑๒๕,๐๐๐	-	๒๘๒	๘๑	-
๖. สิงคโปร์	๗๒,๕๐๐	๑๙๖	๓๓๕	๑๖๗	๔
๗. ไทย	๓๐๕,๘๖๐	๓๓๓	๒,๔๗๓	๓๐๗	-
๘. เวียดนาม	๔๘๒,๐๐๐	๑,๓๑๕	๓,๐๔๐	๒๗๙	-

ที่มา

๑. รายงานเรื่อง The Military Balance 2010 ของสถาบัน International Institute for Strategic Studies อ้างถึงใน Cordesman and Hammond (2010)
๒. รายงานเรื่อง The Military Balance 2011 ของสถาบัน International Institute for Strategic Studies อ้างถึงใน Taylor (2011)

หมายเหตุ

๑. ข้อมูลด้านกำลังทหารไม่รวมถึงกองกำลังกึ่งทหาร (paramilitary) และกำลังสำรอง (reserve forces)
๒. ข้อมูลปืนใหญ่ทุกประเภทรวมถึงปืนครก (mortar) ด้วย

ทั้งนี้ เมื่อสำรวจศักยภาพทางทหารของแต่ละประเทศกลุ่มอาเซียน (ยกเว้นบรูไนและพม่า) จึงอาจพิจารณาข้อเท็จจริงเพิ่มเติมได้ว่า จากข้อมูลตามตารางที่ ๕ มีความสัมพันธ์บางส่วนกับข้อมูลตารางที่ ๑-๓ โดยประเทศฟิลิปปินส์เป็นประเทศที่มีงบประมาณทางทหารในสัดส่วนที่ค่อนข้างน้อยมาก โดยสัดส่วนงบประมาณทางทหารต่องบประมาณรัฐบาลอยู่ระหว่างร้อยละ ๔.๑-๕.๓ และสัดส่วนงบประมาณทางทหารต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศอยู่ระหว่างร้อยละ ๐.๗-๐.๙ ระหว่างปี ๒๕๔๘-๒๕๕๓ เป็นผลให้ฟิลิปปินส์มีกองกำลังทหารหรืออาวุธยุทโธปกรณ์ค่อนข้างน้อยโดยไม่มีรถถังหลัก (main battle tank) มีปืนใหญ่ทุกประเภท จำนวน ๒๘๒ กระบอกและมีกำลังทหารเพียง ๑๒๕,๐๐๐ คน ในขณะที่ประเทศสิงคโปร์เป็นประเทศที่มีงบประมาณทางทหารสูงสุดในกลุ่มประเทศอาเซียน จึงทำให้มีอาวุธยุทโธปกรณ์ที่ทันสมัยโดยมีรถถังหลักจำนวน ๑๙๖ คันและมีเรือดำน้ำ จำนวน ๔ ลำด้วย และด้วยเหตุที่แต่ละประเทศมีอาวุธที่มีความทันสมัยและประสิทธิภาพไม่เท่ากัน อาจจะทำให้มีความพยายามต่อเสริมสร้างศักยภาพทางทหารด้วยการสั่งซื้ออาวุธเพิ่มเติม โดยมีความเคลื่อนไหวระหว่างปี ๒๕๕๒-๒๕๕๓ สำหรับการจัดซื้ออาวุธเพื่อเสริมสร้างศักยภาพ

ทางทหารของประเทศต่าง ๆ ในกลุ่มอาเซียน เช่น อินโดนีเซียได้พิจารณาการซื้อเครื่องบินเอฟ ๑๖ จากสหรัฐอเมริกา หรือมาเลเซียมีแนวโน้มการสั่งซื้อเรือสนับสนุนอเนกประสงค์ (multipurpose support ship) รวมทั้งเวียดนามเตรียมมีเรือดำน้ำในประจำการในปี ๒๕๕๖ และไทยมีแผนการสั่งซื้อเรือดำน้ำจากเยอรมนี ตลอดจนการสั่งซื้อเครื่องบินเอฟ ๑๖ เอ/บี เป็นต้น ทั้งนี้ มีข้อสังเกตเพิ่มเติมว่า การมีเรือดำน้ำในประจำการอาจเป็นแนวทางส่วนหนึ่งของยุทธศาสตร์การรักษาความมั่นคงทางทะเลของประเทศต่าง ๆ เพื่อเป็นการรักษาผลประโยชน์ของประเทศหรือเป็นเครื่องมือในการถ่วงดุลกำลังทางทหารกับประเทศต่าง ๆ ที่มีกรณีพิพาทตามที่อ้างถึงข้างต้นแล้ว

แม้ว่าองค์กรรัฐสภาจะเป็นสถาบันการเมืองที่มีหน้าที่พิจารณาข้อเสนอหรือร่างกฎหมายงบประมาณตามบทบัญญัติของกฎหมาย เพื่อให้การจัดสรรงบประมาณทางทหารเป็นไปด้วยความเหมาะสมสำหรับสถานการณ์ความมั่นคงของประเทศก็ตามที อย่างไรก็ตาม ในทางปฏิบัติแล้วฝ่ายบริหารมีบทบาทสำคัญในขั้นตอนของรัฐสภา สำหรับการพิจารณางบประมาณทางทหารโดยผ่านช่องทางของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรฝ่ายรัฐบาล โดยข้อเท็จจริงในหลายประเทศคือ ฝ่ายรัฐบาลสามารถควบคุมเสียงส่วนใหญ่ในรัฐสภาได้อย่างเบ็ดเสร็จรวมทั้งบางประเทศที่มีการปกครองในระบบอำนาจนิยมที่อำนาจการตัดสินใจยังรวมศูนย์อยู่ที่บุคคลหรือคณะบุคคลเป็นสำคัญ (เช่น กรีซ อินโดนีเซีย เวียดนาม หรือพม่า เป็นต้น) ทั้งนี้ ถ้าพิจารณาในประเด็นของคณะกรรมการธิการที่ทำหน้าที่พิจารณาร่างกฎหมายงบประมาณ ก็ไม่ได้แสดงบทบาทขององค์กรรัฐสภาอย่างแท้จริง เช่น ในกรณีประเทศไทยที่ฝ่ายบริหารเข้าไปมีบทบาทโดยตรงตำแหน่งสำคัญในคณะกรรมการธิการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติงบประมาณ เช่น ประธานคณะกรรมการ รองประธานคณะกรรมการ หรือเลขานุการคณะกรรมการ เป็นต้น ทำให้ฝ่ายบริหารเข้าไปมีบทบาทสำคัญในขั้นตอนการพิจารณารายละเอียดของงบประมาณ และในบางประเทศ เช่น สิงคโปร์มีข้อจำกัดในการปฏิบัติหน้าที่ของสมาชิกรัฐสภาด้วยเหตุมิได้มีการพิจารณารายละเอียดงบประมาณในชั้นคณะกรรมการ นอกจากนั้นมีข้อสังเกตจากนักวิชาการจากบางประเทศ เช่น ในกรณีอินโดนีเซียหรือมาเลเซียที่สรุปได้ว่า เช่น สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรอินโดนีเซียหรือสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรมาเลเซีย ไม่มีประสบการณ์และขาดความรู้/ความเข้าใจในเรื่องงบประมาณที่เป็นรายละเอียดเรื่องเทคนิค ยิ่งไปกว่านั้นในกรณีของมาเลเซีย ปรากฏว่า ประเด็นด้านงบประมาณทางทหารไม่ได้อยู่ในความสนใจของสมาชิกผู้แทนราษฎรตามชาติพันธุ์ต่าง ๆ (มลายู จีนและอินเดีย) พร้อมทั้งนั้นยังมีอุปสรรคต่อการเข้าถึงข้อมูลค่าใช้จ่ายทางทหารที่ถือว่าเป็นชั้นความลับในทางราชการด้วย

จากการสำรวจข้อเท็จจริงดังกล่าวข้างต้นก็สอดคล้องกับการศึกษาของสุชาติ ธาดาธำรงเวช (๒๕๕๔) ที่สำรวจข้อมูลจากผลการวิจัยต่าง ๆ แล้วปรากฏว่า โดยปกติแล้วงบประมาณทางการทหารเป็นรายการงบประมาณที่ได้รับการปกป้องจากการถูกตัดงบประมาณมากที่สุดอีกด้วย จึงอาจกล่าวได้ว่า กลไกทางรัฐสภาในกลุ่มประเทศอาเซียนในภาพรวมมีบทบาทค่อนข้างน้อยสำหรับการจัดสรรงบประมาณทางทหารที่เหมาะสม ซึ่งอาจพิจารณาต่อไปได้ว่า การเพิ่มงบประมาณทางทหารหรือการเสริมสร้างแสนยานุภาพทางทหารของแต่ละประเทศ อาจทำให้เกิดความระแวงหรือความไม่ไว้วางใจในกลุ่มประเทศอาเซียน

ดังนั้น จึงเป็นบทบาทและหน้าที่ของผู้นำฝ่ายบริหาร ที่ต้องดำเนินการนโยบายต่างประเทศอย่างสร้างสรรค์เพื่อสร้างสันติภาพในภูมิภาคอย่างจริงจังทั้งในระดับภูมิภาคหรือการสร้างความสัมพันธ์กับประเทศคู่เจรจาในภูมิภาค ทั้งนี้ ผู้นำฝ่ายบริหารอาจต้องพิจารณาการจัดงบประมาณทางทหารให้มีความเหมาะสมในระดับที่สามารถรักษาความมั่นคงภายในประเทศ ขณะเดียวกันก็ไม่สร้างความกังวลใจให้แก่ประเทศในกลุ่มอาเซียนด้วยกันเอง ทั้งนี้ อาจมีนโยบายความมั่นคงในเชิงสร้างสรรค์ด้วยจัดให้มีการฝึกทางทหารร่วมกัน

หรือข้อมรดด้วยกันในระดับทวิภาคี รวมทั้งช่องทางการสื่อสารระหว่างผู้นำฝ่ายบริหารหรือผู้นำทางทหารในลักษณะการสื่อสารทางตรง (direct line) เพื่อหลีกเลี่ยงการเผชิญหน้าทางทหารในพื้นที่ทางพรมแดนที่มีข้อพิพาท สำหรับแนวทางระยะยาวสำหรับการระงับข้อพิพาทอย่างถาวรคือ การใช้กระบวนการพิสูจน์อำนาจอธิปไตยเหนือดินแดนตามหลักกฎหมายระหว่างประเทศของข้อตกลงระหว่างประเทศที่มีอยู่ โดยประเทศต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องต้องยอมรับกระบวนการดังกล่าวด้วย หรือการพัฒนาพื้นที่ทับซ้อนร่วมกัน เช่น กรณีพื้นที่ทับซ้อนไทย-มาเลเซีย ที่มีการแบ่งปันผลประโยชน์ของทรัพยากรด้านพลังงานอย่างเป็นธรรม ซึ่งเป็นกรณีตัวอย่างที่ยืนยันได้ว่า ข้อขัดแย้งดังกล่าวสามารถแปรสภาพเป็นข้อตกลงทางสันติวิธี ยิ่งไปกว่านั้น ยังเป็นการสร้างความร่วมมือทางเศรษฐกิจที่เชื่อมโยงกันอันจะเป็นเส้นทางความร่วมมือก่อนการเข้าสู่ประชาคมอาเซียนใน พ.ศ. ๒๕๕๘ ได้อีกด้วย

เอกสารอ้างอิง

ภาษาไทย

โกสินทร์ วงศ์สุรวัฒน์. (๒๕๔๕). **ภูมิรัฐศาสตร์**. นครปฐม : โรงพิมพ์ศูนย์ส่งเสริมและฝึกอบรมการเกษตรแห่งชาติ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

ถวัลย์ แสงพรรค. (๒๕๓๔). **ความร่วมมือทางทหารของกลุ่มประเทศอาเซียน**. เอกสารวิจัยส่วนบุคคล. กรุงเทพฯ : วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร.

พรชัย นุชสุวรรณ. (๒๕๓๘). **แนวโน้มการจัดสรรงบประมาณเพื่อการป้องกันประเทศในสิบปีข้างหน้า (พ.ศ. ๒๕๓๙-๒๕๔๘)**. เอกสารวิจัยส่วนบุคคล. กรุงเทพฯ : วิทยาลัยป้องกันราชอาณาจักร.

พิเชษฐ สายพันธ์และสุรียา คำหวาน. (๒๕๕๔). **เขตแดนเวียตนาม-จีน-กัมพูชา-ลาว**. กรุงเทพฯ : มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์.

รัชนิกร บุญ-หลง. (๒๕๓๕). **ภูมิศาสตร์การเมืองเอเชียตะวันออกเฉียงใต้**. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

รัชนิกร บุญ-หลง. (๒๕๔๐). **ภูมิศาสตร์การเมือง**. กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

สุชาติ ธาดาธำรงเวช. (๒๕๕๔). “ค่าใช้จ่ายทางการทหารกับความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจไทย”.

การเงินการคลัง. ๒๒, ๖๖ (ธันวาคม ๒๕๕๓-มีนาคม ๒๕๕๔): ๘๔-๙๓.

สุทิน สุขคง. (๒๕๓๗). **ภูมิศาสตร์การเมืองอาเซียน**. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์.

อรอนงค์ ทิพย์พิมลและคณะ (๒๕๕๔). **เขตแดนสยามประเทศไทย-มาเลเซีย-พม่า-ลาว-กัมพูชา**.

กรุงเทพฯ : มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์.

สำนักคณะกรรมการนโยบายพลังงานแห่งชาติ (๒๕๔๔). “ทะเลจีนใต้ และหมู่เกาะสแปรตลีย์ชนวนแห่งความขัดแย้งด้านสิทธิครอบครอง”. **วารสารนโยบายพลังงาน**. ๕๑ (มกราคม-มีนาคม).

ภาษาอังกฤษ

Aguja, Mario Joyo. (n.d.). **Role of Parliament in Defence Budgeting in The Philippines.**

[Online]. Retrieved June 18, 2012, from http://www.ipf-ssg-sea.net/4th_WS/aguja.pdf.

Blondal, R. Jon. (2006). **Budgeting in Singapore.** [Online]. Retrieved June 18, 2012, from <http://www.oecd.org/dataoecd/52/57/40140241.pdf>.

_____. (2009). **Budgeting in Indonesia.** [Online]. Retrieved June 18, 2012, from <http://www.oecd.org/dataoecd/58/20/45362389.pdf>.

_____. (2010). **Budgeting in The Philippines.** [Online]. Retrieved June 18, 2012, from <http://www.oecd.org/dataoecd/26/37/48170279.pdf>.

Born, Hans. (n.d.). **Defence Budgeting in ASEAN Member States: Parliamentary Perspectives.** [Online]. Retrieved June 18, 2012, from http://www.ipf-ssg-sea.net/4th_WS/Born.pdf.

Central Intelligence Agency. (n.d.). **Military Expenditures.** [Online]. Retrieved June 18, 2012, from <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/fields/2034.html#138>.

Chin, Jitkai. Tong-Liew, Chin and Mohammad, Nur Jazlan. (n.d.). **Role of Parliament in Defence Budgeting in Malaysia.** [Online]. Retrieved June 18, 2012, from http://www.ipf-ssg-sea.net/4th_WS/Chin_et_al.pdf.

Cordesman, H. Anthony and Hammond, Robert. (2010). **The Military Balance In Asia : 1990-2010.** Retrieved June 6, 2012, from <http://www.csis.org/publication/military-balance-asia-1990-2010>.

Defence Intelligence Organisation. (2010). **Defence Economic Trends in The Asia-Pacific 2010.** [Online]. Retrieved June 18, 2012, from http://www.defence.gov.au/dio/documents/DET_10.pdf.

Hersutanto, Begi. (n.d.). **Role of Parliament in Defence Budgeting in Indonesia.** [Online]. Retrieved June 18, 2012, from http://www.ipf-ssg-sea.net/4th_WS/hersutanto.pdf.

Lunn, Jon and Thompson, Gavin. (2011). **Southeast Asia: A political and economic introduction**. [Online]. Retrieved June 18, 2012, from <http://www.parliament.uk/briefing-papers/RP11-78>.

Sithol, Im. and Sotharith Chap (n.d.). **Role of Parliament in Defence Budgeting in Cambodia**. [Online]. Retrieved June 18, 2012, from http://www.ipf-ssg-sea.net/4th_WS/sithol_and_sotharith.pdf.

Stockholm International Peace Research Institute. (2012). **Background paper on SIPRI military expenditure data, 2011**. [Online]. Retrieved June 18, 2012, from <http://www. www.clickpdf.com/pdfview/1wfc4dp/military/background-paper-on-sipri-military-expenditure-data-2011-file>.

Taylor, Claire. (2011). **Military Balance in Southeast Asia**. [Online]. Retrieved June 6, 2012, from <http://www.parliament.uk/briefing-papers/RP11-79>.

Wikipedia. (n.d. A.). **South China Sea**. [Online]. Retrieved June 18, 2012, from http://www.en.wikipedia.org/wiki/South_China_sea.

Wikipedia. (n.d. B.). **Saab JAS 39 Gripen**. [Online]. Retrieved June 18, 2012, from http://www. en.wikipedia.org/wiki/Saab_JAS_39_Gripen#cite_note-Saab_dims-155

รอบโลกวิจัย

ครั้งแรกของโลก นวัตกรรม “ศิริราช” ช่วยผู้ป่วยโรคเบาหวาน

เรียบเรียงโดย...วิมลรักษ์ ศานติธรรม

ถือเป็นผู้สำคัญในวงการแพทย์และเป็นข่าวดีของผู้ป่วยโรคเบาหวานเป็นอย่างยิ่ง โดยเมื่อวันที่ ๓๐ พฤษภาคม ๒๕๕๕ โรงพยาบาลศิริราช โดย ศาสตราจารย์นายแพทย์อุดม คชินทร คณบดีคณะแพทยศาสตร์ศิริราชพยาบาล เป็นประธานแถลงข่าว “ครั้งแรกของโลก นวัตกรรมศิริราช ผ่าตัดเปลี่ยนทางเดินระบบไหลเวียนโลหิตบริเวณเท้าในกลุ่มผู้ป่วยเบาหวาน ป้องกันการถูกตัดขา” โดยมี ศาสตราจารย์นายแพทย์ศุภกร โรจนินทร์ หัวหน้าภาควิชาศัลยศาสตร์ และ ศาสตราจารย์นายแพทย์ประมุข มุทิตางกูร หัวหน้าสาขาวิชาศัลยศาสตร์หลอดเลือด ภาควิชาศัลยศาสตร์ เป็นผู้คิดค้นนวัตกรรมดังกล่าว โดยมีนางอรุณี เตมีพัฒนาพงษ์ อายุ ๗๗ ปี อาชีพค้าขาย เป็นผู้ป่วยที่ได้รับการผ่าตัดด้วยวิธีดังกล่าว จนสามารถกลับมาเดินได้ตามปกติ

ศาสตราจารย์ นายแพทย์ศุภกร กล่าวว่า โรคเบาหวานเป็นโรคเรื้อรังที่เป็นปัญหาสำคัญทางสาธารณสุขพบได้ทั่วโลก และมีอัตราการเพิ่มของผู้ป่วยทุกปี ผู้ป่วยเบาหวานเมื่อเป็นได้ระยะหนึ่งจะเกิดโรคแทรกซ้อนต่างๆ เช่น โรคหัวใจ โรคไต โรคทางระบบประสาท โรคหลอดเลือด โดยเฉพาะหลอดเลือดบริเวณเท้า ซึ่งเป็นอวัยวะที่ถูกใช้งานหนัก แต่มักถูกมองข้าม ผลขาดเลือดที่เท้าในผู้ป่วยเบาหวาน เป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้ถูกตัดขา เกิดภาวะทุพพลภาพ บางรายอาจเสียชีวิต จากสถานการณ์ดังกล่าว ทางคณะศัลยแพทย์โรงพยาบาลศิริราช จึงคิดค้นนวัตกรรมการผ่าตัดเปลี่ยนทางเดินระบบไหลเวียนโลหิตบริเวณเท้าในกลุ่มผู้ป่วยเบาหวานขึ้น นับเป็นความสำเร็จครั้งแรกของโลกที่สามารถช่วยให้ผู้ป่วยกลุ่มนี้ที่มีผลขาดเลือดรอดพ้นจากความพิการได้

คณะศัลยแพทย์ได้คิดค้นการวิจัยการรักษาวิธีนี้ขึ้น เพื่อช่วยกลุ่มผู้ป่วยเบาหวานที่มีพยาธิสภาพของหลอดเลือดแดงบริเวณขาอยู่ในขั้นรุนแรง ไม่สามารถรักษาด้วยวิธีอื่นๆ ได้ โดยวิธีนี้เริ่มผ่าตัดครั้งแรกปี ๒๕๔๕ จนถึงปัจจุบันรวมการรักษาที่ โรงพยาบาลศิริราชไปแล้ว ๔๐ ราย แต่จากการรวบรวมข้อมูลผลการรักษาที่เคยทำระหว่างปี ๒๕๔๕-๒๕๕๒ มีสถิติการเข้ารับการรักษาด้วยวิธีนี้จำนวน ๒๖ ราย เป็นเพศหญิงมากกว่าชาย โดยอายุส่วนใหญ่ ๖๘ ปีขึ้นไป ทั้งนี้ ผู้ป่วยดังกล่าวไม่สามารถรักษาด้วยวิธีอื่นแล้ว จึงต้องใช้วิธีนี้ โดยพบว่าร้อยละ ๗๓ ผ่าตัดสำเร็จผลการรักษาดี ร้อยละ ๒๓ ถูกตัดขา เนื่องจากมีการติดเชื้อมาก่อนและไม่พบการติดเชื้อมาก่อน เมื่อผ่าตัดเสร็จจึงทราบว่ายังมีเชื้อหลงเหลือ และพบว่าอีกร้อยละ ๔ เสียชีวิตจากภาวะปอดอักเสบ ซึ่งไม่เกี่ยวกับการผ่าตัด อย่างไรก็ตาม ตัวเลขดังกล่าวเป็นสถิติเริ่มแรกของการผ่าตัด แต่ขณะนี้ไม่มีปัญหาใด ๆ ซึ่งหลังการผ่าตัดทางคณะศัลยแพทย์มีการติดตามผลการรักษา โดยพบว่าร้อยละ ๘๕ มีชีวิตดี ดำเนินชีวิตได้อย่างปกติ และร้อยละ ๗๖ ไม่ต้องสูญเสียขา สามารถอยู่ได้อีก

สำหรับหลักการผ่าตัดวิธีนี้ คือการใช้หลอดเลือดดำบริเวณข้อเท้าเป็นทางนำเลือดแดงจากหลอดเลือดแดงบริเวณต้นขา เข้าไปในระบบหลอดเลือดดำโดยตรง ซึ่งแพทย์จะใช้หลอดเลือดแท้จากขาอีกข้าง มาต่อเข้ากับหลอดเลือดดำ จากนั้นใช้หลอดเลือดเทียมเชื่อมต่อไปยังหลอดเลือดแดงบริเวณต้นขา ซึ่งการทำลักษณะนี้จะช่วยให้เลือดหมุนเวียนไปบริเวณเท้าที่มีแผล ทำให้แผลสมานตัวเองได้ วิธีนี้จะช่วยให้ปริมาณอาหาร และออกซิเจนมาหล่อเลี้ยงเท้าที่ขาดเลือดได้อย่างพอเพียง จนแผลเบาหวานที่ขาดเลือดหายเป็นปกติ ผู้ป่วยสามารถเดินได้โดยใช้เวลาผ่าตัดประมาณ ๔ ชั่วโมง นอกพักฟื้นที่โรงพยาบาล ๔-๖ สัปดาห์ ค่าใช้จ่ายอย่างต่ำประมาณ ๕๐,๐๐๐ บาท โดยทุกระบบประกันสุขภาพ ทั้งหลักประกันสุขภาพถ้วนหน้า ประกันสังคม และสิทธิสวัสดิการข้าราชการ สามารถเบิกจ่ายได้ตามระบบที่กำหนด

ผู้ป่วยที่จะเข้ารับการักษาวิธีนี้ จะต้องเป็นผู้ป่วยไม่สามารถรักษาด้วยการผ่าตัดเปลี่ยนทางเดินหลอดเลือดแดงหรือบายพาส รวมถึงการถ่างขยายหลอดเลือดแดงด้วยบอลลูน หรือการใส่ขดลวดค้ำยัน โดยผู้ป่วยจะต้องมีหลอดเลือดดำบริเวณข้อเท้าดี สภาพหัวใจต้องแข็งแรงมากพอ ไม่มีการติดเชื้อ หรือหากมีหนองบริเวณแผลต้องรักษาให้หายก่อน และเส้นเลือดดำต้องไม่อุดตัน จึงสามารถรักษาด้วยวิธีนี้ อย่างไรก็ตาม วิธีการดังกล่าวตนได้นำเสนอครั้งแรกที่การประชุมวิชาการศัลยแพทย์ที่เมืองนิวยอร์ก ประเทศสหรัฐอเมริกา เมื่อปี ๒๕๕๒ หลังจากนั้นได้รับความสนใจให้มีการนำเสนอเรื่องนี้ทุก ๆ ปี ทั้งปี ๒๕๕๓-๒๕๕๔ และล่าสุดในปี ๒๕๕๕ ที่กรุงลอนดอน ประเทศอังกฤษอีกด้วย ที่สำคัญผลงานชิ้นนี้ยังได้รับการตีพิมพ์ในวารสารนานาชาติชื่อ Vascular ซึ่งได้รับการยอมรับจากนานาชาติ ทั้งสหรัฐอเมริกา รัสเซีย ฝรั่งเศส ฯลฯ แต่ประเทศเหล่านี้ยังไม่มีการนำไปใช้ เนื่องจากผู้ป่วยเบาหวานของประเทศดังกล่าวมีการรักษาทัน จนไม่ต้องใช้วิธีนี้ สำหรับผู้สนใจ

จะรับการรักษาด้วยวิธีนี้สามารถติดต่อได้ที่หน่วยตรวจโรคัลยศาสตร์ ตึกผู้ป่วยนอก ชั้น ๓ โรงพยาบาลศิริราช
หรือสอบถามได้ที่ www.sirirajonline.net

เอกสารอ้างอิง

ข่าวไทยรัฐออนไลน์. (๒๕๕๕). ศิริราชแจ้งผ่าเปลี่ยนเส้นเลือด ช่วยผู้ป่วยเบาหวานไม่ต้องตัดขา. [ออนไลน์].
วันที่ค้นข้อมูล ๑๑ มิถุนายน ๒๕๕๕. เข้าถึงได้จาก <http://www.thairath.co.th/content/edu/264500>

ผู้จัดการออนไลน์. (๒๕๕๕). ศิริราช "แจ้งจริง ช่วยผู้ป่วยเบาหวาน ไม่ต้องตัดขาทั้ง". [ออนไลน์].
วันที่ค้นข้อมูล ๑๑ มิถุนายน ๒๕๕๕. เข้าถึงได้จาก <http://www.manager.co.th/daily/ViewNews.aspx?NewsID=9550000066649>

เมธาวี มัชฌันติกะ. (๒๕๕๕). นวัตกรรม “ศิริราช” เบาหวาน – ไม่ต้อง “ตัดขา”. [ออนไลน์]. วันที่ค้นข้อมูล
๕ มิถุนายน ๒๕๕๕. เข้าถึงได้จาก http://www.khaosod.co.th/view_news.php?newsid=TUROamlyd3dNVEExTURZMU5RPTO=§ionid=TURNd013PTO=&day=TWpBeE1pMHd0aTB3Tle9PQ>=ข่าวสดออนไลน์ วันที่ ๕ มิถุนายน พ.ศ. ๒๕๕๕ ปีที่ ๒๒ ฉบับที่ ๗๘๕๙ ข่าวสดรายวัน

สำนักข่าวเจ้าพระยา. (๒๕๕๕). ร.พ. ศิริราชคิดค้นผ่าตัดระบบไหลเวียนโลหิต ช่วยผู้ป่วยโรคเบาหวาน.
[ออนไลน์]. วันที่ค้นข้อมูล ๑๑ มิถุนายน ๒๕๕๕. เข้าถึงได้จาก
<http://www.chaoprayanews.com/2012/05/30/...>

รอบรู้นอกสภา

แนวทางการดำเนินการปรับปรุงบริการเพื่อเพิ่มขีดความสามารถ ในการประกอบธุรกิจตามมติคณะรัฐมนตรี

เรียบเรียงโดย...นารีสลักษณ์ ศิริวรรณ

สำหรับเอกสารข่าวสารงานวิจัยและพัฒนา ประจำเดือนสิงหาคม ๒๕๕๕ ขอนำเสนอสาระความรู้ที่มีประโยชน์เกี่ยวกับการกระตุ้นเศรษฐกิจให้มีการเจริญเติบโตมากขึ้น โดยเป็นข้อมูลที่ได้จากการประชุม เรื่องแนวทางการดำเนินการปรับปรุงบริการเพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการประกอบธุรกิจตามมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ ๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๕ ณ ห้องมิ่งเมือง ชั้น ๔ โรงแรมเดอะทวิน ทาวเวอร์ จัดโดยสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ (ก.พ.ร.) โดยมีผู้เข้าร่วมประชุมทั้งสิ้น ๑๐๓ คน จากหน่วยงานทั้งภาครัฐและเอกชนที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินการปรับปรุงบริการตามตัวชี้วัด ๑๐ ด้านของรายงานผลการวิจัยเรื่อง Doing Business ได้แก่ สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา สำนักงานงบประมาณ กรมพัฒนาธุรกิจการค้า กรมศุลกากร กรมบังคับคดี สภาวิศวกร สภาหอการค้าไทย สมาคมอุตสาหกรรมก่อสร้างไทย เป็นต้น โดยสรุปสาระสำคัญ ได้ดังนี้

นางสุพรรณิ ไพรัชเวทย์ รองเลขาธิการสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ เป็นประธานเปิดการประชุม ได้กล่าวถึงวัตถุประสงค์ของการจัดงาน เพื่อเป็นการชี้แจงมติคณะรัฐมนตรี เมื่อวันที่ ๔ มกราคม ๒๕๕๕ และเปิดโอกาสให้มีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางการดำเนินการปรับปรุงบริการเพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการประกอบธุรกิจ ซึ่งนับตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๔๖ เป็นต้นมา รัฐบาลได้มีนโยบายให้หน่วยงานของรัฐปรับปรุงคุณภาพการให้บริการเพื่อให้ประชาชนได้รับบริการที่สะดวกและรวดเร็วขึ้น

สำนักงาน ก.พ.ร. ในฐานะหน่วยงานที่มีภารกิจในการพัฒนาระบบราชการได้ดำเนินการตามนโยบายในการส่งเสริมให้หน่วยงานของรัฐปรับปรุงคุณภาพการให้บริการประชาชนโดยลดขั้นตอนและระยะเวลาการปฏิบัติราชการลงร้อยละ ๓๐-๕๐ มาอย่างต่อเนื่อง ซึ่งกระบวนการปรับปรุงคุณภาพการให้บริการดังกล่าวสอดคล้องกับแนวทางวัดผลเรื่อง Doing Business ของธนาคารโลกที่พิจารณาเกี่ยวกับขั้นตอน ระยะเวลา ค่าใช้จ่ายในการให้บริการของรัฐที่มีผลต่อการอำนวยความสะดวกให้แก่ผู้ประกอบการในการดำเนินธุรกิจ ในส่วนของ Doing Business มีความสำคัญต่อการตัดสินใจของนักลงทุนในการเข้ามาลงทุน

ในประเทศไทย อีกทั้งแนวทางการวัดผลที่สอดคล้องกับแนวทางปฏิบัติเพื่อปรับปรุงบริการของภาครัฐ ดังนั้น สำนักงาน ก.พ.ร. จึงได้นำรายงานการจัดอันดับดังกล่าวเสนอต่อคณะรัฐมนตรี เพื่อทราบและพิจารณาอย่างต่อเนื่อง

จากนั้น เป็นการบรรยายเรื่อง การปรับปรุงบริการเพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการประกอบธุรกิจ จากการศึกษาวิจัย โดยผู้เชี่ยวชาญเฉพาะด้านการพัฒนาระบบราชการ ได้กล่าวถึงการปรับปรุงบริการเพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการประกอบธุรกิจ ซึ่งรายงานผลการวิจัยเรื่อง Doing Business จัดทำขึ้นโดยธนาคารโลกเป็นประจำทุกปีตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๔๗ ธนาคารโลกเข้ามาจัดอันดับประเทศไทยครั้งแรกเมื่อ พ.ศ. ๒๕๔๘ (ค.ศ. ๒๐๐๕) และได้มีการสำรวจเกี่ยวกับขั้นตอนระยะเวลาการให้บริการ ค่าใช้จ่ายและกฎหมาย กฎ ระเบียบต่าง ๆ ของรัฐ ในการสนับสนุน หรือเป็นอุปสรรคต่อการดำเนินธุรกิจหรือไม่ อย่างไร ซึ่งพบว่า ตัวชี้วัดในการสำรวจมีจำนวน ๑๐ ด้าน ตามวงจรธุรกิจตั้งแต่การเริ่มต้นธุรกิจจนถึงการปิดกิจการ ผลการจัดอันดับสะท้อนให้เห็นถึงประสิทธิภาพของหน่วยงานภาครัฐเทียบกับประเทศต่าง ๆ ทั่วโลก ทั้งนี้ สำนักงาน ก.พ.ร. ได้นำรายงานการจัดอันดับดังกล่าวเสนอต่อคณะรัฐมนตรี โดยมติคณะรัฐมนตรีที่ผ่านมาเมื่อวันที่ ๔ มกราคม ๒๕๕๕ มอบหมายให้หน่วยงานต่าง ๆ ดำเนินการดังนี้

๑. ให้หน่วยงานที่รับผิดชอบ ดำเนินการปรับปรุงบริการให้เป็นผลสำเร็จ ดังนี้

- ด้านการจดทะเบียนทรัพย์สิน ให้กรมที่ดินและกรมสรรพากรเป็นหน่วยงานที่รับผิดชอบหลักดำเนินการศึกษาความเหมาะสมในการปรับลดอัตราภาษีหรือค่าธรรมเนียมในการจดทะเบียนทรัพย์สิน เพื่อกำหนดเป็นมาตรการถาวรหรือปรับแก้ไขกฎหมายที่เกี่ยวข้อง และควรเชื่อมโยงฐานข้อมูลของกรมพัฒนาธุรกิจการค้ากับกรมที่ดินให้สามารถตรวจสอบความเป็นนิติบุคคลของผู้จดทะเบียนได้แบบ real time

- ด้านการชำระภาษีให้กระทรวงการคลังและหน่วยงานที่มีหน้าที่ในการจัดเก็บภาษีและค่าธรรมเนียมให้รัฐเป็นหน่วยงานที่รับผิดชอบหลัก ดำเนินการศึกษารายละเอียดของกระบวนการจัดเก็บภาษีภายในประเทศและปฏิรูประบบการจัดเก็บภาษีใหม่ให้เกิดการบูรณาการ รวมทั้งศึกษาแนวทางการมอบอำนาจให้หน่วยงานอื่นจัดเก็บภาษีแทนได้อย่างจริงจัง เพื่อให้เกิดระบบการชำระภาษีเพื่อจุดเดียว

- ด้านการค้าระหว่างประเทศ ให้กรมศุลกากร และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการนำเข้า – ส่งออกสินค้าเป็นหน่วยงานที่รับผิดชอบหลัก ดำเนินการผลักดันให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องนำระบบ National window ไปใช้ในการนำเข้า – ส่งออกอย่างเป็นรูปธรรม และศึกษาเพื่อกำหนดแนวทางในการลดค่าใช้จ่ายและลดจำนวนเอกสารในการนำเข้า – ส่งออกให้แก่ผู้ประกอบการ

- ด้านการเริ่มต้นธุรกิจ ให้กรมพัฒนาธุรกิจการค้าเป็นหน่วยงานที่รับผิดชอบหลักดำเนินการพัฒนาระบบการให้บริการจัดตั้งธุรกิจให้เป็นการให้บริการผ่านระบบอิเล็กทรอนิกส์

- ด้านการได้รับสินเชื่อ ให้กระทรวงการคลังและกรมบังคับคดีเป็นหน่วยงานที่รับผิดชอบหลักดำเนินการเร่งรัดเพื่อประกาศใช้กฎหมายหลักประกันทางธุรกิจ ตลอดจนปรับปรุงกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

๒. ให้สำนักงบประมาณพิจารณาสนับสนุนงบประมาณการดำเนินงานหรือโครงการที่เกี่ยวข้องกับการปรับปรุงบริการตามรายงานผลการวิจัยแก่หน่วยงานที่รับผิดชอบและสนับสนุนงบประมาณในการดำเนินการศึกษาวิจัยแนวทางการดำเนินงานของประเทศที่ได้รับการจัดให้อยู่ในอันดับต้น ๆ (Bench marking) เพื่อนำมาประยุกต์ใช้ให้เหมาะสมกับบริบทของไทย

๓. ให้กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร สนับสนุนและพัฒนาระบบการให้บริการในรูปแบบอิเล็กทรอนิกส์แก่หน่วยงานต่าง ๆ อย่างต่อเนื่อง เพื่อให้กระบวนการของรัฐมีความสะดวกและรวดเร็ว

๔. ให้สำนักงาน ก.พ.ร. รายงานความก้าวหน้าในการดำเนินการของหน่วยงานต่าง ๆ ที่รับผิดชอบในการปรับปรุงบริการให้คณะรัฐมนตรีทราบทุกเดือน ๖ เดือน และดำเนินการติดตามและประเมินผลการปรับปรุงบริการเพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการประกอบธุรกิจของประเทศให้เป็นผลสำเร็จ และอันดับของประเทศดีขึ้น เพื่อให้ผลการดำเนินการเรื่องนี้เกิดประสิทธิผลและประสิทธิภาพด้วย

๕. ให้สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาศึกษาและปรับปรุงกฎหมายที่เป็นอุปสรรคต่อการดำเนินการปรับปรุงบริการของหน่วยงานต่าง ๆ ตามรายงานผลการวิจัยดังกล่าว และเร่งรัดพิจารณาปรับปรุงกฎหมาย กฎ และระเบียบเพื่อเป็นการลดขั้นตอนและลดการขออนุญาตที่ไม่จำเป็น เพื่อให้เหมาะสมกับภาคธุรกิจ โดยให้ประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

หลังจากนั้นเป็นการรับฟังความคิดเห็น ข้อเสนอแนะ และแลกเปลี่ยนข้อมูลเกี่ยวกับแนวทางการดำเนินการปรับปรุงบริการเพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการประกอบธุรกิจ มีดังนี้

๑. ด้านกฎหมาย กฎ และระเบียบที่เกี่ยวข้อง

๑) ปัญหาความล่าช้าในการดำเนินการนอกเหนือจากประเด็นข้อกฎหมายแล้ว ยังเกิดจากกระบวนการบริหารภายในหน่วยงาน ซึ่งในการปรับปรุงการบริการควรพิจารณาปัญหาที่เกิดขึ้นว่าเป็นปัญหาในเชิงบริหารหรือเชิงกฎหมาย ในส่วนการยกร่างกฎหมายของส่วนราชการ ควรหาข้อยุติที่ชัดเจนระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้องก่อน และควรมีทัศนคติในการยอมลดอำนาจและบทบาทของหน่วยงานภาครัฐ เพื่อให้สามารถดำเนินการปรับปรุงได้ถูกต้องและรวดเร็วขึ้น

๒) ควรมีการกำหนดระยะเวลาในการทบทวนกฎหมาย กฎ ระเบียบที่เกี่ยวข้องเพื่อให้ทราบปัญหา อุปสรรคในการดำเนินการ เพื่อให้สอดคล้องกับสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไป เช่น มาตรฐาน IEC มาตรฐานในการออกแบบไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ซึ่งได้กำหนดมาตรฐานให้มีการทบทวนกฎหมายทุก ๕ ปี

๓) ควรมีการปรับแก้ไขกฎหมายในหลาย ๆ ฉบับ เช่น

- ด้านการค้าระหว่างประเทศ ควรปรับปรุงพระราชบัญญัติศุลกากร (ฉบับที่ ๙) พ.ศ. ๒๕๔๒ ในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการสำแดงถิ่นของสินค้า เนื่องจากปัจจุบันส่วนประกอบของสินค้าชนิดหนึ่งจะมีกระบวนการผลิตสินค้ามาจากหลายประเทศ

- ด้านการขออนุญาตก่อสร้าง ควรแก้ไขพระราชบัญญัติอาคารชุด พ.ศ. ๒๕๒๒ ที่มีผลให้ขั้นตอนการก่อสร้างเกิดความยุ่งยาก

- ด้านการได้รับสินเชื่อ ควรเร่งรัดให้มีการประกาศใช้กฎหมายหลักประกันธุรกิจ ซึ่งจะเป็กฎหมายที่ช่วยให้การขอสินเชื่อทำได้ง่ายขึ้น เนื่องจากกฎหมายกำหนดให้สามารถนำทรัพย์สินที่มีมูลค่าทางเศรษฐกิจมาใช้เป็นหลักประกันในการขอสินเชื่อได้

๔) การปรับปรุงบริการโดยใช้รูปแบบการให้บริการ ณ จุดเดียว (Single Point) ดำเนินการปรับปรุงโดยการมอบอำนาจให้หน่วยงานอื่นทำงานแทน โดยไม่ต้องแก้ไขกฎหมาย

๖๐

๕) ในการยกร่างกฎหมาย ควรให้ผู้ใช้กฎหมายมีส่วนร่วมในการยกร่างด้วย เพื่อให้ได้กฎหมาย
ที่ตอบสนองความต้องการของทุกฝ่าย

๒. ด้านกระบวนการให้บริการ

๒.๑ ปัจจัยสำคัญในการปรับปรุงการให้บริการให้สำเร็จเกิดจากการดำเนินการใน ๔
องค์ประกอบ คือ (๑) กระบวนการ (๒) กฎหมาย (๓) เทคโนโลยี และ (๔) งบประมาณ ดังนั้น หากหน่วยงานที่
เกี่ยวข้องกับองค์ประกอบ กฎ ระเบียบต่าง ๆ ได้แก่ หน่วยงานเจ้าของเรื่อง สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา
กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร และสำนักงบประมาณร่วมกันดำเนินการจะทำให้การปรับปรุง
บริการเกิดความสำเร็จ

๒) ความคิดเห็นเกี่ยวกับปัญหาอุปสรรคในการดำเนินการและข้อเสนอแนะในการปรับปรุง
บริการในแต่ละด้าน

- ด้านการค้าระหว่างประเทศ การเปลี่ยนเลขประจำตัวผู้เสียภาษีจาก ๑๐ หลักเป็น ๑๓ หลัก
ของกรมพัฒนาธุรกิจการค้าและกรมสรรพากร มีผลกระทบต่อระบบ e - Custom ซึ่งยังคงใช้เลข ๑๐ หลักอยู่
ทำให้สืบค้นข้อมูลของผู้ประกอบการยุ่งยากขึ้น นอกจากนี้ กรมการค้าต่างประเทศและกรมศุลกากรควร
แลกเปลี่ยนฐานข้อมูลให้เป็นฐานข้อมูลเดียวกัน เพื่อลดภาระในการส่งเอกสารซึ่งเป็นการลดการใช้พลังงาน
ให้แก่ผู้ประกอบการได้

เอกสารอ้างอิง

สำนักงาน ก.พ.ร. (๒๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๕๕). เอกสารประกอบการประชุม เรื่อง แนวทางการดำเนินการ
ปรับปรุงบริการเพื่อเพิ่มขีดความสามารถในการประกอบการ. [ออนไลน์]. วันที่ค้นข้อมูล ๕
กรกฎาคม ๒๕๕๕. เข้าถึงได้จาก [http://www.opdc.go.th/content.php?menu_id=5&
Content_id=2261](http://www.opdc.go.th/content.php?menu_id=5&Content_id=2261)

พบปะนักวิจัย

อาจารย์ ดร.วราภรณ์ สีนถาวร

ผู้ช่วยคณบดีฝ่ายวิชาการ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนครินทร์

สิฐสร กระแสร์สุนทร : ผู้สัมภาษณ์

กองบรรณาธิการเอกสารข่าวสารงานวิจัยและพัฒนา ขอเสนอบทสัมภาษณ์ของนักวิจัยด้านเทคโนโลยีทางการศึกษา เพื่อให้สาระการสัมภาษณ์มีความหลากหลายในสาขาวิชาต่าง ๆ โดยเป็นการสัมภาษณ์อาจารย์ ดร.วราภรณ์ สีนถาวร อาจารย์ประจำสาขาวิชาเทคโนโลยีการศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนครินทร์ ซึ่งเป็นนักวิชาการที่มีความรู้ ความสามารถ และมีประสบการณ์ด้านการสอนในสาขาวิชาเทคโนโลยีการศึกษามากกว่า ๑๐ ปี สำหรับตำแหน่งในปัจจุบันนั้น อาจารย์ ดร.วราภรณ์ สีนถาวร ดำรงตำแหน่งอาจารย์ประจำสาขาวิชาเทคโนโลยีการศึกษาที่รับผิดชอบการสอนในสาขาวิชาเทคโนโลยีการศึกษาให้กับนักศึกษาทั้งระดับปริญญาตรีและระดับบัณฑิตศึกษา พร้อมกันนี้ยังมีตำแหน่งทางบริหารเป็นผู้ช่วยคณบดีฝ่ายวิชาการ คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนครินทร์อีกด้วย ในส่วนของประวัติการศึกษา ได้สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรีด้านเทคโนโลยีทางการศึกษา โดยได้รับปริญญาการศึกษาบัณฑิต เกียรตินิยมอันดับ ๒ จากคณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ หลังจากนั้นศึกษาต่อในระดับปริญญาโทที่คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ในสาขาสาธิตทัศนศึกษา และระดับปริญญาเอกที่คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ในสาขาเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา พร้อมกันนี้ได้มีประสบการณ์ด้านการศึกษาวิจัยในหลายเรื่อง อาทิ การสำรวจความคิดเห็นของนักศึกษาเกี่ยวกับการสอนของอาจารย์คณะครุศาสตร์ สถาบันราชภัฏราชชนครินทร์ การติดตามภาวการณ์มีงานทำของบัณฑิตคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนครินทร์ การติดตามผลการผลิตบัณฑิตของคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนครินทร์ และการศึกษาพฤติกรรมการใช้สารสนเทศของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏราชชนครินทร์

สำหรับประเด็นการสัมภาษณ์ในครั้งนี้เป็นประเด็นเกี่ยวกับแนวคิดหรือทิศทางในด้านการวิจัยทางการศึกษา รวมถึงทิศทางการวิจัยด้านเทคโนโลยีทางการศึกษาในปัจจุบัน โดยมีรายละเอียดดังนี้

คำถาม : ปัจจุบันงานวิจัยของสถาบันฯ/หน่วยงาน/หรืองานวิจัยที่ท่านเคยศึกษามา ส่วนใหญ่เป็นเรื่องเกี่ยวกับอะไร

อาจารย์ ดร.วราภรณ์ สีนถาวร : งานวิจัยส่วนใหญ่ที่เคยศึกษามามากเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการผลิตบัณฑิตของคณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์ ซึ่งเป็นเรื่องที่สอดคล้องกับการประกันคุณภาพการศึกษาระดับอุดมศึกษาของสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา โดยมุ่งศึกษาเพื่อนำผลการวิจัยที่ได้มาปรับใช้ในการพัฒนา และปรับปรุงระบบการจัดการเรียนการสอนของคณะ รวมถึงการจัดกิจกรรมเพื่อพัฒนานักศึกษาครูของคณะครุศาสตร์ นอกจากนี้ยังมีงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมการใช้สารสนเทศของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์ ซึ่งชี้ให้เห็นถึงพฤติกรรมในการใช้สารสนเทศของนักศึกษา รวมถึงได้ทราบถึงสภาพปัญหา และความต้องการด้านเทคโนโลยีสารสนเทศของนักศึกษามหาวิทยาลัยราชภัฏราชนครินทร์

คำถาม : ขณะนี้ท่านกำลังดำเนินการศึกษาวิจัยเรื่องอะไร หรือร่วมเป็นคณะกรรมการใดที่เกี่ยวข้องกับงานด้านการวิจัยบ้าง และมีรายละเอียดของการทำงานเป็นอย่างไร

อาจารย์ ดร.วราภรณ์ สีนถาวร : ปัจจุบันได้เข้าร่วมเป็นคณะกรรมการกลั่นกรองงานวิจัยของคณะครุศาสตร์ ซึ่งจะต้องทำหน้าที่ในการพิจารณาข้อเสนอโครงการวิจัยของคณาจารย์ภายในคณะครุศาสตร์ที่เสนอขอรับทุนสนับสนุนการวิจัยจากมหาวิทยาลัย โดยทำหน้าที่พิจารณาทั้งด้านเนื้อหา กระบวนการวิจัย งบประมาณที่ใช้ในการวิจัย ระยะเวลาในการดำเนินการ และส่วนอื่น ๆ ว่าแต่ละส่วนมีความถูกต้อง เหมาะสมหรือไม่ รวมทั้งการให้คำแนะนำ และข้อเสนอแนะต่าง ๆ เพื่อให้ข้อเสนอโครงการวิจัยเรื่องนั้นๆ มีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น โดยในส่วนนี้จะต้องอาศัยประสบการณ์จากทั้งที่เคยได้ศึกษามาและจากประสบการณ์ที่เคยทำงานวิจัยมาประกอบในการให้คำแนะนำและข้อเสนอแนะต่าง ๆ แก่คณาจารย์ที่สนใจจะทำวิจัย ส่วนงานวิจัยที่กำลังจะดำเนินการเองนั้นอยู่ในระหว่างการศึกษาค้นคว้าและจัดเตรียมข้อมูลที่จะทำการศึกษาวิจัยต่อไปในอนาคต

คำถาม : จากประสบการณ์ด้านการวิจัยที่ผ่านมาท่านพบปัญหาหรืออุปสรรคอย่างไรบ้าง และท่านมีวิธีแก้ปัญหานั้นอย่างไร

อาจารย์ ดร.วราภรณ์ สีนถาวร :

จากประสบการณ์ที่เคยได้ทำการศึกษาวิจัยมาส่วนใหญ่ ปัญหาที่พบมักจะเป็นเรื่องของเวลาในการศึกษาวิจัย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูล เนื่องจากบทบาทการเป็นอาจารย์ในระดับอุดมศึกษานั้น นอกจากจะมีภาระงานด้านการสอนซึ่งถือเป็นภารกิจหลักแล้ว ยังมีภาระด้านอื่น ๆ อีก เช่น บทบาทการปฏิบัติงานในรูปของคณะทำงานต่าง ๆ ของคณะครุศาสตร์และของมหาวิทยาลัย หรืองานที่เกี่ยวข้องกับการประกันคุณภาพ การศึกษาระดับอุดมศึกษาตามนโยบายของสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา รวมถึงบทบาทการเป็นอาจารย์นิเทศที่ต้องออกไปพบปะให้คำแนะนำต่าง ๆ แก่นักศึกษาชั้นปีสุดท้ายของคณะครุศาสตร์ที่ออกไปฝึกประสบการณ์วิชาชีพครูในโรงเรียนต่าง ๆ ในพื้นที่จังหวัดฉะเชิงเทรา ซึ่งในแต่ละบทบาทมีภาระงานค่อนข้างมาก จึงส่งผลกระทบต่อการดำเนินการศึกษาวิจัย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในขั้นตอนการเก็บรวบรวมข้อมูล ซึ่งมักมีเวลาในการดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยตนเองค่อนข้างน้อย ซึ่งปัญหาดังกล่าวในบางครั้งแก้ไขปัญหาโดยมอบหมายให้นักศึกษาที่กำลังศึกษาในรายวิชาด้านการวิจัยที่รับผิดชอบสอนอยู่ ช่วยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลแทนให้ โดยก่อนที่จะมอบหมายให้นักศึกษาไปดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลแทนจะต้องอธิบายถึงขั้นตอนการดำเนินงานและวิธีการในการเก็บรวบรวมข้อมูลอย่างละเอียดและชัดเจนก่อน รวมถึงให้นักศึกษาทดลองเก็บรวบรวมข้อมูลโดยจะคอยเป็นผู้สังเกตการณ์ว่านักศึกษาสามารถดำเนินการได้อย่างถูกต้องตามหลักและวิธีการวิจัยแล้วจึงจะให้นักศึกษาไปดำเนินการเอง ซึ่งวิธีการปัญหาดังกล่าวถือว่าเป็นการฝึกประสบการณ์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลการวิจัยให้กับนักศึกษาในทางอ้อมไปด้วย

คำถาม

: การวิจัยในวงการเทคโนโลยีทางการศึกษาของไทยในปัจจุบันมีทิศทางวิจัยเป็นอย่างไร

อาจารย์ ดร.วราภรณ์ สีนถาวร :

การวิจัยในวงการเทคโนโลยีทางการศึกษาของไทยส่วนใหญ่จะมุ่งเน้นในเรื่องของรูปแบบการจัดการเรียนการสอน และการสร้างสื่อการเรียนการสอนให้มีความเหมาะสมกับผู้เรียน เนื้อหาวิชา และสภาพแวดล้อมทางการเรียน ทั้งนี้ เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการพัฒนาด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน รวมถึงการพัฒนาด้านทักษะการคิด กระบวนการคิดเชิงวิเคราะห์ สังเคราะห์ และการทำงานเป็นทีม สำหรับทิศทางของการวิจัยในด้านเทคโนโลยีการศึกษานั้น มักมุ่งเน้นและให้ความสำคัญกับการศึกษาด้านสื่อเทคโนโลยีต่าง ๆ อาทิ การจัดการเรียนการสอนผ่านเว็บไซต์ หรือที่เรียกกันบ่อย ๆ

๖๔

ว่า e-Learning การเรียนรู้ผ่านสื่ออิเล็กทรอนิกส์รูปแบบต่างๆ และอีกสื่อที่คาดว่าจะอยู่ในความสนใจมากในระยะนี้ คือ แท็บเล็ต (Tablet) เพราะปัจจุบันประเทศไทยของเรายังไม่ค่อยมีรายงาน การวิจัยที่เกี่ยวข้องกับสื่อชนิดนี้มากนัก แต่ได้มีการนำสื่อดังกล่าว มาใช้ในการจัดกระบวนการเรียนรู้ให้แก่เด็กไทยแล้ว จึงถือว่าเป็น สื่อที่อยู่ในความสนใจของนักวิจัยในแวดวงเทคโนโลยีการศึกษาที่ จะทำการศึกษาวิจัยเกี่ยวข้องกัสื่อชนิดดังกล่าว

คำถาม : ทิศทางการวิจัยในวงการเทคโนโลยีทางการศึกษาในอนาคตที่ท่าน อยากให้เป็น

อาจารย์ ดร.วราภรณ์ สีนถาวร : สำหรับทิศทางการวิจัยในวงการเทคโนโลยีทางการศึกษาในอนาคต ที่อยากให้เป็นนั้น โดยส่วนตัวมีความคิดเห็นว่ายากให้มีการ ศึกษาวิจัยด้านใดก็ได้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาทั้งในระบบ การศึกษา นอกระบบการศึกษา และการจัดการศึกษาตามอัธยาศัย แต่ขอให้นักวิจัยรวมถึงผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องมุ่งเน้นให้รายงานการวิจัย เรื่องนั้นได้รับการเผยแพร่อย่างทั่วถึง เพราะปัจจุบันงานวิจัยใน ประเทศของเรามีผลงานวิจัยดี ๆ หลายเรื่องที่เป็นประโยชน์ต่อการ พัฒนาศักยภาพของทั้งตัวผู้สอนเองและผู้เรียน แต่ยังขาดการ ประชาสัมพันธ์ และขาดการเผยแพร่องค์ความรู้ที่ได้รับ ซึ่งทำให้ งานวิจัยเรื่องนั้น ๆ ไม่ก่อให้เกิดประโยชน์เท่าที่ควร หรือกว่าจะ ได้รับการเผยแพร่ก็หมดยุคสมัย ไม่สามารถนำผลการวิจัยไปใช้ ประโยชน์ได้ทันเหตุการณ์

คำถาม : การวิจัยที่เป็นประโยชน์ต่อวงการการศึกษาที่แท้จริง ท่านคิดว่าควร เป็นอย่างไร

อาจารย์ ดร.วราภรณ์ สีนถาวร : การวิจัยที่เป็นประโยชน์ต่อวงการการศึกษาที่แท้จริงควรเป็นงานวิจัยที่ สามารถแก้ไขปัญหาทางการศึกษาได้จริง ไม่ใช่เป็นเพียงหลักการ หรือเป็นทฤษฎีที่ดูแล้วสวยหรู หรือค่อนข้างลำบากในทางปฏิบัติ จริง แต่ควรที่จะต้องเป็นงานวิจัยที่สามารถนำผลการวิจัยมาใช้ได้ จริงและสามารถปรับใช้ได้กับทุกพื้นที่ รวมถึงนักวิจัยต้องให้ ความสำคัญและตระหนักถึงสภาพแวดล้อมทางการเรียนจริงของ ห้องเรียนในทุกพื้นที่ด้วย ไม่ใช่เน้นแต่ห้องเรียนมาตรฐานตาม โรงเรียนใหญ่ ๆ เนื่องจากความพร้อมด้านทรัพยากรการเรียนการสอนของแต่ละสถานศึกษาไม่เท่าเทียมกัน จึงควรให้ความสำคัญต่อ สภาพแวดล้อมจริงของการจัดการเรียนการสอนด้วย

คำถาม : ท่านอยากให้ภาครัฐหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง รวมถึงรัฐสภา สนับสนุนการวิจัยในวงการเทคโนโลยีทางการศึกษาอย่างไร

อาจารย์ ดร.วราภรณ์ สีนถาวร : ภาครัฐหรือหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรให้การสนับสนุนวงการศึกษา โดยควรให้การสนับสนุนในเรื่องของงบประมาณ รวมถึงหาช่องทางในการเผยแพร่ผลการวิจัยเพื่อจะได้เป็นการกระจายองค์ความรู้ที่ได้จากข้อค้นพบในงานวิจัยแต่ละเรื่องไปถึงมือผู้ใช้ประโยชน์จริงหรือผู้ที่เกี่ยวข้อง อันจะนำไปสู่การปฏิบัติจริงซึ่งจะช่วยให้งานวิจัยบรรลุประโยชน์สูงสุดได้

คำถาม : สุดท้ายอยากให้ท่านฝากมุมมอง ชักชวน หรือแนะนำให้ข้อคิดอย่างไรกับนักวิจัยรุ่นใหม่ ๆ

อาจารย์ ดร.วราภรณ์ สีนถาวร : คำแนะนำสำหรับนักวิจัยรุ่นใหม่ หรือผู้ที่สนใจจะลงมือศึกษาวิจัยจริงแล้วการวิจัยเป็นเรื่องที่สนุก ไม่น่าเบื่อน่ากลัวอย่างที่ใครหลายคนคิดและกังวล ขวนติดตามเสมือนกับละครเรื่องหนึ่งที่เรารู้แล้วก็ทำให้คิดว่าอะไรน่าจะเป็นเหตุ อะไรน่าจะเป็นผล ทำให้ไม่ถึงเกิดเหตุการณ์แบบนี้ แล้วจะป้องกันแก้ไขด้วยวิธีการใด หรือเราควรระวังเลือก หรือหยิบยกหลักการอะไรมาช่วยไขปัญหานั้น ๆ ซึ่งแค่คิดคงไม่เห็นผลที่แท้จริง จึงควรต้องมีการพิสูจน์ว่าถ้าทำไปแล้วผลจะเป็นอย่างไร เป็นไปอย่างที่คาดคิดไว้หรือไม่ ถ้ามันดีไม่ตัวอย่างไรก็ทำการบอกต่อเพื่อให้ผู้อื่นได้รู้บ้าง รวมถึงเป็นการลองคิดลองทำเรื่องใหม่ ๆ บ้าง ก็จะเป็นการต่อยอดองค์ความรู้ที่ไม่มีที่สิ้นสุดเหล่านี้คือเสน่ห์ของงานวิจัย

จากบทสัมภาษณ์อาจารย์ ดร.วราภรณ์ สีนถาวร ทำให้ทราบถึงความก้าวหน้า พัฒนาการ ความรู้ และความเข้าใจถึงวงการวิจัยสาขาเทคโนโลยีทางการศึกษามากขึ้น จึงคาดว่าบทสัมภาษณ์ดังกล่าวนี้จะ เป็นประโยชน์ต่อการเผยแพร่ความรู้ด้านวิชาการต่อไป

ปิดท้ายวิจัย

ตราสัญลักษณ์งาน ๘๐ พรรษาพระราชินี และครบ ๕ รอบ

สมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ

เนื่องในโอกาสที่สมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ ได้ทรงเจริญพระชนมพรรษา ๘๐ พรรษา ในวันที่ ๑๒ สิงหาคม ๒๕๕๕ และสมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ สยามมกุฎราชกุมาร ทรงเจริญพระชนมพรรษา ๕ รอบ ในวันที่ ๒๘ กรกฎาคม ๒๕๕๕ ในการนี้พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อมพระราชทานตราสัญลักษณ์งานเฉลิมพระเกียรติทั้ง ๒ งาน และคณะรัฐมนตรีได้แจ้งให้ทุกหน่วยงานราชการทุกหน่วยงานทั่วทั้งประเทศได้เตรียมการประดับตราสัญลักษณ์ และติดตั้งสัญลักษณ์นี้ในสถานที่ราชการทุกแห่ง ส่วนพสกนิกรชาวไทยทั่วประเทศสามารถซื้อหรือจ้างจอบมาติดในบ้านได้ตามร้านจำหน่ายตราสัญลักษณ์หรือธงทั่วไป

โดยแบบตราสัญลักษณ์มีความหมายดังนี้

ตราสัญลักษณ์
งานเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ
เนื่องในโอกาสพระราชพิธีมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา ๘๐ พรรษา
๑๒ สิงหาคม ๒๕๕๕

๑.แบบตราสัญลักษณ์งานเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถเนื่องในโอกาสพระราชพิธีมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา ๘๐ พรรษา ๑๒ สิงหาคม ๒๕๕๕ ประกอบด้วย อักษรพระนามาภิไธย ส.ก. อยู่ภายในวงรี ด้านบนวงรีเป็นพระมหามงกุฎภายในพระมหามงกุฎเป็นพระแสงจักรและพระแสงตรีศูลมีเครื่องราชอิสริยาภรณ์โบราณมงคลพระมหาสังวาลนพรัตนราชวราภรณ์ล้อมรอบวงรีชานาบข้างด้วยพระสัปตปฎลเศวตฉัตร ด้านล่างวงรีเป็นเลขไทย ๘๐ อยู่ในรูปทรงของเพชรด้านล่างเลขไทย ๘๐ เป็นผ้าแพรแถบอักษรข้อความพระราชพิธีมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา ๘๐ พรรษา ในวันที่ ๑๒ สิงหาคม ๒๕๕๕ ในการพระราชพิธีบรมราชาภิเษก วันที่ ๕ พฤษภาคม ๒๔๙๓ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ สถาปนาสมเด็จพระราชินี เป็นสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินี แล้วพระราชทานเครื่องราชอิสริยาภรณ์อันเป็นโบราณมงคลนพรัตนราชวราภรณ์

แบบตราสัญลักษณ์พระราชพิธีมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา ๕ รอบ
๒๘ กรกฎาคม ๒๕๕๕

๒.แบบตราสัญลักษณ์งานเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ สยามมกุฎราชกุมารเนื่องในโอกาสพระราชพิธีมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา ๕ รอบ ๒๘ กรกฎาคม ๒๕๕๕ ประกอบด้วย อักษรพระนามาภิไธย ม.ว.ก. อยู่ภายในวงรีแนวนอน ด้านบนเป็นพระอนุราชมงกุฎสำหรับประกอบพระราชอิสริยยศ สมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ สยามมกุฎราชกุมารพระอนุราชมงกุฎอยู่ด้านหน้าพระสัปตปฎลเศวตฉัตร ประกอบพระราชอิสริยยศด้านล่างอักษรพระนามาภิไธย ม.ว.ก. เป็นเลขไทย ๖๐ ถัดเลข ๖๐ ลงมาเป็นผ้าแพรแถบรองรับองค์ประกอบทั้งหมด ภายในผ้าแพรแถบเป็นอักษรข้อความพระราชพิธีมหามงคลเฉลิมพระชนมพรรษา ๕ รอบ ในวันที่ ๒๘ กรกฎาคม ๒๕๕๕

ปิดท้ายวิจัยฉบับประจำเดือนสิงหาคม ๒๕๕๕ นี้จึงขอเชิญชวนผู้อ่านทุกท่านร่วมประดับตราสัญลักษณ์และติดธงสัญลักษณ์ ตามอาคารบ้านเรือนได้ตั้งแต่บัดนี้ถึงวันที่ ๓๑ ธันวาคม ๒๕๕๕ เพื่อแสดงความจงรักภักดีและเฉลิมพระเกียรติสมเด็จพระนางเจ้าสิริกิติ์ พระบรมราชินีนาถ และสมเด็จพระบรมโอรสาธิราชฯ สยามมกุฎราชกุมาร

เรียบเรียงโดย...วิมลรักษ์ ศานติธรรม